

ПРАВОСЛАВНО

СЛОВО

„Аз съм с вас през всички дни
до свършека на света. Амин.“
(Мат. 28:20).

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА СТАРОСТИЛНА
ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

БРОЙ 3-4
Юли – декември
год. XVI – 2008 г.

Катедралният храм „Успение Богородично“ в София

Из живота на Българската Старостилна Православна Църква

На 5 август (23 юли ст. ст.) енорията на Българската Старостилна Православна Църква във Велинград отпразнува своя храмов празник. На снимките: вляво – строящият се дом Божий; вдясно – председателят на църковното настоятелство свещеник Валентин Тодоров с енорияши и гости.

Храмовият празник на манастира „Преображение Господне“ в Слатиноара, Румъния

С архиереите от Синода на Румънската Старостилна Православна Църква на празника съслужиха Негово Преосвещенство Орейският епископ Киприан, изпълняващ длъжността председател на Синода на Гръцката Истинно-православна Църква – Свещен Синод на противостоящите, Триадицкият епископ Фотий и епископ Андроник от Руската Православна Загранична Църква.

Посещението на Триадицкия епископ Фотий в Румъния

На връщане от Слатиоара по традиция епископ Фотий посети манастира „Брадицел“, обл. Нямц. *Горе:* посрещането на архиеерея; *вляво* – сестрите показват изработваната от тях дърворезба;

в средата – техни Преосвещенства епископ Фотий и епископът на Сибиу Евлогий с игум. Варвара;

вдясно – епископ Фотий с о. Стефан Андонов и част от сестрите. 19–20 август (6–7 август ст. ст.).

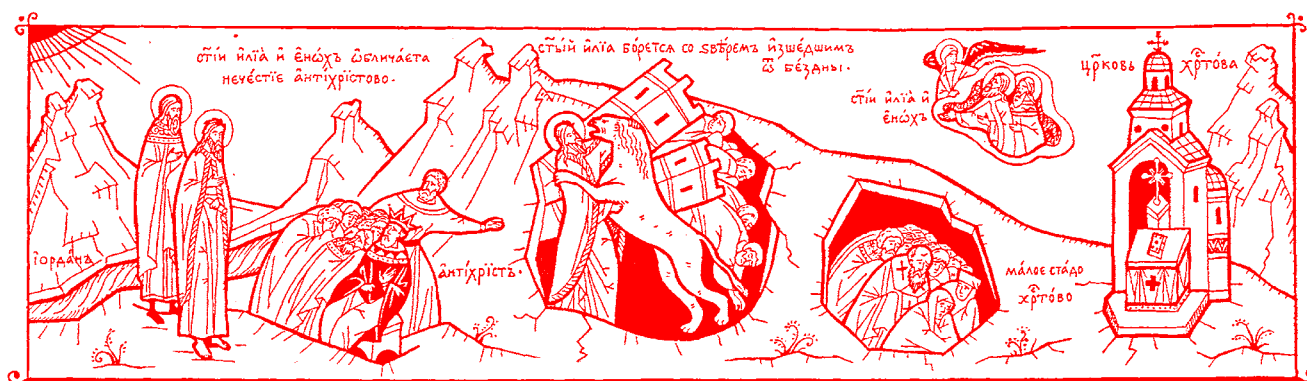
В манастира „Благовещение“ във Валеа Рошице. 21 август (8 август ст. ст.). Епископ Фотий заедно с Илфовския епископ Флавиан и със сестрите (вляво); строящият се храм на обителта (в средата); по време на работа в иконописното ателие (вдясно).

Празникът на катедралния храм „Успение Богородично“ в София

На празника Успение Богородично скъп гост беше Негово Преосвещенство Орейският епископ Киприан, изпълняващ длъжността председател на Синода на Гръцката Истинно-православна Църква – Свещен Синод на противостоящите. Той бе дошъл специално за празника заедно с група гръцки поклонници.

АПОСТАСИЯ – ОТСТЪПЛЕНИЕ 40 години от въвеждане на църковно-календарната реформа в България

АРХИМАНДРИТ СЕРАФИМ (АЛЕКСИЕВ)

НОВИЯТ СТИЛ Е АНТИКАНОНИЧЕН И ВОДИ КЪМ ВСЕ ПО-ГОЛЯМО ПОТЪПКВАНЕ НА СВ. КАНОНИ

(глава от книгата „Православният възглед върху стария и новия стил на календара“)

Невъзможно е да се ударят и разбият такива централни канони, каквито са каноните на Православното празнуване на Пасхата, без да се получи голямо сътресение в Църквата. И за да стане по-безболезнено предстоящото унищожаване на тези канони, вече отдавна, а и в наши дни все по-упорито се говори за „остарели“, „излишни“, „неуместни“, „практически изоставени и от никого неспазвани“, „излезли от употреба“ и „отменени, т.е. неприлагащи се и фактически загубили своята значимост канони“¹.

Вярно е, в нашето безбожно и икуменическо време много от св. канони не се спазват. Без стеснение се нарушават 10 и 45 Апостолски правила, които забраняват влизане в молитвено общение с еретици и инославни, под страх от низвержение и отлъчване от Църквата. Не се съблюдава 6 правило на Лаодикийския събор – да не се въвеждат в Божия дом инославни и еретици, оставащи в ереста си. Погазват се много още други канони чрез така наречените икуменически контакти и чрез охладняване към Православната вяра. Ако приложим към тези канони предлаганата мярка те да се считат за „отменени“, и „фактически загубили своята значимост“ само поради това, че не се съблюдават от някои, тогава какво ще охранява Православието?! Та тези правила са създадени

именно за да оградят истинската Христова Църква срещу еретическите общности, а не за да бъдат отменени под влиянието на вероотстъпническите ветрове на времето!

Ала и по същество може ли така да се разсъждава: Щом даден канон не се спазва, той вече фактически е загубил своята значимост, следователно трябва и формално да се отмени? Не е ли това отстъпване пред греха? Канонът е установен против неща, които св. отци, под осенението на Светия Дух, са оценили като грешни и недопустими. Щом тези грешни неща надделяват в нашия живот и ние поради надделяването на греха сме склонни да обявим канона за вече невалиден, няма ли грехът да заеме мястото на канона?! Но тогава чии служители ще се окажем ние – не служители на греха ли?

И светото Евангелие не се спазва. Но значи ли това, че и него трябва да отменим, понеже фактически вече е повсеместно нарушавано и потъпквано?! Днес почти никой не изпълнява строгия Христов нравствен закон, дето например четем: *Всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействувал с нея в сърцето си* (Мат. 5:28). Но какво ще остане тогава и от светото Евангелие, ако и към него почнем да проповядваме произволно отношение?! Тези Христови думи, както и много още други подобни на тях, не се спазват, но те трябва да стоят, за да ни изобличават, та ако не друго, то поне да ни довеждат до покайно съкрушение!

¹ Вж. Събев, Т. Църковно-календарният въпрос, С., 1968, стр. 60-61; Архим. Методий. За календарната реформа. - сп. „Духовна култура“, кн. 9-10/1969, стр. 43.

Така и светите канони не бива да се отменят, макар от мнозина да се погазват. Те трябва да стоят за нас твърдо и непоклатимо, както твърдо и непоклатимо стои светото Евангелие, защото всички те са изковани не произволно, а тъкмо върху основата на Богооткровеното слово Божие!² Дори когато поради немощ или поради разни други причини някой не ги спазва, те са ни полезни с това, че със строгите си определения ни показват колко сме се отдалечили от усърдието на някогашните християни и с това събуждат у мнозина чувства на покаяние и на смирение. Като не ги спазваме, ние поне съзнаваме, че грешим. И съдени от съвестта си, може би тъкмо заради своето покаяние ще намерим милост у Бога. Но ако отменим някои от каноните, напр. онези за молитвено необщуване с еретици и инославни, за съблюдаване на църковните пости, за еднобрачието на свещениците, за неженения епископат и др.³, под предлог че били вече трудно приложими и че фактически не се спазвали, това би означавало да узаконим греховните си постъпки, да санкционираме разпуснатостта си, да притъпим още повече нравствените си чувства и да започнем с приспана съвест дръзко да грешим. С една дума това означава да узаконим греха!

И друго нещо трябва да имаме предвид. Някои канони – напр. 9-то Ап. правило, 2-ро правило на Антиохийския събор, които предписват стоене на св. Литургия до края – са престанали да се прилагат поради отпадане от строгия християнски живот. Но ако се засили ревността на християните, какво пречи те да почнат пак да се прилагат с предишната си сила? Където са налице онези обстоятелства и онези конкретни условия, които са продиктували създаването на съответните канони, или където тия обстоятелства се възстановят, каноните следва пак да влязат в сила. Защото по-добро от онова, което Светият Дух е постановил чрез каноническите правила в Църквата, ние в никакъв случай не можем да измислим. Каноните ни рисуват идеала, така, както и Св. Евангелие, дето се съдържат Христовите думи: *Бъдете съвършени, както с съвършен и Небесният ваш Отец* (Мат. 5:48). Нима поради непостижимостта на християнските идеали в тяхната пълнота трябва да се откажем изобщо от стремежа към по-доброто? Каноните подтикваат истински вярващите към по-доброто, за

² Вж. 10 Ап. правило и тълкованието му от епископ Никодим (Милаш) в „Правилата на Св. Православна Църква с тълкуванията им“. Т. 1, С., 1912, стр. 40-41.

да не стоят те на едно място, а да *минават от сила в сила* (Пс. 83:8). Фактът, че искането да се отменят редица канони е продиктувано от желанието безнаказано да може да се греша, говори ясно, че унищожаването на пречещите канони ще ни поведе по нанадолния път на нравствения провал. А пък ако се посегне на основните Апостолски правила – 10-то и 45-то – забраняващи молитвено общение с отлъчени от Църквата и с еретици, тогава провиняването ни ще приеме страшните форми на узаконено вероотстъпничество и „легализирана“ изневяра на Христа!

Трябва да помним, че „правилата (каноните) като основен положителен закон на Църквата, са основа на самия църковен живот“ и като такива „са безусловно задължителни за цялата Вселенска Православна Църква, за всяка отделна поместна Православна Църква и за всеки отделен член на Църквата“⁴. Така ни се преподаваше някога, тези мисли ни се внушаваха, защото те отразяваха вековното църковно разбиране за свещените канони. Така учеха и учат всички сериозни православни канонисти. На каноните се гледаше и се гледа като на големите стълбове, върху които се крепи църковно-правовият ред. Те имаха, а и сега имат, ръководно значение за всички предани на Църквата истински православни християни, защото са създадени не по прищевките на случайни хора, амбициозни и властолюбиви, а от свети мъже, ръководени от Св. Дух. Всички св. канони са съобразени със Свещеното Писание и Свещеното Предание и имат предназначението да осигуряват реда и дисциплината в Църквата, това мистично Тяло на Господа, и да ни подпомагат в духовното усъвършенствуване, точно както и Божиите заповеди. Чрез порядъка, който създават в Църквата, те служат на високия идеал да се съединяваме с Бога. Колкото повече човек се стреми да спазва Божиите заповеди и каноните, толкова повече се приближава до Бога. И обратното – колкото повече християнинът нарушава каноните и заповедите, толкова повече се отдалечава от Бога, служейки на своите страсти и греховни наклонности. Не случайно извънредно важното за каноническото право 2-ро правило на VI Вселенски събор започва така: „Този свети Събор счете, че е прекрасно и достойно за най-голямо старание и това – отсега

³ Опасни намеци в тая насока прави архим. Методий в посочената статия, стр. 43, 48 и др.

⁴ Вж. „Правилата на Св. Православна Църква...“. Т. 1, стр. VII – Предговор на редакцията.

нататък за лекуване на душите и за изцеряване от страстите да пребъдват като твърди и нерушими 85-те правила, приети и утвърдени от бившите преди нас свети и блажени отци, които са ни ги предали от името на светите и славни Апостоли“... След това се обявяват за **твърди и нерушими** също така всички правила на предшествуващите Вселенски събори, на известните поместни събори: Анкирския, Неокесарийския, Гангърския, Антиохийския, Лаодикийския, Сердикийския, Картагенския (419 г.), Константинополския (от 394 г.), – както и правилата на следните свети отци: Дионисий Александрийски, Петър Александрийски, Григорий Неокесарийски чудотворец, Атанасий Александрийски, Василий Велики, Григорий Нисийски, Григорий Богослов, Амфилохий Иконийски, Тимотей Александрийски, Теофил Александрийски, Кирил Александрийски и Генадий Константинополски. Всички тези правила „получават вселенско значение и общозадължителна сила за цялата Църква“⁵. Правилото завършва с угрозата: Никому да не бъде позволено да **изменя** горепосочените правила, нито да ги **отменя** или **извън предложените правила да приема други** с лъжливи надписи, съставени от някои хора, **дръзнали да търгуват с истината...**“

Това важно правило се потвърждава от I-то правило на VII Вселенски събор. Нещо повече – VII Вселенски събор поставя утвърдените от VI Вселенски събор църковни правила на висотата на Божиите откровения и заповеди (Пс. 118:14, 144), нарича ги „**несъкрушими и непоклатни**“ и отнася към тях думите на Моисей: *Залагайте да изпълнявате всичко, що ви заповядвам; не прибавяй към него и не отбавяй от него* (Втор. 12:32). А проклятието на св. ап. Павел: *Ако дори ние или ангел от небето ви благовестеше нещо по-друго от това, що ние ви благовестихме, анатема да бъде!* (Гал. 1:0), св. отци на VII Вселенски събор поставят като защитна ограда и около скъпите за тях правила и постановления, които те – както сами заявяват – с голяма радост и наслада приемат „като голяма печалба“. Оттук ни става съвсем понятно, защо великият защитник на Православието в IX век Константинополският патриарх св. Фотий е писал с такава яснота и твърдост: „Запазването на истинските канони е дело на всеки внимателен към своите обязанности човек, а най-вече на тези, които Промисълът е

призовал за ръководство на другите“⁶. Ако в нашия икуменически век се чува повик за отменяне на някои канони, понеже вече не се прилагали и били „**фактически** загубили своята значимост“, това е твърде обезпокоителен признак, че страхът Божий е изчезнал, че **отстъплението** от Православието е отишло вече много далеч (2 Сол. 2:3), и че разни земни интереси изместват все повече и повече вечните интереси на Христовата Църква, поставяща спасението на поверените ѝ души над всичко друго в този временен свят.

Икуменизмът има явно отрицателно отношение към правилата на св. Православна Църква, щом всячески ги подкопава в съзнанията на своите съмишленици и сътрудници. Но от икуменизма ли, който е явен враг на Православието, ние, православните, трябва да се учим какво отношение трябва да имаме към свещените канони, чрез които Майката-Църква говори на нашите съвестии?! За съжаление, мнозина „православни“ икуменисти предпочитат да слушат гласа на Женева отколкото гласа на Майката-Църква. За тях правилата не са вече така скъпи, както са били скъпи за православното сърце в миналото. Те не ги приемат с онази радост и наслада, с каквато са ги приели например св. отци от VII Вселенски събор. Та и как да им се радват днешните „православни“ икуменисти, когато правилата са пречка за осъществяването на икуменическото сближение между „църквите“? Такива са не само 10-то и 45-то Апостолски правила, забраняващи съвместната молитва с еретици, но и онези канони, които запрещават съвместното празнуване на християнските празници заедно с евреи и еретици (Ап. 7; Лаод. 6 и 37) и особено каноните, определящи кога да се празнува от православните най-великият празник – Пасхата (Ап. 7; Ант. 1, 7). Те се явяват пречка за съвместното му празнуване с римокатолици и протестанти. Ако „православните“ икуменисти искат реформи в областта на каноническото право, то е защото ясно виждат, че много от каноните им връзват ръцете и ги спъват в икуменическата им дейност. Такива са напр. каноните за недопускане на инославни в православните храмове (6-то пр. Лаод.), за непозволяване на еретици да действуват като свещенослужители в Църквата (45-то Ап. пр.), за неучастие на православните християни в юдейски или еретически молитвени събрания

⁵ Еп. Никодим (Милаш) - тълкуване на 2-ро правило на VI Вселенски събор – В: „Правилата на Св. Православна Църква...“. Т. 2, С., 1913, стр. 32.

⁶ Писмо на патр. Фотия 3, параграф 10. - Вж. Отговор от Цариградската Църква на папската енциклика, София, 1896, стр. 7.

(синагоги) (65-то Ап. пр.), за дълга на православните християни да празнуват отделно от юдеите и от еретиците (29-то и 37-мо пр. Лаод.) и пр.

Какво ще се постигне, ако се отменят тези канони? – Отстъпление от вековните традиции на Православието и сближение с инославните изповедания. Някои искат да се ревизират каноните относно св. пости, еднобрачието на свещениците и безбрачието на епископите, за да могат да дават по-голяма свобода на греховните си наклонности. Ала това ли трябва да бъде задача на Църквата – да предразполага чедата си към изневяра на Православието и да ги води от едно ниско нравствено стъпало към друго – още по-ниско?!

Каноническите определения са израз на Божията воля. *Угодно бе на Светаго Дух и нам* (Деян. 15:28) – това е формулата, с която са си служели св. отци, за да предадат на идните поколения здраво формулираните вероопределения и твърдо установените канонически постановления. Прав е архиепископ Серафим (Соболев), като казва: „Не за това Божественият Дух заедно с Апостоли-те, Вселенските събори и св. отци е установявал каноническите истини, за да ги поправяме и отменяме впоследствие като уж несъвършени и неправилни. Такова отношение към св. канони е съвсем недопустимо и кощунствено“⁷.

За православния християнин както догматическите вероопределения на вселенските събори са непроменими и не подлежат на ново преформулиране, така и каноническите постановления на св. апостоли, на Вселенските и поместни събори и на изброените по-горе св. отци (чиито правила са били веднъж завинаги приети от Православната Църква с 2-ро правило на VI Всел. събор и с I-во правило на VII Всел. събор) – са непроменими и задължителни за цялата Вселенска Православна Църква. Подкопането на авторитета на каноните се счита от църковните отци за провинение против Светия Дух, Който като че ли несъвършено е говорил в Свещ. Писание и на Вселенските събори⁸.

Свещените канони сами се ограждат от посегателства и нарушения, обявявайки се за „**твърди и ненарушими**“ (2 пр. на VI Всел. събор)

⁷ Вж. доклада му „О новом и старом (Григорианском и Юлианском) стиле“. - В: „Деяния совещания глав и представителей автокефальных православных Церквей“. Т. II, М., 1949, стр. 308-309.

⁸ Из Вселенското послание на православните патриарси от 1848 г.

„**несъкрушими и непоклатни**“ (I пр. на VII Всел. събор). Те задължават църковните пастири да бдят за тяхното спазване (I пр. на IV Всел. събор).

Ето защо през всички векове на църковната история са се чували смели и доблестни гласове в защита на църковните канони от посегателства и нарушения. Знаменитият руски митрополит Петър Могила (1596-1647) например заявил, че не само никой патриарх, но и никой слязъл от небето ангел не може да го застави да постъпи против църковните канони⁹. Той е абсолютно прав, защото при хиротонията си е дал пред Бога и човечите тържествена клетва, че ще опазва каноните на Църквата. Тази клетва, давана и сега от всеки епископ при хиротонията му, гласи „Обещавам да пазя каноните на св. апостоли и на седемте Вселенски и благочестиви поместни събори, узаконили запазването на правите повеления; и каквито канони и свети устави по разни времена и години са наредени от истинските поборници на светата вселенска източна Православна вяра, с това мое обещание и тях потвърждавам, че ще ги пазя здраво и ненарушимо до края на моя живот. И всичко онова, що те[зи поборници] са приели, и аз приемам, а което те са отхвърлили и аз отхвърлям“ (п. 2). „Ако нещо от обещаното тук от мен потъпча или се покажа противен на Божествените правила.... веднага да бъда лишен от целия свой сан и власт, без всякакво обяснение и слово, и да стана чужд на небесния дар, даден ми от Светия Дух при посвещението чрез ръковъзлагане“ (п. 19).

С тази клетва, предвидена да се дава преди хиротонията, всеки православен епископ изповядва в най-свещения момент от живота си непререкаемия авторитет на църковните правила и се прекланя пред тяхната неотменимост, признавайки ги за дело на Светия Дух! Това е отношението на православно съзнание към каноническото богатство на Църквата, отношение, отразено много ясно в „Православното вероизповедание“, дето четем: „Трябва да вярваме, че всичко онова, що са постановили св. отци на всички Вселенски и поместни събори, където и да са били свиквани, **произхожда от Светия Дух**, както на своя събор апостолите са казали: **изволия Святию Духу и нам** (Деян. 15:28). По техния пример и другите православни събори са утвърдили своите постановления с подобно

⁹ Вж. „Краткия каноническия суждения о летосчислении“, стр. 2.

заклучение¹⁰. Ав „Посланието на патриарсите на Източно-католическата, (т.е. съборната – в ск.н.) Църква за православната вяра“ (известно още под името „Изложение на православната вяра на Източната Църква“ от 1723 г.) в член 12, разкриващ истината, че Св. Дух предпазва Църквата от заблуда, е казано, че „Църквата се научава от Живоначалния Дух, но не иначе, а посредством светите отци и учители (**чиито правила са призна-ти от светите Вселенски събори, което ние не ще престанем да повтаряме**): ето защо ние не само сме убедени, но и несъмнено изповядваме като здрава истина, че Съборната Църква не може да погрешава или да се заблуждава и да изрича лъжа наместо истина, защото Дух Свети, който винаги действа чрез вярно служещите отци и учители на Църквата я предпазва от всяка заблуда“¹¹.

В заседанията на Руското предсъборно присъствие в 1906 г. архиереите твърдо се противопоставили срещу новаторските повеи на времето: „Църквата, съгласно изискването на коренните основания на нейното възникване и съгласно първичното начало на нейните съществени норми, **няма правото да изменя своите постановления...** Щом Църквата, според нейното производно начало, не е дело на човешки ръце, а учреждение на Висшата воля, нам не е дадено правото да изменяме основните норми на нейния живот и устройство, както това е ясно изразено във 2-то правило на VI Вселенски събор“¹².

Вярно е, че канонистите, имайки предвид законодателната власт на Църквата, която не се е прекратила и не може да се прекрати, признават правото ѝ и по-нататък да законодателствува. Но това законодателстване в никакъв случай, както те подчертават, не трябва да бъде произволно и в разрез със старите канони, които са издавани все в духа на Свещ. Писание и Свещ. Предание. И новите постановления, ако искат да бъдат в унисон с досегашните канони на Църквата, трябва да са верни „на изразените в основните заповеди на Евангелието принципи“. Те не бива да изменят старите канони в същността им „за угода на човешките прищевки“. Постановленията на VI и VII Вселенски събори да не се изменят

¹⁰ Вж. Правилата на Св. Православна Църква..., Т. 2, стр. 34.

¹¹ Православен християнски катехизис и Послание на източните Патриарси за Православната вяра. С., 1930, стр. 219.

¹² Журнал заседания на Российского предсоборного присутствия 1906 г. - В: „Церковные Ведомости“, № 21, 1906 г.

старите закони според еп. Никодим (Милаш), освен че ограничават своеволието на отделни лица, на каквато йерархическа степен и да стоят те, „ограничават и всяка поместна Църква, като ѝ забраняват да прави промени против духа на общото църковно право или правило, прието от Вселенската Църква“¹³.

Тази своя мисъл еп. Никодим (Милаш) още повече заостря в тълкованието си на 2-ро правило на I Вселенски събор. И макар от едно само правило, общопризнато и прието от Вселенската Църква, поставя извършилата това Църква в положението на **разколническа община** (п. м.), тъй че тя престава да бъде част от Едната Христова Църква“¹⁴.

Ако в миналото Църквата си е позволявала, законодателствувайки, дори да „изменя“ някои канони – нещо, случващо се извънредно рядко – (напр. да замени 5-то Ап. пр. с 12-то пр. на VI Всел. събор), то е било с оглед да се отива от добро към по-добро – „от сила в сила“ (Пс. 83:8). При онова благодатно и съзидателно законодателство ръководната мисъл е била не вероототъпническа, каквито са днес тенденциите на времето, а богоугодна и спасителна грижа за доброто на Църквата и членовете ѝ. Ако сега се иска промяна и отменяне на някои канони, то е не с оглед придвижването от добро към по-добро, а за да се отиде към по-лошо! Примерите на съвременността доказват това. Много от свещениците, забравили ангелското си служение, искат да добият правото на второбрачие. Мнозина от епископите, пренебрегвайки високия си духовен ранг на *служители Христови и разпоредници на тайните Божи* (1 Кор. 4:1), желаят да бъдат женени. В духа на общата разпуснатост постната дисциплина в църквата се разслабва. Например, от 1970 г. се въведе в Духовната академия у нас ядене на блажна храна през Великия Пост, което развъртава духовните възпитаници – бъдещите пастири на Църквата! През същата 1970 г. Св. Синод на БПЦ разреши, с окръжно от 10.III., да се блажи в сряда и петък, ако в тези дни се падат общи църковни или местни храмови празници, като „творческото“ прилагане на това разпореждане се предоставя на епархийските архиереи. Богослуженията се съкращават! Молитвеният дух

¹³ Еп. Никодим (Милаш). Православно църковно право. С., 1904, стр. 65.

¹⁴ Вж. Правилата на Св. Православна Църква..., Т. 2, стр. 35.

изчезва! Премахват се постепенно разделителните стени, ограждащи успешно Православието срещу гибелното влияние на ересите!

Иска се да не се спазват вече каноните за непразнуване Христовата Пасха заедно с юдейската, понеже нямало вече за християните опасност от увличане в юдействащи секти, а се забравят масонството и икуменизъмът – тази най-страшна ерес на съвременността! Зачестяват икуменическите контакти, при които, под влияние на постоянно общуване с протестанти, се притъпява православното чувство у „православните“ икуменисти, тъй че последните сами започват неправославно да учат за икуменическата универсална църква като много по-широка по обхват от Православната и надигат глас за премахване на някои „остарели“ и „неприлагащи се“ вече канони¹⁵. Извършват се икуменически богослужения, при които се дава на римокатолически, старокатолически, англикански и протестантски духовници да вземат дейно участие в православните богослужения – едни с четене на Евангелието, други – с четене на Апостола, трети – с проповед и пр.¹⁶. А между това, 45-то Апостолско правило е така ясно и категорично: „Епископ, или презвитер, и дякон, който само се е помолил с еретици, да бъде отлъчен. **Ако пък им позволи да вършат каквото и да било като служители на църквата, да бъде низвергнат!**“ (Вж. също така 6, 9, 32, 33, 37 правила на Лаодикийския събор).

Като имаме предвид всичко това, може ли да се съгласим, че съвременната „законодателна“ дейност на Църквата, която ще се състои главно в изневяра на св. канони, ще послужи за укрепване на Православието, за стягане на църковната дисциплина и за спасение на душите? Не, тази „законодателна“ дейност, както вече се очертава от Родоските съвещания и особено от започналите ужасяващи отстъпления в някои поместни Православни църкви, ще бъде в разрез с досегашното църковно законодателство и ще се опита да разруши, под влияние на чужди на Църквата сили, съществени канони в угода на света и на масонското икуменическо движение. Затова при съвременните антиправославни и икуменически тенденции по-добре е Църквата засега да не законодателствува, а да се придържа здраво към онова, което е наследила от минало-

то, защото, започне ли при сегашното всеобщо отстъпление да разбутва каноните, всичко ще се обърне с главата надолу. Не е нужно човек да е пророк, за да предвиди, че ще се отменят съвсем важни за православно изповедание канони и ще се създадат други, които ще бъдат в непримирим антагонизъм с предишните.

Досега не е имало случай в православно каноническо законодателство на такъв антагонизъм между един канон и друг. Защото Светият Дух, Който е *Дух на истината* (Иоан 15:26), не може да Си противоречи. Противоречия между канони ще започнат да се появяват тогава, когато духът на лъжата се вмъкне в Църквата и, облечен в най-голяма власт, си присвои правото да законодателствува. Ръководена от Светия Дух, св. Православна Църква досега е издигала като знаме Божествената истина срещу лъжеученията и е защищавала свещените предания срещу нововъведенията. Всеки неин Вселенски събор е потвърждавал решенията на предишните Вселенски събори и приемал техните канонически постановления (1-во пр. на IV Всел. събор; 2-ро пр. на VI Всел. събор, 1-во пр. на VII Всел. събор). И ако се е продължавала законодателната дейност в Църквата, то е било **само в духа на предишното законодателствуване**. С това се обяснява фактът, че новите канони се позовават на старите и се изграждат върху тях. Както Новият Завет идва не да наруши Закона и пророците, а да ги изпълни (Мат. 5:17), така и всеки от седемте Вселенски събора се провеждал не за да наруши каноническите постановления на предишните събори, а да ги изпълни и допълни, и то **винаги целейки по-доброто, по-съвършеното и по-високото!** Само така може да се разбере заместването на 5-то Апостолско правило с 12-то правило на I Вселенски събор. Споменатото 5-то Ап. правило забранява на женен епископ да се отдели от жена си под предлог на благочестие. От това правило се вижда, че в първите векове е имало женени епископи. А 12-то пр. на I Всел. събор узаконява безбрачния епископат. С това не се въвежда нищо ново, защото неженени епископи съществуват от самото начало на Христовата Църква. От апостолите мнозина са били неженени, други пък напуснали жените и домовете си и всичко, за да тръгнат подир Христа (Мат. 19:27). Св. ап. Павел е поставял за епископи все неженени свои ученици. Повечето от епископите в първите векове са били безбрачни. Тъй се е стигнало, при разцвета на монашеството, до времето на VI Все-

¹⁵ Събев, Т. Пос. съч., стр. 61.

¹⁶ Вж. „Журнал Московския Патриархии“ № 10, 1967, стр. 65; № 4, 1968, стр. 35-36; № 3, 1970, стр. 6.

ленски събор, когато св. отци са затвърдили чрез каноническо постановление закрепилата се вече практика – изобщо епископите да бъдат безбрачни, за да могат да служат по-добре на Господа (1 Кор. 7:34) и на Неговата св. Църква. Самото правило прекрасно подчертава, че не е в противоречие със споменатото Апостолско правило, като изтъква: „Това казваме не за отменяне или унищожаване на Апостолското законоположение, но проявявайки грижа за спасението и за преуспяването на хората в по-доброто“ (срв. 1 Кор. 7:38)¹⁷.

Такъв ли е случаят с реформирането на православния Юлиански календар и с предлаганото изменение на Православната Пасхалия? Календарната реформа не води към нищо по-добро от църковно гледище, а, както опитът показва, създава дълбоки сътресения в Църквата и предизвиква вътрешни разделения, съблазни и смутове. Календарното нововъведение е против интересите на св. Православна Църква, понеже я сближава с антиправославния икуменизъм. То не става в духа на Свещ. Писание и Свещ. Предание, нито се извършва поради въпиюща църковна нужда, а става за угода на външни, чужди на Църквата фактори в ущърб на църковното единство. То нарушава грубо досегашната църковна традиция за едновременно чествуване на неподвижните празници от всички православни християни, съкращава – а в някои години и съвсем унищожават – Петровия пост, и води неминуемо към нови реформи, – имаме предвид набелязаната за реформиране Православна Пасхалия, – с което ще се получат верижно нови тежки антиканонически провинения в угода на еретиците, с оглед на сближение и обединение с тях. То най-сетне се отклонява съвършено от приемствеността в църковното законодателство, а с очертаващите се вече пасхално-канонически изменения влиза в пълен антагонизъм с досегашните канони.

Не е допустимо в църковното законодателство един следващ събор да влезе в конфликт с решенията на предишни събори, като вземе напълно противоположни на тях решения. Тъкмо по това се познават Вселенските събори от лъжевселенските, че при първите имаме пълна приемственост в догмите и каноните, докато лъжевселенските събори влизат в противоречие с първите и с това се изключват от връзката си с тях.

Когато св. преподобномъченик Стефан Нови, този велик и неustraшим борец за Православието срещу иконоборците, бил увещаван да признае за „седми вселенски събор“ иконоборческия лъжесъбор, свикан от византийския император Константин Копроним в 754 г., той отговорил, че иконоборческият събор за него не е „седми“, а „първи“, тъй като няма нищо общо с предишните шест Вселенски събори, не продължава тяхната линия, а върви в съвсем противоположна посока. „Вашият събор – казал той – не е седми, а първи, понеже той пръв отхвърли преданията на предишните шест събора“¹⁸.

От гледище на направените разсъждения, и Цариградският конгрес от 1923 г. се е самодоказал като лъжесъбор, понеже е влязъл в конфликт с каноническото законодателство на Вселенската Църква от всички предишни векове, и то по два много важни въпроса, засягащи не само Константинополската поместна църква, а цялата Православна Църква, а именно: по календарния въпрос и по въпроса за еднобрачието на свещенството. Затова и неговите решения са невалидни. Като противоречащи на вселенското православно съзнание, изказвало се много пъти решително против промени в Юлианския календар и против въвеждането на новия стил, невалидни са календарните нововъведения и на всички други поместни Православни църкви, които са изпаднали в печалното положение сякаш да подражават на кошунствения пример на Цариградската патриаршия.

Това пък, че някои поместни Православни църкви са си позволили, въпреки вселенското становище по въпроса за празнуване на Пасхата, да я празнуват по Григорианската „пасхалия“, е съвсем недопустима и достойна за осъждане печална логическа последица от каноническото своеволие на Цариградския конгрес от 1923 г. То е крещящ антиканоничен акт, защото нарушава най-елементарния канонически принцип, съгласно който не може по-нисша инстанция да отменя решения на по-висша.

В нашия злополучен ХХ век са се правели доста опити да се реформират църковните канони. Най-печален пример в това отношение е живоцърковническото движение в Русия, което въведе новия стил и веднага след това узакони второбрачието на свещениците, позволи брак на йеромонасите

¹⁷ Вж. Тълкованието на това правило от еп. Никодим (Милаш) – В: „Правилата на Св. Православна Църква...“. Т. 2, стр. 77-91.

¹⁸ Св. Димитрий Ростовский. Миняя четья, мѣсяць Ноемврій (ден 28), Москва, 1897, лист 59.

и епископите със запазване на сана им, и отмени още редица църковни правила. Но как завърши този опит да се потъпчат важни църковни канони? – С посрама! Дръзките новатори бяха отречени от вярващия православен народ. Храмовете на живоцърковниците останаха празни. Народът търсеше своите законни пастири и оставаше верен на вековните традиции на църквата.

И сега се извършват тежки канонически нарушения. И сега се готвят реформи в областта на църковните правила. Но Христовата Църква съгласно обещанието на Спасителя, продължава и ще продължава да стои на непоклатимия камък на догмите и каноните, докле Той пак дойде, за да въздаде всекиму според делата му!

И у нас, в България, преди двацетина години ръководителите на бившия „Свещенически съюз“ искаха да прокарат разни църковни реформи и да отменят редица канони. Това бяха все заразени от безбожния обновленски и живоцърковнически дух на времето свещенослужители, които толкова „милееха“ за Църквата, че почти всички с течение на времето се отказаха от нея и хвърлиха расата!

Догмите и каноните са били всякога твърдите опори на Православната Църква, нейните крепостни стени и защитни прегради, предпазващи я от смесване с инославието. Когато тия стени са били здрави в съзнанието на вярващите, нищо не е могло да ги разбие и никакво нововъведение не е било в състояние да се промъкне вътре в оградата на Църквата. След като светският модернистичен дух отрови умовете на хората, осмя светините, отрече вярата в догмите и разлаби църковното съзнание, и след като чужди на Православието сили успяха да насадят в православните среди семената на индиферентизъм към Православната Църква, едва тогава стана възможно въвеждането на новия стил и предлагането на още по-дълбоки канонически реформи в лоното на Православието.

Най-зловеща заслуга за вътрешното отслабване на Православния фронт в наши дни има икуменическото движение, което колкото лукаво и незабелязано, толкова упорито и систематично сее семената на интерконфесионализъм и оттам – на индиферентизъм сред вярващите. То отчуждава постепенно православните християни от спасителната праотческа вяра, като ги кара, в името уж на любовта към инославните, да нарушават сега св. канони, а утре и св. догми. Преминаването

към нов църковен стил е една от големите крачки на сближение с инославния еретически Запад. А допускането напоследък от страна на руската върховна власт римокатолици да се причастяват в православни храмове, без да се иска от тях да се откажат от заблудите си¹⁹, е първият огромен камък на отстъплението, положен в основата на бъдещата антихристовска Вавилонска кула. Впрочем, подобно нещо на това преди двадесетина години си е позволил, под влияние на масонския икуменизъм, да извърши в Южна Америка покойният Цариградски патриарх Атинагор, който по онова време е бил там архиепископ. Той е позволил на православните християни да се причастяват в „Епископалната“ църква на англиканите!

Оградите на Църквата Христова, както виждаме, постепенно се рушат отвътре! Сами пастирите започват да пушат вече вълци в кошарата на Божието стадо! Каноните, забраняващи това, не се зачитат. И от неприлагането им се вади заключение за тяхната „остарялост“ и непригодност. Те се считат за „фактически изгубили своята значимост“ и оттам – за „отменени“²⁰, понеже не били спазвани! Отстъпленията зачестяват и започват да се смятат за нормални явления!

На 25 септември 1969 г. в руския храм „Св. Николай“ в София – в разрез с 45-то Апостолско правило – пял на православна Литургия един малък хор от римокатолици, воден от шеветонския йеромонах Бонифаций, запознат много добре с руското православно богослужение. Предстоятелят на храма архимандрит Методий представил гостите отначало като „православни“, а отпосле, изобличен в лъжа, ги назовал „приятели на нашата Църква“, които уж щели да преминават към Православието. Но от лични беседи с йеромонах Бонифаций, когото познавам много добре, понеже той няколко пъти преди това бе посещавал България, аз прекрасно зная, колко упорит римокатолик и привърженик на папската власт е той. Придружавайки го в обиколките му из България, имах възможността непрекъснато да беседвам с него на тези теми. Когато бяхме в Преображенския манастир край Велико Търново, той самоволно застана на клира и без да обяснява, че е римокатолически клирик (от външната форма това никак не личеше), започна да чете катизми, шестопсалмие, часове и пр. на прекрасен цър-

¹⁹ Вж. „Журнал Московской Патриархии“ № 1, 1970 г., стр. 5.

²⁰ Събев, Т. Пос. съч., стр. 60-61.

ИЗПОВЕДНИЦИ НА ПРАВОСЛАВИЕТО

Подвигът на светите Христови изповедници от Едеса, претърпели гонение от арианите

Паметта им се празнува на 7 септември (25 август ст. ст.)

След многото гонения срещу християните от нечестивите царе и мъчители и долопоклонници, в дните на великия цар Константин Христовата Църква получи свобода и започна да процъфтява в мир и тишина. Ала тогава срещу нея под действието на дявола отново започна гонение, вече не от идолопоклонници, а от зловерни християни, които се бяха отклонили в ерес. След кончината на цар Константин христоуланата ариева ерес набра сила – отначало при царуването на Констанций, сина на Константин, а после – при царуването на Валент, защото и двамата царе се придържаха към ариевото зловерие и всеки от тях, докато управляваше, гонеше премного Христова-

та Църква. По времето на Валент, когато правоверните архиереи бяха изгонвани от престолите им, а на тяхно място биваха поставяни еретици, епископ на град Едеса беше Варсис, правоверен и свят мъж, който твърдо се противеше на арианската ерес и имаше гара да лекува всякакви болести.

Злочестивият цар Валент, като не можеше да го търпи, го свали от престола и го изпрати на заточение отначало на остров Араг. После чу, че там при този свят епископ се стича много народ да слуша неговото православно учение, и заточи архиерея в град Оксиринх в Египет. Ала след като и там светецът се прослави с чудеса и поучения, царят и оттук го изпрати в още по-далечния град

ковно-славянски език. Това ме разстрои страшно и аз не допуснах в следващите манастири да се повтори тази грешка.

Богослужбни контакти, противни на каноните, се поощряват в нашата икуменическа епоха. Те ставаха у нас още преди провеждането на календарната реформа. А сега, когато Рождество Христово и другите неподвижни празници се празнуват в едни и същи дни с римокатолици и протестанти, гостуванията ще зачестят, интеркомунионът (съвместното причастяване) въпреки различията във вярата ще започне да се практикува, каноните все повече ще се потъпкват и провиненията към догмите ще зачестят. И всичко това ще бъде изгодно само за инославните, защото те ще ни разколебават в Православието. Сами те няма да станат чрез контактите си с нас православни, защото икуменизмът забранява всякакъв

прозелитизъм! Само православните от всичко това ще губят. Те ще се провиняват против св. канони, забраняващи им молитвено общение с инославни, а така поради непослушанието си към Майката-Църква ще отпъждат от себе си Божествената и спасителна благодат и накрая, под влияние на духовното си общуване с неправославните си „братя“, ще стават все по-индиферентни към своята спасителна праотеческа Православна вяра, докато накрая напълно я загубят.

Виждайки всичко това, аз не мога да направя компромис със съвестта си и да приема новия стил, понеже той ме отдалечава от Православието в угода на икуменическата ерес, като сам по себеси е противоканоничен и води към все по-голямо и по-голямо потъпкване на свещените канони.

Фенон, който се намираше близо до земите на варварските племена. Там Христовият светител и изповедник се удостои с блажена кончина. От огъра, останал на остров Араг, се получаваха изцеления от всякакви недъзи – болните, страдащи от различни болести, щом легнеха на него, веднага оздравяваха и се освобождаваха от нечистите духове.

Царят пък, след като изгони от престола на егеската Църква този свят архиерей, вместо него постави друг, който по нрав и по име беше вълк, защото се казваше Лунус, което означава вълк. И вместо истински пастир, в Христовото стаго влезе хищен вълк в овчата одежда на архиерей. А православният егески народ не искаше да общува с този лъжепастир еретик, който стоеше в Църквата като мерзост на запустението на свято място. Затова излизаше вълн от града на едно пусто място в полето и там се извършваха богослуженията, защото в града не дадоха на верните нито една църква, но всички бяха затворени за тях, а най-големите църкви бяха гадени на арианите по царска заповед. Самият цар на път за Антиохия мина през Егеса и разбра, че православните християни се гнусят от арианското зловерие и не искат да имат общение с епископ Лунус, но бягат от него и се събират извън града на молитва. Той много се разгневи на егеския епарх Могест, че допуска народа да върши това, удари му плесница и му заповяда да приготви войска и когато верните според своя обичай се съберат сутринта на молитва извън града, да ги нападне с войската, да ги сече и убива, докато не разпръсне събраните християни.

Епархът, макар да претърпя безчестие от царя, щадеше невинния народ, затова тайно извести на православните сутринта да не излизат вълн от града и да не се събират на обичайната молитва и богослужение, понеже царят в гнева си е заповядал да бъде изведена срещу тях войска и да бъдат избити. А православните щом чува това, вместо да се изплашат, се изпълниха с още по-голяма

ревност и като станаха много рано, излязоха заедно с жените и децата си извън града на мястото, където се събираха, защото желяха всички да положат там гушите си за Христа Господа. С настъпването на деня, епархът, изпълнявайки царската заповед, тръгна със своите въоръжени войници като на война. И когато стигна до градските порти, видя една жена бързешком да излиза от дома си, без дори да заключи вратата. Тя не бе успяла да се облече добре, носеше на ръцете си малко дете, стенеше и като избърза да задмине полка му, тичаше към полето извън града. Епархът заповяда да я хванат и да я доведат при него. Като застана на пътя, той я попита:

— Бедна жено, къде бързаш толкова рано и защо така тичаш?

Жената отвърна:

— Бързам да отида на полето, където се събират християните.

— Не си ли чула – попита пак той, – че епархът ще дойде там с войската си и ще избие всички, които намери там?

— Чух – отговори жената. – Затова и бързам – за да умра заедно с тях за Христа.

— А защо носиш това дете със себе си? – запита епархът.

— Защото искам и моето дете да се удостои с мъченичество заедно с мен – отвърна му тя.

Като чу това, епархът се удиви на това желание на православните да умрат за правата вяра и върна назад войниците си. После отиде при царя и му каза:

— Ако ми заповядаш да умра – готов съм, обаче не мога да изпълня заповедта ти!

И разказа на царя за жената с детето – с какво усърдие тичаше към полето, желяейки мъченическа кончина за себе си и за своето дете. Съобщи му и за горещото желание на целия народ да отиде на смърт, понеже всички с жените и децата си се бяха приготвили да умрат за изповядването на своята вяра в Христа. „Не е възможно – каза епархът, – народът да бъде принуден да приеме

вярата на епископа, освен ако всички бъдат посечени. Но каква полза би имало от това? Те ще получат слава сред християните от всички поколения заради мъжеството си в страданията, а ние – вечна посрама и укори.“ И така епархът накара царя да промени решението си за избиването на народа. Той отмени тази си заповед, а нареди да бъдат хванати за мъчения само свещениците, дяконите и останалите клирици.

Епархът като повика при себе си всички пребиваващи в благоверие клирици, които се намираха в Егеса започна отначало да ги увещава с кротки думи да се подчинят на царската заповед и да приемат в общение епископ Лунус, като добави:

— Крайно безумно от ваша страна е шепата хора да не слушат царя и да се противите на този, който владее толкова много страни.

Докато епархът говореше това, всички мълчаха. Тогава епархът каза на първия сред презвитерите, Евлогий, който беше вече госта възрастен:

— Защо не ми отговаряш?

— Понеже се обръщаш към всички – отвърна Евлогий, – затова не дръзнах да говоря преди останалите. Ако мен лично ме попитах нещо, ще ти отговоря.

Тогава епархът рече:

— Защо не се причастяваш с царя?

Блаженият Евлогий се засмя на въпроса на еретика и отвърна:

— Нима царят е приел свещенически сан, та да се причастявам с него?

Епархът се разгневи и с укор заговори на светия старец:

— О, безумнико! Защо се лъчиш от царската вяра и не си в общение с онези, които са в общение с царя?

Тогава всички заедно със светия старец Евлогий изповядаха своята православна вяра в Христа, истинния Бог, Единоестествен и Единосъщен с Отца, и се виждаше, че са готови да положат душите си за тази вероизповед. Епархът според царската заповед хвана осемдесет мъже от клириците и като ги окопа във вериги, изпрати ги на заточение в Тракия. А когато Христовите изповедници отиваха на заточение, навсякъде народът от градовете и селата излизаше

да ги посрещне, оказваше им много почести и им даваше всичко необходимо. Еретиците изпратиха на царя вест, че вместо безчестие, водените на изгнание получават големи почести. Царят веднага заповяда да ги разделят по дъйки и да изпратят едни в Тракия, други в Арабия, трети в Египет, а останалите – в други страни. Блаженият старец Евлогий и заедно с него още един презвитер, на име Протоген, бяха отведени в град Антиноя, в Тивауда, където имаше съвсем малко верни християни, затова пък – много елини, които се покланяха на идоли. Там светите живяха доста време, като изцеляваха всякакви болести у хората с призоваване името на Иисуса Христа и така обърнаха мнозина към християнската вяра и ги покръстиха.

След като загина злочестивият Валент и скиптърът на източното царство бе поет от благочестивия цар Теодосий, арианите бяха посрамени и замлъкнаха, лишиха се от силата и от властта си да гонят светата Църква. Тогава Христовите изповедници, които бяха в изгнание, и още не бяха отишли при Господа, а бяха живи, получиха свобода и всеки се връщаше в своето отечество, а православните архиереи отново заемаха своите катедри. Тогава и онези двама свети презвитери – Евлогий и Протоген – се завърнаха в Егеса от заточението. Православните християни си върнаха църквите от арианите и Евлогий беше поставен за епископ на град Егеса, защото св. Варсис беше отишъл при Господа по време на изгнанието си. А Протоген стана епископ на град Кария в Месопотамия. И двамата украсяваха Христовата Църква със слово и живот до края на своите дни. А ние славим за всичко това Христа Бога, нашия Спасител, прославян с Отца и Светия Дух во веку. Амин!

Превод от църковнославянски език.

Свт. Димитрий Ростовский. Книга житий святыхъ на мѣсяць августъ. День 25.

СВЕТООТЕЧЕСКИ НАСТАВЛЕНИЯ

Глава четринадесета

Нищо не се утаява от Божието всезнание.

Това се доказва чрез свидетелството на Свещ. Писание и чрез аналогията със слънцето, което макар и сътворено, чрез своите светлина и топлина прониква във всички неща.

51. Следва отговорът на въпроса, дали след като не се е оказал безсилен да се грижи за Своето творение, сега Бог не е безсилен и да го познава? Писано е обаче: *Който е насадил ухото, няма ли да чуе? и Който е стъкмил окото, няма ли да види?*¹

52. Тази лъжовна представа не е била неизвестна на светите пророци. Давид например, привежда думите на луге, които гордостта е изпълнила и е направила свои (роби); понеже каква по-голяма гордост от това – живеещите в грях да мислят, че не бива да живеят други грешници; когато гумат тъй: *Докога нечестивите, Господи, докога нечестивите ще тържествуват?*² И по-нататък: *И казват: Господ няма да види, и Бог Иаковов няма да узнае*³. На тях пророкът отвръща с думите: *Вразумете се, несмислени луге! Кога ще станете умни вие, невежи? Който е насадил ухото, няма ли да чуе? и Който е стъкмил окото, няма ли да види? Оня, Който вразумява народите, Който учи човека на знание, няма ли да изблочи? Господ знае човешките мисли, че те са суетни*⁴. Мигар Тоя, Който знае

Светител Амвросий Медиолански

КНИГА ЗА ХРИСТИЯНСКИТЕ ДОБРОДЕТЕЛИ

или

ТРИ КНИГИ ЗА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА
СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИТЕ

кое нещо е суетно, не ще знае кое е свято? Нима Той не познава нещата, които Сам е сътворил? Възможно ли е майсторът да не познава собственото си изделие? Последният е човек, ала и той разумява, какво съдържа изделието му. А Бог, нима Той не познава Своето творение? Мигар у изделието има повече дълбочина, нежели у неговия създател? Нима Той е сътворил нещо по-съвършено от Самия Себе Си, чиято ценност Той, като негов Творец, не познава и чието състояние му е неизвестно, макар Той да е негов Управител? Такъв отговор е достатъчен за такива луге.

53. Ние пък се удовлетворяваме от свидетелството на Оня, Който казва: *Аз прониквам в сърцето и изпитвам вътрешностите*⁵. И в Евангелието за Господ Иисус също се казва: *А Иисус, като видя помислите им, рече: защо мислите лошо в сърцата си?*⁶ За същото свидетелствува и евангелистът, като казва: *Той знаеше помислите им*⁷.

54. Представите на тези хора няма да ни тревожат тъй много, ако се вгледаме в техните постъпки. Те не искат да имат за съдия Тоя, Когото никой не може да измами. Те не допускат у Него да има знание за тайното и скритото, понеже се боят, че извършеното от тях скришом може да се яви пред всички. Ала Господ казва: *... но щем е крадец. И окото на прелъбодееца чака да се мръкне,*

¹ Пс. 93:9.

² Пс. 93:3.

³ Пс. 93:7.

⁴ Пс. 93:8-11.

⁵ Иер. 17:10.

⁶ Мат. 9:4.

⁷ Лука 6:8.

думайки: *ничие око няма да ме види, — и затуля лице*⁸. Понеже всеки, що бяга от светлината, е обикнал мрака, тъй като иска да ходи скришом, при все че от Бога той не може да се скрие — Бог знае не само онова, което се върши, но и нещата, които ще бъдат помислени в краищата на вселената и в умовете човешки. И пак, говорещият в книга Премъдрост казва: *Кой ме вижда? Наоколо ми тъмнина, стените ме закриват и никой ме не вижда: от какво да се боя?*⁹ Но макар, докато си лежи в леглото, той и да мисли така, улавят го там, гдето сам никога не е мислел за това. Казано е: *В това той ще се поسرائи, понеже не е знаел що е страх Господен*¹⁰.

55. Ала какво може да е по-глупаво от това да се допуска, че нещо убягва от Божия взор, когато слънцето, леещо светлината си, прониква дори в скрити места и силата на топлината му достига до основите на дома и вътрешните му покои? Кой може да отрече, че земните дълбини, които зимният лед е сковал, се сгряват от пролетната топлина? Несъмнено самата сърцевина на едно гърво усеща силата на топлината или на студа готолкова, че и корените му биват поразени от студа или пък прорастват от слънчевата топлина. С други думи, гдето кроткото небе се усмихне на земята, там земята изобилно ражда разнообразни плодове.

56. Но щом слънчевите лъчи изливат светлината си над цялата земя и проникват в тайниците ѝ, щом не могат да ги спрат железни решетки, нито преградите на яки врати ги удържат отвън, как тогава може да е невъзможно за славата Божия, преизпълнена с живот, да влезе в мислите и сърцата на човеците, които Сам Той е сътворил? И как тя не ще види онова, което Сам Той е създал? Мигар Той е направил творенията Си по-съвършени и по-могъщи от Самия Себе Си, та създадени така от Него, да могат да избягват от вниманието на Създателя си, когато сами поускат? Нима е вложил такава

съвършенство и сила в ума ни, та Той Сам да не може да ги разбере, когато поуска?

Глава петнадесета

На ония, които са неудовлетворени от това, че добрите ги спохожда зло, а злите добруват, се предлага примерът на бедния Лазар и въз основа авторитета на ап. Павел, (им се напомня) че наказанията и наградите се пазят за бъдещия живот.

57. Изчерпателно обсъдихме дъга въпроса и беседата ни, както смятаме, не се оказва съвсем безполезна за нас. Остава обаче и трети въпрос, а именно: защо грешниците притежават изобилие от богатства и имоти и живеят бляскаво, като не ги спохожда нито скръб, нито тъга; докато праведниците търпят нищета и за наказание им се отнемат съпруга или деца? Ето ви притчата от Евангелието, която би трябвало да удовлетвори питащите това¹¹: понеже богаташът се обличал в пурпур и фин лен и пирувал разкошно всеки ден, а пък сиромахът, цял в рани, бил свикнал да събира за прехрана трохите, паднали от трапезата на богатия. След като двамата умрели, сиромахът се упокоил в лоното на Авраама, а богаташът се озовал в мястото на мъките. Не е ли ясно от това, че награди и наказания се отреждат на човека след смъртта му според заслуженото от него?

58. И това е без съмнение справедливо, тъй като при всяко състезание е нужен много труд и подир него на едни се пада победа, а на други позор. Нима палмовата клонка или венецът се дават (на състезаващия се) преди да завърши попрището? Добре пише (апостол) Павел, казвайки: *С добрия подвиг се подвизах, пътя свърших, вярата опазих; прочее, очаква ме венецът на правдата, който ще ми даде в оня ден Господ, Праведният Съдия; и не само на мене, но и на всички, които са възлюбили Неговото явяване*¹². В оня ден — казва той — Господ ще въздаде, а не тук. Тук той се е борил, живял е в трудовете, в опасности, корабокрушения като добър воин; понеже

⁸ Иов. 24:14-15.

⁹ Сирах. 23:24-25.

¹⁰ У Мин тази фраза е препратена към Свещ. Писание, книга на Иисуса, син Сирахов, 23:31, какъвто стих има във Вулгата, но липсва в гръцката Библия.

¹¹ Лука 16:19-31.

¹² 2 Тим. 4:7-8.

той е знаел, че „през много скърби трябва да влезем в царството Божие“¹³. Следователно никоой не може да получи награда, ако не се е подвизавал законно, нито победата е славна, ако нагпреварата (за нея) не е била усилна.

Глава шестнадесета

За да потвърди казаното по-горе за наградите и наказанията, светителят добавя, че не е чудно, ако за някои няма награда в бъдещето, тъй като тук те не се трудят, нито се борят.

По-нататък той говори, че поради тази причина на такива се предоставят временни блага, за да нямам никакво оправдание после.

59. Не е ли несправедлив оня, който дава наградата преди да е свършило съревнованието? Ето защо Господ казва в Евангелието: *Блажени бедните духом, защото тяхно е царството небесно*¹⁴. Той не е казал „блажени богатите...“, но „бедните“. По Божия отсъда състоянието на блаженство започва там, отдето се предполага, че се ражда човешката мъка. *Блажени плачещите, защото те ще се утешат. Блажени кротките, защото те ще наследят земята. Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят. Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилувани. Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога. Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии. Блажени изгонените заради правда, защото тяхно е царството небесно. Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат против вас лъжовно каква и да е лоша дума заради Мене. Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата*¹⁵. Награда в бъдещето, а не сега, на небесата, а не на земята — такава награда е обещал Той. Какво повече от това очакваш? Какво повече е потребно? Защо ти искаш венец тъй бързо, преди да си победил докрай? Защо желаеш да отърсиш праха от себе си и да почиваш? Защо искаш да седиш на пиршество преди да си завършил попрището? Народът още гледа, борците са на арената, а ти мигар вече дириш отмора?

60. Навярно си мислиш: „Защо здосторни-

ците се веселят? Защо те живеят в разкош? Защо не се трудят като мен?“ То е, защото ония, които не са се записали да се подвизават за венеца (на победата), не са длъжни да понесат труговете на състезанието. Ония, които не са се включили в състезанието, не помазват телата си с елеи, нито се покриват с прах. На ония, които ги очаква слава, в настоящето им е приготвена беда. Напарфюмираните зрители са навикнали да гледат борбата, а не да участвуват в нея, не да търпят слънчевия пек, жегата, праха и проливните гъждове. Нека им кажат борците: „Доидете, съревновавайте се с нас!“ Ала зрителите ще отвърнат: „Сега ние седим тук, за да решим относно вас, но вие сте тези, които ще получите славата на победните венци, ако спечелите, а не ние.“

61. Следователно, тези, които са се отдали на удоволствия, разкош, грабеж, придобивки или почести, са по-скоро зрители, отколкото ратоборци. Те получават ползата от труда, ала не и плодовете на добродетелите. Те обичат леснотията; чрез лукавство и злина те си трупат богатства, ала ще платят цената за собственото си беззаконие, макар и по-късно. Техният покой ще бъде в ада, твоят — на небето; тяхно жилище ще бъде гробът, твое пък — раят. Затуй Иов е казал красноречиво, че в гробницата те бдят¹⁶, понеже не могат да имат тихия покой, на който се радва имацията да възкръсне.

62. Затуй не разсъждавайте, нито говорете, нито мислете като деца; нито желайте по детински да получите сега нещата, които само бъдещето може да даде. Венецът подобава на свършените. Почакай, докато настане (денят на) свършенството, когато ще можеш да видиш не смътно, като през огледало, но лице в лице¹⁷ самият вид на истината уяснен. Тогава ще стане знайно, защо този зъл човек и грабител на хорските блага е бил богат, защо друг е бил богат, защо трети е имал много деца, а пък четвърти е бил отрупан с почести.

63. Навярно всичко това се случва, за да може да бъде попитан грабителят: „Ти беше богат, защо тогава ограбваше и чужди-

¹³ Деян. 14:22.

¹⁴ Мат. 5:3.

¹⁵ Мат. 5:4-12.

¹⁶ Иов. 21:32.

¹⁷ 1 Кор. 13:12.

ме блага? Към това не те тласкаше нужда, не те принуждаваше недоумък. Не те ли направих аз богат, за да нямаш извинение?“ Същото може да се каже и на облечения с власт: „Защо ти не помагаше на вдовици и сираци, когато биваха онеправдани? Мигар не притежаваше власт? Нима не можеше да им помогнеш? За тая цел те сторих (влиятелен), не за да вършиш беззакония, но за да пресичаш беззаконията. Не е ли писано за теб: *Избавяй оногова, що търпи неправда?* Не е ли писано за теб: *Избавяй обиждания от ръката на оногова, който го обижда*¹⁸?“ Може да се рече още на обладаващия изобилни блага: „Тебе аз благослових с деца и почести, дарувах ти телесно здраве; защо не последва Моите заповеди? Служителю Мой, какво ти сторих и с какво те оскърбих? Не ти ли дарох аз деца, не ти ли дарувах почести, не ти ли подарих здраве? Защо се отрече от Мене? Защо си помисли, че твоите дела не ще Ми станат известни? Защо прие даровете Ми, а обърна гръб на заповедите Ми?“

64. Същото можем да разберем и от примера на предателя Иуда. Той бил избран за един от дванадесетте апостоли и отговарял за ковчето — да дава от него милостиня на бедните,¹⁹ за да не се стори никому, че той е предал Господа понеже е бил пренебрегнат или обеднял. Поради туй Господ му дал това назначение, за да не упрекват Господа заради него; виновен бил за по-голям грях като човек, който не е тласнат да греша поради онеправданост, но като зле употребил дарената Му (от Бога) благодат.

Глава седемнадесета

След това светителят ни запознава със задълженията на младежите и посочва примери, приложими за тая възраст.

65. Понеже достатъчно ясно разкрихме, че за злото ще има възмездие, както и за доброто — награда, нека преминем нататък с беседа за задълженията, които трябва да помним още от младини²⁰, за да възрастват

ме съответно на възрастта ни. Един добър младеж трябва да има страх пред Бога, да проявява послушание към родителите си, да отдава чест на по-старшите от себе си, да пази невинността си; той не трябва да гледа с презрение на смиренството, но да обича въздържанието и скромността. Всички тези неща са украшения на младостта; понеже както улегналостта е същинско украшение на стареца, а пламенността — на юношата, тъй и скромността, като природно дарование, е благородно украшение на младостта.

66. Исаак се боял от Господа, което било естествено у един Авраамов син; той бил покорен и на своя баща дотам, че да не бяга от смъртта, противопоставяйки се на бащината си воля²¹. Иосиф също, макар и да сънувал, че слънцето, луната и звездите му се поклонили, с все същата готовност се покорявал на бащината си воля²². Той бил толкова целомъдрен, че не искал да чуе дори дума, която не била чиста; бил готов да смирен, че вършел робска работа; готов да скромно, че да се хвърли в бягство, дотам дълготърпелив, че да понесе затвор, тъй великодушен, че дори на злото да отвърща с добро. Скромността му била такава, че когато попаднал в ръцете на жена, той предпочел да остави одеждата си в ръцете ѝ и да избяга, нежели да съблече скромността си²³. Моисей²⁴ и Иеремия²⁵, избрани от Бога да възвестяват Божието слово на народа, също поради скромност избягвали онова, което можели да извършат чрез благодатта.

Глава осемнадесета

Относно разните проявления на скромността.

Как тя трябва да определя и речта, и мълчанието, да съпровожда целомъдрието, да възнася молитвите ни пред Бога, да управлява движенията на тялото ни; за последното, светителят ни дава пример с двама свещенослужители, които си служели с език, неподобаващ по никакъв начин на предмета

²¹ Бит. 22:9.

²² Бит. 38:9.

²³ Бит. 39:12.

²⁴ Изх. 4:10.

²⁵ Иер. 1:6.

¹⁸ Сирах. 4:9.

¹⁹ Иоан. 12:6.

²⁰ Cic. *de Off.* I. 34.

на беседата. После той говори, че походката на човек трябва да е в съгласие със същата тая добродетел, и за това, колко внимателно трябва да постъпваме, за да не изречем нищо нескромно и в движенията ни да не се прояви нищо такова. Всички тези наставления са илюстрирани с много подходящи примери.

67. Прекрасна е следователно, добродетелната скромност и сладостно е нейното изящество! Тя се отразява не само в действията, но дори и в думите ни²⁶, за да не преминем от татък достойната мяра в речта и към словата ни да не се прибави неподобаващо звучене. Подобно на огледало, нашият ум твърде често отразява образа си в нашите думи. Благоразумието дори отнема сила от звученето на гласа ни — от опасение, да не би твърде силният глас да оскърби слуха на другиго. Нещо повече, при самото (изкуство на) пеенето, главното правило е скромността и същото се отнася за всеки вид говорене, та постепенно човек да се научи да възхвалява Бога, или да пее песни, или дори да говори тъй, че началата на скромността да облагородяват неговия напредък (в това изкуство).

68. От друга страна мълчанието, върху което почиват всички други добродетели, е главната проява на скромността. То се счита достойно за укор единствено ако се предполага, че е признак на детински или горделив дух; ала като признак на скромност, то се смята достойно за похвала. В опасността Сусана мълчала²⁷ и считала загубата на скромността за по-тежка от загубата на живота. Тя не мислела, че за да запази живота си, трябва да заложил целомъдрието си. Единствено с Бога разговаряла тя, пред Когото можела да говори с истинска скромност. Тя избягвала да гледа лицата на мъжете, понеже и в погледа на очите има скромност, която прави една жена неохотна да гледа мъже или да бъде виждана от тях.

69. Никои да не мисли, че тази похвала подобава единствено на целомъдрието; понеже скромността е дружка на чистотата и заедно с нея чистотата е в по-голяма безопасност. От друга страна свенливост-

та също е добра другарка и пазителка на целомъдрието, доколкото тя не търпи чистотата да бъде осквернявана дори от доближаването до ръба на опасността. Тя първа явява в началото на евангелската история Божията Майка и като надежден свидетел твърди, че Тя е достойна за делото, за което е била избрана. Понеже когато, бидейки сама в стаята си, Тя била поздравена от ангела, Тя мълчала и била смутена от неговото влизане²⁸, лицето на Девата се смутило от странното видение на мъж. И тъй, макар да била смирена, при все че Тя не по тая причина, но поради Своята скромност, не отвърнала на поздраву му, нито му отговорила никак, освен с въпроса — щом узнала, че ще зачене Господа — как цяло да стане това. Това Тя рекла не просто за да отговори.

70. Дори в молитвите ни, скромността е най-богоугодна (добродетел) и тя е причина да получим от нашия Бог голяма благодат. Не тя ли издигна митаря и му спечели похвала, когато той дори не смееше да вдигне очи към небето?²⁹ Така той бил оправдан от Господния съд повече, нежели фарисея, когото високомерната гордост направила толкоз отвратителен. И тъй, нека се молим „в нетленната красота на кроткия и тих дух, което е драгоценно пред Бога“³⁰, както казва св. Петър. Следователно, скромността е благородна и — макар да се отказва от правата си, да не ламти за никакви придобивки, да не приписва нищо на себе си и в някои отношения е стеснителна в областта на собствените си сили — тя е богата в очите на Бога, за Когото всички човеци са бедни. Богата е скромността, понеже тя е Божие наследство. (Апостол) Павел също ни наставлява да възнасяме молитвата си със скромност и трезвомислие³¹. Той желяе скромността да идва на първо място и, тъй да се каже, да води по пътя идеите подир нея молитви, тъй че молбата на грешника да не е самохвална, но — нека кажа така — прибулена с руменината на свена, та да се сподоби с повече благодат, отстъпвайки

²⁶ Сис. *De Off.* I. 37, § 134.

²⁷ Дан. 13:35.

²⁸ Лука 1:29 и нат.

²⁹ Лука 18:13-14.

³⁰ I Пепр. 3:4.

³¹ I Тим. 2:8.

път на смиреността при спомена за собственихте презрешения.

71. После, скромността трябва да се спазва и в самите ни движения, жестове и походка,³² понеже състоянието на нашия ум ни често се отразява в движенията на тялото ни. Това е причината скритият човек на сърцето ни (нашето самосъзнание) да се счита или за лекомислен, надут и необуздан, или напротив — за улегнал, непоклатим, чист и надежден. В този смисъл телесното движение е своеобразен глас на душата.

72. Вие си спомняте, чеда мои, че един наш приятел, който изглежда препоръчваше себе си със старанието да изпълнява своите задължения, все пак не бе допуснат от мен сред свещенослужителите, тъй като жестовете му бяха твърде непристойни. А също и че заръчах на друг, когото открих вече сред клириците си, никога да не върви пред мен, понеже той в действителност ми причиняваше болка чрез гързостта, видна в походката му. Това му наредих, когато той се възвърна към служението си, подир извършено нарушение. Това само не бих позволил и умът ми не ме подведе, понеже (сетне) и двамата напуснаха Църквата. Походката им ги издаваше, че са такива, каквито по-късно се оказаха в действителност поради неверността на сърцата им. Първият измени на вярата при арианските гонения, вторият пък, поради сребролюбие се отрече да принадлежи към нас, за да не бъде осъден от Църквата³³. В походката им личеше образът на непостоянство, обликът, тъй да се каже, на странствуващи смешници.

73. Има и такива, които при ходене видимо подражават на жестовете на актьорите³⁴ и се движат тъй, сякаш носят богове при триумфално шествие или (изобразяват) движенията на кимащи статуи готолкова (ритмично), че сякаш отмерват ритъм при всяка промяна на походката си.

74. Не мисля, че е пристойно и това да се ходи забързано, освен когато някаква

опасност или истинска нужда го изискват. Понеже често виждаме как бързащите пристигат запъхтени и с изкривени черти на лицето. Ала ако подобно бързане е безпричинно, то става повод за справедливо оскърбление. Тук не говоря за хората, които трябва понякога да бързат поради особени причини, но за ония, у които — увлечени от игото на неизменен навик — бързането е станало втора природа. В първия случай не мога да одобря бавните им и тържествени движения, които навяват мисли за театрална пантомима. Нито пък ме е грижа за последните с главоломната им скорост, тъй като напомнят за жалкото състояние на безълци.

75. Благопристойна е походката, която издава авторитет, тежест и достойнство, и която показва спокойно и съсредоточено поведение. Ала тя трябва да е лишена от всякаква принуденост и самомнение, да бъде проста и обикновена. Всичко неискрено е отблъскващо. Нека оставим естеството да ни научи как да се движим. Ако в нашата природа действително има недостатък, нека го поправим със старание. И за да се обогатим с липсата на изкуственост, то нека у нас не липсва (стремеж към) себеизправление.

76. Ала ако обръщаме такова голямо внимание на подобни неща, колко по-внимателни трябва да бъдем в това, да не позволим от устата ни да излезе нещо срамно, понеже това страшно осквернява човека. Осквернява ни не храната, но несправедливото унизяване на ближния и употребата на мръсни думи³⁵. Тези неща са откровено срамни. При нашето служение наистина не бива да се произнася нито една непристойна дума, нито такава, която да оскърбява скромността. Ала не само не трябва да изричаме нищо неприлично самите ние, но не бива и да даваме ухо на подобни думи. Тъй Иосиф побягнал и изоставил грехата си, за да не чуе нищо, накърняващо неговата скромност³⁶. Понеже който с услада слуша, той насърчава другия да продължава да говори.

77. Да имаш пълно знание за онова, което е скверно, е в най-висока степен срамно. Да се види нещо такова, дори случайно — о, колко ужасно е това! Следователно, ако нещо

³² Cic. *de Off.* I. 35.

³³ У Мин тук има пояснителна бележка, че вероятно този свещенослужител, нежелаейки да даде отчет за отреденото му служение или поради извършена от него кражба, избягал при арианите.

³⁴ Cic. *de Off.* I. 36.

³⁵ Cic. *de Off.* I. 35, § 127.

³⁶ Бум. 39:12.

у другите е неприятно за нас, как може да бъде то приятно у нас самите? Нима не е самата природа наша учителка, която е оформила до съвършеност всяка част на тялото ни, за да подсили необходимостта и да направи формата му красива и изящна? Но тя е оставила открити и достъпни за взора онези (телесни) части, които са прекрасни за съзерцание; сред тях главата, поставена над всички останали, тъй да се каже, и приятните очертания на тялото и видът на лицето са видни, а тяхната полза в (човешките) дела ги е направила достъпни по всяко време; докато онези части, свързани с естествените човешки потребности, тя отчасти е отдалечила и прикрила в самото тяло, да не би да се открие отблъскващият им вид, а отчасти ни е научила и убедила да ги прикриваме сами³⁷.

78. Не е ли тогава самата природа учителка по скромност? Следвайки нейния пример, човешката скромност, която предполагам³⁸ е получила името си от начина да се узнава що е прилично³⁹, е прикрила и забудила онова, което е намирала прикрито в нашето тяло; подобно на вратата, която било заповядано на Ной да направи отстраняване в ковчега⁴⁰, в което съзираме образ на Църквата, както и на човешкото тяло, тъй като през тази врата били изхвърляни остатъците от трапезата. По такъв начин Творецът на нашето естество дотолкова се грижел за нашата скромност и тъй пазел онова, що е прилично и добродетелно в тялото ни, че турил неприлично настроени и го направил недостъпно за очите ни. Добре говори за това Апостолът: „Ония телесни членове, които ни се струват по-слаби, са много по-нужни; и на ония членове на тялото, които мислим, че не са толкова на чест, отдаваме повече чест“⁴¹. Наистина, следвайки ръководството на природата, прилежната грижа е прибавила повече изящество към тялото. Този предмет аз разгледах по-пълно на друго място⁴²

и казах, че ние не само крием тези части на тялото си, които са ни дадени за криене, но че дори мислим за неприлично да ги именуваме и да споменаваме тяхното описание и употреба.

79. И ако случайно тези части се открият за взора, тогава скромността е нарушена; ако ли това се направи преднамерено, то се счита за пълно безсрамие. Поради тази причина синът на Ной се покрил с позор, тъй като се присмял на баща си, след като го видял разголен, а пък синовете, които покрили бащината голота, се сдобили с гара на благословението⁴³. Ето защо и в древния Рим съществувал обичай — както и в много други държави — порасналите синове да не се къпят с родителите си или зетъвовете с техните тъстове, тъй че великият дълг на почитта към родителите да не изгуби силата си. Мнозина обаче се прикриват доколкото могат в баните, тъй че там, където цялото тяло е съблечено, част поне от него да остане прикрита.

80. Но и старозаветните свещеници, както четем в книга Изход, носели панталони, както било заръчано на Моисей от Господа: „И направи им голна ленена греха, за прикриване телесната им голота от кръста до пицелите и да ги носят Аарон и синовете му, кога влизат в скинията на събранието, или пристъпят към жертвеника да служат в светилището, за да не навлекат (върху си) грях и да не умрат“⁴⁴. Както се говори, някои от нас все още спазват този обичай, ала повечето го обясняват духовно и предполагат, че тези глуми се отнасят за съхранението на скромността и опазването на целомъдрието.

Превод от английски език — A Select Library of the Christian Church, Nicene and Post-Nicene Fathers, Volume 10. Ambrose: Select Works and Letters, Second Series, Edited by Philip Schaff, D.D., LL.D. and Henry Wace, D.D., Reprint of the American Edition of the volumes, U.S. Christian Literature Publishing Company, 1896.

³⁷ Cic. *de Off.* I. 35.

³⁸ Cic. *de Off.* I. 40, § 142.

³⁹ „*modestia...quam a modo scientiae, quid deceret, appellatam arbitror.*“

⁴⁰ Бум. 6:16

⁴¹ I Кор. 12:22-24.

⁴² *Ambr. de Noe et Arca.* cap. viii.

⁴³ Бум. 9:22.

⁴⁴ Изх. 28:42-43.

Православен мироглед

свещеник Владимир Соколов

Младостарчеството и православната традиция¹

Част I

Младостарчеството — характерна съблазън на нашето време

1. Предистория и същност на проблема.

Разбираемо е, че у всички нас съществува дълбинна жажда да намерим истинско духовно ръководство. Но ако не познаваме неговата същност, рискуваме да се доверим на всеки един човек, който ни се представи за старец, „духовидец“ или „лечител от Бога“. [...] И тази наша доверчивост и безотговорност поражда един феномен на съвременното ни: неизвестен досега пазар на „услуги“ – търсене и предлагане на онова, което и в някогашните благочестиви времена се е давало само на малцина люде, удостоили се с особено богатно просвещение, а сега се е превърнало „във високооборотна стока“. На кого не се е приискало да се изцели по чудесен начин или да узнае волята Божия за себе си? Сега такива услуги предлагат всякакви чародеи и екстрасенси, маскирайки своята дейност с православни икони, свещи и молитви. И тази маскировка въздействува безотказно, като лишава съзнанието ни от критичност. [...]

Обаче подобен род външни съблазни не са толкова страшни, колкото изглеждат на пръв поглед – те лесно могат да бъдат

изобличени. По друг начин стоят нещата, когато няма явна фалшификация, когато свещеникът има канонично ръкоположение, спазва уставите и църковните предписания, води външно благочестив живот, обаче използва дадената му власт неправедно: има за цел собственото си възвеличаване, а не спасението на паството. В този случай е много по-трудно съблазънта да бъде уловена: тя може да е неосъзнавана и от самия пастир. Затова тя идва отвътре и тайно руши Църквата. Такива свещеници днес е прието да се наричат **младостарци**; така могат да бъдат наричани и всички онези, които незаконно си присвояват званието „учител“.

В своята книга „Към ангела на Лаодикийската Църква“ архимандрит Лазар прави много точно описание на изпадналия в подобна заблуда пастир. „От незнание, от неразбиране на собственото си духовно равнище – пише той, – човек изпада в състояние на заблуда, на мечтателност. Той си въобразява, че притежава добродетели, които няма, счита за положителни, за духовни и богоугодни душевните, нервните пориви на своята душа. Цялата душевна дейност на такъв човек се съсредоточава в ума и в нервните му възприятия, откъдето произтича поривистият, неспокоен и непоследователен начин на целия му живот. Такава външна разгорещеност поражда разгорещаване на чувствата и помислите, на мечти и преживявания. Всичко това прави човека „навинтен“, подвижен, активен, смет-

¹ „Паломник“, М., 2005 г.

лив. В главата му се раждат хиляди планове и идеи, а сърцето му представлява море от желаня и чувства, но всички те са насочени навън, към земния свят, към устройване и преобразуване на земната, светска обстановка. И макар при повърхностен поглед цялата тази дейност наглед да е насочена към Бога, към Евангелието, в действителност тя е напълно самодейна и самонадеяна. Бог, евангелските заповеди, уставите и правилата на църковния живот, обредите и богослуженията служат само за обвивка, те са само фон и прикритие. В центъра на цялата си дейност подобен „труженник“ поставя себе си и своята воля. Такъв човек, като не вижда и не разбира своето реално състояние и положение спрямо Бога, смята себе си за незаменим Божий слуга, за апостол и „приятел“ на Господа. Той застава „пред“ Бога, с гръб към Него и обърнат с лице към народа, и с все сила започва да кани всички да дойдат и да се поклонят на Бога, Когото той уж проповядва. Скоро обаче престава да сведрява у Господа действителната стойност на своите дела, и, изпълнен с увереност, че трудът му е богоугоден, така се увлича, че забравя съвсем за Бога и започва да привлича народа към самия себе си. „Ако ръководителят започне да изисква послушание към себе си, а не към Бога, той е недостоен да бъде ръководител на ближния! Той не е слуга Божий! Той е слуга на дявола, негово оръдие, негово примка!“ – прави извод архим. Лазар, цитирайки еп. Игнатий (Брянчанинов).“

2. Причини за появата на лъжестарчеството.

Съблазънта на младостарчеството е съществувала през всички времена. Още св. ап. Павел, наставлявайки св. Тимотей, го предупреждава, че кандидатът за епископ следва да не е новопокръстен, за да се не възгордее и падне в еднакво осъждане с дявола (1 Тим. 3:6). Същият апостол в прощалната си беседа с ефеските презвитери пророчески предсказва: *Защото аз зная, че след замиването ми ще се втурнат помежду ви лютти вълци, които няма да щадят стадото; па и от вас самите ще се дигнат лъже, които ще говорят изопачено, за да увличат учениците след себе си* (Деян. 20:29-30).

И тъй, съблазънта на лъженасириството е действувала даже тогава, когато Църк-

вата е живеела с един Дух и у вярващите е имало *едно сърце и една душа* (Деян. 4:32). Епохата на апостолската Църква е време на особени благодатни дарове, проявявани и в пастирите, и в паството. По-късно, с притока на огромно количество новообърнати и естественото понижаване на духовно-нравствените изисквания към тях, е станало забележимо оскъдняване на тези първоначални дарове. Затова най-ревностните християни, които са жадували за истински духовен живот, са започнали да бягат в пустинни места, където са могли изцяло да се посветят на Бога. Някои от подвижниците са достигали такова съвършенство, че напълно са се избавяли от страстите и са получавали най-вече гара на любовта, а заедно с него и гара на духовна разсъдителност и прозорливост. С достигане на безстрастие те са придобивали и гара волята Божия да бъде открита за тях. Естествено, подобни съсъди на благодатта са привличали към себе си вниманието на хора, търсещи пътя към спасението. Мнозина, знаейки, че на духоносните подвижници е открита волята Божия, са ги молели за ръководство в духовния живот, като съзнателно са се отказвали от собствената си воля.[...]

Така се е зародила практиката на пълно послушание към духовен старец. За духовно насилие, за липса на свобода тук не е могло да става и дума, защото старецът със своите съвети и грижа само е помагал на своя послушник да възпита у себе си *новия човек*. Тази работа е подобна на работата на градинаря, който се грижи за градината. Тя е била закономерна и е раждала забележителни духовни плодове, които са свидетелствували за това, че такъв вид послушание действително е изпълнение на Божията, а не на човешка воля.

С течение на времето обаче подобни безстрастни наставници са ставали все по-малко и опитът на пълното послушание, който се бил широко разпространил, започнал постепенно да се обезсмисля, защото от него започнало да изчезва най-главното: **откритата на духовния старец Божия воля.**

Светител Игнатий (Брянчанинов), който е извършил огромна работа по изучаването и осмислянето на опита на пастирското и духовното ръководство, е считал,

че подобно послушание е било възможно само в древност. Но и в древността, пише той, такива духовносни старци „винаги са били изключителна рядкост“, а „в наше време [средата на XIX в.] боговдъхновени наставници вече няма“².

Затова, като желаел да предпази всички, които в негово време търсели духовно ръководство по образец на древното старчество, светител Игнатий предлагал то да бъде устроено по следния начин: „Съгласно учението на отците – пише той, – животът, ... който единствено съответствува на нашето време, е живот под ръководството на светоотеческите писания при съветване с преуспели братя; самите тези съвети също трябва да бъдат сверявани с писанията на светите отци. Отците, близки до нас по време, наричат боговдъхновените ръководители достояние на древността... Те предпазват от нецкусни учители, за да не се зарази някой от лъжеучение... Някой ще възрази: вярата на послушника може да замени недостигащите у стареца качества. Това не е вярно: вярата в истината спасява, а вярата в лъжата и в бесовската измама погубва, според учението на апостола (вж. 2 Сол. 2:10-12)“. И всичко това е написано от светителя през XIX в. – време, което е дало на Църквата цял сонм от прозорливи старци. Какво можем да кажем за духовното ръководство в нашето време на всеобщо отстъпление?

Ала ние, след като сме се начели на книги за оптинските старци, и сега си търсим духовници, на които бихме могли да се отдадем в сяло послушание. Обаче дори при оптинските старци послушанието силно се е различавало от древното послушание. Древното старчество (духовно ръководство) е било разпространено сред монашествуващите и е било възможно само при съвместно живеене на стареца и послушника. Оптинските старци пък са давали съвети и на идващи при тях миряни: самата форма на такова общение вече е изключвала строгото, безпрекословно послушание. При това оптинските старци са били безкрайно внимателни в решаването на чуждите съдби: често пъти те са оставяли на духовните си чеда правото на избор. Така че у руските

старци наблюдаваме не сяло подражание на опита на древните отци, а неговото творческо прилагане в съответствие с духовните потребности на епохата им. Древните старци като правило са имали лична, а не свещеническа благодат. Те почти всички са били прости монаси, притежаващи личен духовно-нравствен авторитет. Тяхното духовно ръководство е имало харизматичен характер – било е благодатно дарование. Затова и послушанието към тях е било пълно и безпрекословно. Но това всецяло послушание никога не е било налагано от самите тях – него са го предлагали онези, които са просели тяхното ръководство. Затуй духовното ръководство на древните отци коренно се е отличавало от съвременното. Когато опитът на древните отци се пренася в чужди условия без творческо преосмисляне, когато днес той се предлага едва ли не от всеки енорийски свещеник, стига се до плачевни резултати.

Иван Михайлович Концевич, автор на популярна книга за оптинските старци, пише следното относно причините за възникване на лъжестарството: „Когато истински старци, така да се каже, няма, хората, които жадуват да си намерят духовна опора, избират някое духовно лице, което по някаква причина им е симпатично, и казват: „Аз се отнасям към него като към старец“. Ако духовникът се окаже трезв, духовно честен, той рязко ще отхвърли подобно отношение. Ала колко много са онези, които охотно се хващат в подложените им мрежи. Защото, по израза на еп. Игнатий (Брянчанинов), лицемерното актьорство води самозвания старец към духовна смърт. Той сам загубва почвата под нозете си и вече тръзва по криви пътища, лишавайки се от всичко, което е събирал и придобивал през целия си изминат живот“³.

И тъй, **първата причина** за възникването на такъв род „духовно“ ръководство се крие в психологията на пасомите. Ние не желаем да се променяме и следователно искаме да прехвърлим отговорността за всичко, което става с нас, върху пастира. Такова бягство от собствената свобода и отговорност се изразява понякога в готовността

² Сочинения епископа Игнатия в петих томах. Т. 1. СПб., 1905 г., с. 274.

³ Концевич, И. М. Оптина пустынь и ее время. Репринт. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1995, с. 12-13.

ни да изпълняваме всичко, което „старецът“ поиска от нас. Един монах твърдеше, че ако старецът му благослови да извърши блуд или да убие някого, то той без всякакво съмнение ще го направи, защото е дал обет за послушание. Но такава „послушание“ е направо идолопоклонство, защото старецът бива почитан повече от Бога – от „послушание“ към него биват нарушавани Божи заповеди, което е измяна към Бога. И не е важно дали ще се намери старец, способен да благослови да извършим престъпление – бедата е там, че не ние вътрешно сме готови на това...

Втората причина е обективна, нея също ни я посочва Иван М. Концевич. „Съвременното духовничество (духовно ръководство) – пише той, – се е родило от гревното манастирско старчество и се явява негова вторична форма. Благогарение на сродството между тези две явления – духовничеството и старчеството – неопитните свещеници, запознати само теоретично с аскетическата литература, винаги могат да се поддадат на съблазънта да превишат властта си – да прекрачат границата на духовно ръководството, за да старчествуват, като в същото време нямат дори понятие каква именно е същността на истинското старчество. Това явление, сполучливо наречено „младостарчество“, внася безпорядък в обкръжаващия живот. То крие опасност да нанесе непоправима вреда върху душата на обгрижвания“⁴.

Третата причина е неподготвеността на кандидатите за свещеници. В 3-то правило на Лаодикийския събор се казва: „Не подобава да се ръкополагат в свещенически чин кръстените неотдавна.“ Необходимо е кандидат-свещениците да получат съответната подготовка. За съжаление в наше време, поради обективните обстоятелства – изведнъж изникналата нужда от много свещеници, кандидатите не винаги успяват да се подготвят по подобаващ начин за приемането на свещения сан.

Четвъртата причина е недостойнството на самия кандидат. Кандидат, който е нарушил определени църковни канони, не може да бъде ръкоположен за свещеник. Но

днес каноните постоянно се нарушават под предлог, че няма хора, които да отговарят на изискванията на съответните канони. Не се наемаме да съдим дали това е така. Опитът на Църквата, отражен в каноните, говори, че кандидат, който не отговаря на изискванията на каноните, след ръкоположението си се сблъсква с много силни изкушения от злите духове. Той не може да устои против тях, защото те са получили власт над него. Именно за съществуването на такава власт ни говорят каноните.

Петата причина е липсата на истинско, а често пъти и на каквото и да било духовно ръководство у самия свещеник. Най-често ръководството се свежда само до формална изповед у епархийския духовник или до крайно рядко посещаване на някакъв старец.

Но **най-главната причина това е самата повреденост на човешката природа след грехопадението**. Затова младостарчеството не бива да се разглежда като сбор от влияния и съпътстващи обстоятелства, а като напълно самотитно явление. Смислът на духовния живот за християнина е във възстановяване на повредената от греха негова човешка природа. Ала младостарческото ръководство не спомага дори само да бъде осъзната тази болест – напротив, при такова ръководство всички страсти получават статут на добродетели. Затова те попадат сякаш в „напорена“ от въздействия и обстоятелства почва, в която се развиват с особена сила.

Необходимо е да отчетем **още една особеност на нашето време. Комунистическият период от историята** ни остави в наследство **навика да лицемерим всеобхватно**: та нали всеки, принасяйки жертва на идеологическия игол, бе задължен да говори не онова, което мисли. Това доведе до дълбока повреда на определени способности на човешката душа. За така увредена душа **атмосферата на лицемерие и лъжа** става обичайна и дори необходима, подобно на вреден навик, който постепенно е придобил силата на втора природа. През **комунистическия период активно се подтискаше и личностното начало**: хората бяха отучвани да **вземат самостоятелни решения и да поемат лична отговорност**. При такъв,

⁴ Пак там, с. 11.

вече дълбоко вкоренен навик хората и в наше време търсят лица, които да вземат решения вместо тях и които да поемат отговорност за постъпките им, дори когато тези постъпки са безнравствени (= грехове). Подобни люде виждат в лицето на свещеника този, върху когото биха могли да прехвърлят личната си нравствена отговорност.

Продължителното влияние на атеизма доведе до разрушаване на християнската култура и на християнското възприемане на света. Затова **съвременният човек, откривайки за себе си значението на религията, е склонен да я възприема в най-архаични форми. Общата религиозна атмосфера днес – уби! – не е християнска, а езическа.** Именно такава атмосфера част от новообърнатите привнасят и в Църквата. Социологическите проучвания свидетелствуват, че вярващите в астрологически предсказания са двойно повече сред хора, редовно посещаващи храмовете, отколкото сред такива, които рядко ходят на църква или изобщо не ходят. Това говори, че у мнозина църковни люде се запазват езическите възгледи, в това число и по отношение на старците. „Килийниците, пък и самите старци свидетелствуват: съвременните поклонници почти не задават духовни въпроси. Към стареца се отнасят, грубо казано, като към врачка: къде е сега синът ми – той отдавна изчезна от къщи; дали да сменя този апартамент с друг, с кой точно и на коя дата; дали да постъпя в търговски колеж или в педагогически институт? и т. н., и т. н.“⁵ Съвременните енорияши искат да видят в своя пастир някакъв пророк-вещател и екстрасенс – та нали средствата за масова информация постоянно пропагандират идеите на окултизма. Свещеник, завеждащ Мисионерския отдел при Душеобгрижващия център „Св. прав. Йоан Кронщадски“, отбелязва, че към търсене на старци са особено склонни хора, които до обръщането си към Църквата са участвували в окултни секти. Затова **проблемът на младостарчеството е и проблем, породен от влиянието на съ-**

временния свят върху Църквата. Новата религиозна епоха, наричана от окултистите „New Age“, създава нова вълна окултен интерес към религията. [...]

Но всяко отстъпление от светоотеческата традиция има за начало някаква неправилна идея. Младостарчеството възниква там, където е налице **заблудата да се вярва в лъжата**⁶. Затова е нужно да изследваме по какъв начин отсъствието на богословски познания може да доведе до толкова голямо изкривяване на традицията.

3. Нужно ли е богословието за спасението?

Богословието, според мнението на светите отци, има голямо значение в делото на спасението. „Знанието на Божествената истина – наставлява св. Теофан Затворник, – служи като основа за спасителен живот.“⁷ Ала защо у нас въпреки това се проявява, меко казано, едно резервирано отношение към богословието. Днес от много свещенослужители можеш да чуеш, че богословието не е нужно и дори е опасно, че не трябва да се занимаваш с богословие, а да вярваш в Бога просто: да се молиш и да се каеш за своите грехове, да се смиряваш и да вършиш добри дела.

Но може ли правилно да се молиш и каеш, може ли богоугодно да се смиряваш и да извършваш добри дела, когато нямаш правилна **представа за същността на тези добродетели? А такава представа дава именно богословското знание.**

Всички молитви и моления на Православната Църква са изпълнени с догматически истини, затова е невъзможно да се молиш, без да богословствуваш⁸. Протоиерей Георги Флоровски пише по този повод: „Християнското богослужение от самото начало има по-скоро догматически, отколкото лирически характер... От човешка страна богослуже-

⁶ Вярата в лъжата има за основа повредената човешка воля, по точно – неправилно ориентираната свобода на човешката воля.

⁷ Георгий (Тертышников), архим. Святитель Феофан Затворник и его учение о спасении. М., 1999, с. 393.

⁸ Църковните молитви са подчинени на основополагащия принцип: *lex orandi lex credenti est* (правилото на молитвата е правило на вярата), т.е. всички молитви и богослужения изразяват догматическото учение на Църквата.

⁵ Хоружий, С. С. Феномен руского старчества // Церковь и время. 2002, № 4 (21), с. 217.

нието е преди всичко изповядване – свидетелствуване за вярата, а не само излияние на чувства“. **Невъзможно е да се молиш на Бога, без нищо да знаеш за Него, а знание за Бога дава богословието.** Както пише за това св. Теофан Затворник, светите отци са считали богословието, т. е. съзерцаването на свойствата и действията на Господа, за „ключ към молитвата, и особено към непрестанната молитва“⁹. Разбира се, главното в молитвата е срещата с Живия Бог. Но тя може да се състои само тогава, когато имаме богословския „ключ към молитвата“, за който говори светител Теофан.

Също така **невъзможно е да се каеш, без да знаеш нищо за Този, пред Когото се каеш.** Иначе, както нерядко се е случвало, може да се стигне дотам, че човек да принася покаяние пред „майка земя“. **Покаянието винаги е свързано с изповядване на вярата,** то е преди всичко проверка за правилността на това изповядване¹⁰. В славата, въздавана Богу чрез правилната вероизповед, и в нравственото **изменение** на човека се състои съзидателният смисъл на тайнството Покаяние. Самото покаяние, съгласно оригиналния гръцки текст на Евангелието, представлява *μετάνοια*, което в превод означава ‘изменение на ума’. Ала да се постигне (спасителната – бел. прев.) промяна на ума е възможно само тогава, когато знаеш какво именно и по какъв образец трябва да бъде променено. А този образец се оформя въз основа на богословските познания.

Светите отци разбирали покаянието в един по-широк смисъл – не само като изповед пред свещеник, но и като постоянно предс-

⁹ Цит. по: Георгий (Тертмишников), архим. Пос. съч., с. 489.

¹⁰ При изповед свещеникът трябва, съгласно гадените в Требник указания най-напред да запита каещия се относно неговата вяра: „Кажу ми, че го, дали вярваш така, както ни е преподавала и ни учи светата съборна и апостолска Църква, насадена и израснала на Изток, разпръснала се оттам по цялата вселена, пребъдваща и досега на Изток твърдо и без промени. Дали не се съмняваш в някое от нейните предания?“ Каещият се, в потвърждение на своята вяра, трябва да прочете православния символ на вярата. Но проверката на неговата вероизповед не се завършва с това – свещеникът му поставя следващ въпрос: „Кажу ми, че го, не си ли бил еретик или отстъпник от вярата? Не си ли се събрал с такива хора, посещавайки техните капници, слушайки техните поучения, четейки техните книги?“

тоена пред Бога със съкрушено сърце. Такова покаяние трябва да съпътствува човека до самата му смърт. „Покаянието – учи преп. Исаак Сириец, – е кораб, страхът – негов кормчия, а божествената любов – неговото пристанище.“¹¹ В покаянието ние се срещаме с ‘новобитие’ – със своето бъдеще, и се разделяме с проживяното битие – със своето минало. Покаянието – това е жажда за ‘новобитие’, желание да се променим. А в повечето случаи ние превръщаме покаянието в някакъв отчет за свършена работа по събиране на греховете си. Ние търсим и събираме греховете си, а не търсим ‘новобитие’ – сякаш събираме своето минало, без да предприемем нищо за своето бъдеще. Но нашето бъдеще – това е Христос. Покаянието, както и всяко друго Тайнство, е среща с Христос. И за да може тази среща наистина да се състои, трябва поне щогоде да познаваме Този, с Когото искаме да се срещнем. А това познание ни го дава богословието.

Смирението също не може да бъде придобито без богословски познания. Мнозина пастири наивно смятат, че всеки енорияш лесно и бързо може да стане смирен, след като изслуша някоя тяхна проповед за смирението (– а на смирения за какво му е богословие?). **Но истинското смирение, според учението на светите отци, е добродетел, придобивана на висшите степени на аскетическия подвиг**¹². Възкачването по стъпалата на добродетелите започва с придобиването на разсъдителност. А защо именно с разсъдителност, на този въпрос ни отговаря светител Игнатий (Брянчанинов): „Забелязано е – поучава той, – че миряните и самите монаси, които нямат духовна разсъдителност, почти винаги се увеличат от лъжци, лицемери и от намиращи се в бесовска заблуда,

¹¹ Исаак Сирий преп. Слова подвижнические. Слово 83. М., 1858.

¹² Архимандрит Георгий (Тертмишников), излагайки учението на свт. Теофан Затворник, пише като от негово име: „Истинското смирение – това е венец на духовното свършенство и се появява тогава, когато другите добродетели вече са разцъфнали в сърцето и почват да достигат зрялост.“ (Георгий Тертмишников, архим. Святителъ Феодан Затворник и его учение о спасении. С. 528).

като ги смятат за свети и благодатни¹³.

„Истинското смиреномъдрие – отбелязва светител Игнатий, – представлява евангелски характер, евангелски нрав, евангелски начин на мислене“¹⁴. Но именно богословието е науката, която има грижа за правилния начин на мислене и която обучава в правилно разсъждаване по Божествените предмети. Затова без богословие е невъзможно да се придобие смиреномъдрие.

Светител Григорий Богослов казва, че при грехопадението пръв е бил поразен умът. Следователно, той трябва пръв да бъде възстановен. Именно придобиването на разсъдителност е възстановяването на ума. Разсъдителността, според мнението на св. Иоан Лествичник, дава познание за Божията воля. Смирението пък е покорност на Божията воля. Затова без разсъдителност не е възможно да се придобие смирение.

Без придобиването на разсъдителност не е възможно и изграждането на човешката личност. Нравствеността е основа на личността. Тя се гради върху избора на човека, върху умението му да различава доброто от злото. Без това ум-ение не може да се достигне и до най-висшето нравствено стъпало – любовта, понеже без разсъдителност човек трудно може да пробуди съвестта си, а тя е изворът на нравственост у човека, защото тя, според твърдението на светите отци, е гласът Божий в човека. „Съвест“ и „съзнание“ – разяснява свещеник Андрей Лоргуз – са термини, близки по етимология: „съвест“ означава „светвам се със самия себе си“, или „со-ведать“ [от *вѣдати слав.* – зная], т. е. „съ-знавам“ – „съзнание“. И в гръцкия език тези две понятия произлизат от един термин – *συνείδησις*, което едновременно може да означава и съвест, и съзнание¹⁵. Но това е само езиково доказателство, че го състояние на будна съвест душата стига съзнателно, чрез **разумен**е, разбиране.

Човек може да бъде смирен само тогава, когато е свободен, защото смирението не е робство, а свободен нравствен избор. Истинската свобода е изпълнение на воля-

та Божия – същото, което по същество е истинското смирение. До него човек може да стигне само чрез осъзнаване на своето достойнство, което се състои в богоподобие то му¹⁶. Знанието за високото призвание на човека и в същото време – за дълбоката му повреденост [вследствие на грехопадението] поражда у човека истинското смирение. Но такова знание той може да придобие само в резултат на богословско осмисляне.

Също така и **добри дела е невъзможно да се вършат без познание кое именно е добро**. Представите за добро у хората са твърде неопределени и размити – понякога тези представи включват в себе си дори дела, които в действителност съвсем не са добри. Така например под лозунга за любов, за търпимост и ненасилие може да се насажда хомосексуализъм, педофилия и всякакъв вид безнравственост. Под вид на лъжливо разбрано послушание може да се стигне до отхвърляне на Божиите заповеди. Злото винаги се пременява в одеждата на добродетелта, опитвайки се да обърка всички понятия даже у хора, вярващи в Бога. И св. Евангелие ни повествува за това объркване – Господ Иисус Христос, обръщайки се към учениците си, казва: *настъпва дори време, когато всякой, който ви убие, ще мисли, че принася Богу служба* (Иоан. 16:2). Така че и за вършенето на добро са нужни богословски познания – иначе може да вършиш истинско зло при пълна увереност, че правиш добро.

Простота на вярата може да има само тогава, когато у вярващия съществува верен вътрешен образ на Христа – той му позволява да придобие целомъдрие и да не се отклонява по пътя на безнравствеността. Но това е възможно само за хора, които в продължение на много поколения са били възпитавани в началата на християнската

¹⁶ Лоргуз Андрей, свещ. Православная антропология. с. 163.

¹⁷ Свт. Григорий Богослов говори за това следното: „Ако мислиш ниско за себе си, то ще ти напомня, че ти си Христово творение, Христово дихание, Христова драгоценна част, затова си едновременно и небесен и земен, приснопаметно творение. Ти си **сътворен Бог** (подчерт. авт.), който чрез Христовите страдания възхожда в нетленна слава.“ (цит. По: *Лоргуз Андрей, свещ.* Православная антропология. С. 48). Свещеномъченик Иринеи Лионски пише: „Бог е станал човек, та човекът да стане Бог.“

¹³ *Игнатий Брянчанинов, свят.* Сочинения. Т. 5, М., 1993, с. 61-62.

¹⁴ *Игнатий Брянчанинов, свят.* О прелести. СПб., 2002, с. 99.

нравственост. Да вярваш цялостно, в простота, е възможно само при необикновена чистота на сърцето (при нравствена неповреденост) и при целомъдрен (незамърсен от лъжливи учения) ум. В нашето време това практически е невъзможно, защото връзката между поколенията е била прекъсната, а сред нравствената мръсотия, в която тъне днешният свят, е невъзможно да съхраниш чистотата на сърцето си. Налага се дълго и усърдно да го чистиш. Но от какво именно? – ето че и тук са необходими знания от сферата на богословието. Да се срещне днес човек, както с незацапан ум, така и с чисто сърце, е почти невероятно. Та нали сегашните редови членове на Църквата са бивши комсомолци и комсомолки – хора, до неотдавна причастни на марксистическата идеология. Затова днес е необходимо да им се разясни несъстоятелността на материализма – а това също е задача от сферата на богословието. [...]

Мнозина младостарци постоянно твърдят: „Богословието не е нужно, то дори е вредно.“ От подобни изказвания обаче съвсем не бива да се прави изводът, че младостарците нямат богословски възгледи. Те също богословствуват, само че богословствуват от себе си – богословието им е „доморасло“, нетрадиционно. А „съборното богословие – пише прот. Георги Флоровски – следва учителния авторитет на Църквата, придържа се към нейната жива традиция.“¹⁷

Правилни аскетически трудове са също невъзможни без богословски познания. Основа на тези трудове е „умното делание“, включващо умосърдечна молитва, духовно размишление, следене на помислите¹⁸. Чрез тях у подвизаващия се настъпва промяна на мислите, а оттам и преобразяване на страстите. Защото страстите, според учението на светите отци, представляват изкривяване на добродетелите. „Умното

¹⁷ Флоровский Георгий, прот. Догмат и история. М., 1988. С. 179.

¹⁸ Думата ‘помисъл’ в светоотеческия език не е равнозначна на думата ‘мисъл’. ‘Помисълът’ по-скоро свидетелствува за насоченост на волята, за привързаност на сърцето, за страст. Помислите се гнездат в сърцето, но зависят от ума, от мислите. „Причина за страстта е чувството“, обаче «неправилната употреба на чувствата прозвуча от ума» – учи преп. Иоанн Лествичник.

делание“ не умъртвява страстите, а ги преобразява. Свт. Григорий Палама, възразявайки на Варлаам, който считал безстрастието за умъртвяване на страстната част на душата, пише: „Философе, ние сме научени, че безстрастието – това не е умъртвяване на страстната част на душата, а нейното изменение от по-лошото към по-доброто и връщане към свойственото ѝ действие по отношение на божественото при пълно отвърщане от злото и обръщане към доброто“. Борбата с помислите била възприемана от светите отци не като някакъв отказ от мислене и не като постоянно съсредоточаване върху недобрите помисли (защото даже когато вторачваме мислите си в нещо, което мислено отхвърляме, ние оставаме съсредоточени в него). Тази борба била схващана като съзидане у човека на нови Божествени създания, като **богомислие**.

Богомислието е неотемно човешко свойство. Както е невъзможно да си представим човека без свобода, защото това вече няма да бъде човек, така е невъзможно да си го представим и като неразмишляващ за Бога. Загубата на интерес към богословието у съвременния човек свидетелствува за сериозна духовна болест, при която неговата душа е попаднала в плен на външните материални отношения и това я е направило безчувствена към вечното. Това свидетелствува, че човек се връща, както са се изразявали светите отци, към „състоянието на неразумните твари“. Съсредоточеността върху външното е характерна за живота на неразумните твари. Човек, за разлика от тях, притежава способността да се самовглъбява и съсредоточава. Може да се каже, че колкото повече човек върши това, толкова повече става наистина човек. Аскетът, чрез подвига на молитвата и съсредоточаване над вътрешното, преодолява именно тази разсеяност и насоченост към външното, които са свойствени на животинския свят. Така той става човек, преобразяващ се и търсец царството Небесно. Богословието му помага да извърши вглъбяването в себе си и преобразяването [на грехопадналото си естество] – помага му да търси царството Небесно.“

(Следва)

Превод от руски език със съкращения.

Константин Бужор

КРАТКА ИСТОРИЯ НА РУМЪНСКАТА СТАРОСТИЛНА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

(продължение)

*Преживяното от архимандрит Нифон
от манастира Слатиоара,
област Сучава*

Отец архимандрит Нифон (Маринаке) от манастира Слатиоара, сега осемдесетгодишен [1999 г.], който преживял всичкото време на религиозното гонение, ни разказа следното: тласкан от желанието да се замонаши, той отишъл в старостилния параклис в гр. Калараш, обл. Яломица, и положил начало на монашеския си живот на 15 август 1934 г. Много пъти бил посетил монашеска обител, където искал да остане заедно с малкото братство. Строежът на параклиса, килиите и допълнителните сгради бил приключен през 1930 г. при изумен Геронтий (Йонеску), бивш епархийски архимандрит на епископията на Томи. След 1924 г., поради своето несъгласие с въвеждането на григорианския календар за църковно-богослужбена употреба, о. Нифон се оттеглил в спомнатия скит заедно с някои други монаси. В същата околност имало още една старостилна църква, в местността Тамадъу.

Скитът в Калараш и храмът в Тамадъу били построени по желанието на стотици вярващи, които искали да живеят в истинската източноправославна вяра, така както са живели в нея с надежда за спасение техните геди и прагеди. Те били убедени, че наложените в църковния живот промени са отклонение от светите църковни правила, установени от I Вселенски събор в Никея. Денонощно тези духовни оазиси били посещавани от вярващи от различни, дори

далечни места, които идвали да потърсят съвет и разяснение от духовниците във връзка с истинската православна християнска вяра.

На обичайните служби, които всекидневно се извършвали както във всеки манастир,

Отец Нифон (Маринаке) от Слатиоара с о. Нифон от Букурещ през лятото на 1988 г.

а също така и на по-големите църковни празници, храмовете били препълнени с вярващи, които с ревност се били трудили за съграждането на тези духовни обители. Били изминали около десет години от промяната на църковния календар и повечето вярващи имали съмнения относно причините, които приелите новия стил свещеници им представяли. Разискванията били не само местни, те се извършвали навсякъде из страната, а вярващите търсели свещеници и монаси, които били напуснали манастирите и живеели разпръснати из по-усамотени

местности или пък се криели в горите. На много места новостилните храмове пустели и били използвани жандарми, за да насилват хората да се черкуват в тях. Връщането към стария календар ставало все по-масово явление и постепенно Румънската Старостилна Православна Църква добивала все по-организиран вид.

Давайки си сметка, че реалното положение може да има пагубни последици за официалната Православна Църква, нейните водачи протягат ръка за помощ към държавните репресивни органи. Така през 1936 г., когато били проведени масови арести на свещенослужители и вярващи от Молдова и били разрушени новоиздигнатите храмове, подобно положение възникнало както

в Калараш, тъй и в Тамагъу. Изуменът на манастира и останалите монаси били задържани от жангармите, а монашеската обител била разрушена. Отец Нифон, по онова време новонаачален брат, бил бит по лицето от жангармите, препращан от участък на участък и накрая отведен при родителите си в Букурещ, където го оставили под техен надзор. Пак като наказание, при включването му в армията той бил разпределен в жангармерийска част, а по време на Втората световна война бил пратен със същата част на фронта до самия край на войната.

В община Ръшка, област Сучава, общността от вярващи, отказали да приемат римокатолическия по произход календар, била многобройна. Едновременно с построяването на храмове в други области, в Самул Ноу бил издигнат нов храм, който обаче бил разрушен в 1936 г. В това деяние участвувал и новостилният свещеник Болохан, а неговият съучастник, Георге Армение, се покачил върху храма и свалил от камбанарията кръста — символ на Христовите страдания и победен знак на християните. Говори се, че по-късно свещеникът се парализирал. Въпреки всичко в Ръшка останали много вярващи, които не изгубили вярата си и приютявали монаси бегълци от околните официални манастири.

При това гонение, което върхлетяло Румънската Старостилна Православна Църква, били арестувани над сто и тридесет свещенослужители и монаси, заедно със стотици миряни — няма да изброяваме страданията, понесени от тях. Всички новопостроени храмове били разрушени, с изключение на тези в местностите Балш (обл. Яш, недалеч от Търгу Фрумос) и Дръчени (обл. Сучава, днес община Слатина). Последният се намирал в село Херла и бил завзет с насилие, под вид на „дарение“, направено на Молдовската митрополия. Този храм бил построен от вярващите от селата Херла и Лупоая, със значителни пожертвования и на вярващи от околните местности. Мястото било подарено от добър християнин, почитан от всички, на име Илие Нямцу. В 1936 година по време на гоненията църквата била застрашена от разрушаване и гядо

Илие, който отговарял за нея, от страх я „дарил“ на Молдовската митрополия с всичкия ѝ инвентар и земята.

Гражданският закон предвижда гаренията, направени под психическа или физическа принуда, да бъдат невалидни по право и, следователно, да бъдат анулирани. През 1949 г. двеста и осем православни християни от Дръчени предявили иск пред правните органи да им се възстанови собствеността на храма, тъй като той все още се намирал в добро състояние. Правно основание за това те имали в Закон №548, чл. 3 и 4, обнародван в Държавен вестник (Monitorul oficial) бр. 252 от 31 октомври 1944 г., по силата на който се предвиждало възвръщане на конфискуваните или насилствено гарени имоти на техните предишни собственици, юридически или физически лица. Към въпросната дата в селата, принадлежащи на община Дръчени, имало петстотин осемдесет и шест лица, придържащи се към стария календар. Макар законът да им давал право, вярващите не успели да си върнат принадлежащата им църква. Тогавашият новостилен свещеник не се съгласил, правел им различни спънки; по-късно дошли други времена с други закони, гонението се възобновило и старостилните вярващи останали без храм.

Днес на мястото на тази света църква в село Херла, издигната с пожертвования на старостилните християни, е съграден нов храм. Но е забравено да се спомене в черковния стенен надпис, че този храм е издигнат на мястото на старостилната църква „Света Троица“, „дарена“ чрез заплахи и насилие на официалната църква през 1936 година. За днешното поколение храмът е изчезнал, а сетне бил възобновен на друго, по-хубаво място, с каменни основи и стени, за духовна радост на вярващите, опазили праотеческата си вяра. Построената в наши дни църква в западната част на общината, наречена Вовон, сякаш е обърнала взор към местността Блудиряса, където тайно е живял в колиба от клони и борица незнаен монах, оклеветен като старостилец и заловен от жангармите; последните го мъчили с дим от борина, след като го обесили с главата надолу. Навярно душата му днес гледа и се моли от висините за ония, що сега

се тружат да имат свой храм и свободата да се молят в него. Издайникът, който го наклеветил бил наказан от Бога, а сълзите и страданията на монаха останали като клетва над него и потомците му.

Възникването на женския манастир Брадицел, област Нямц

Важен принос в борбата за отстояване на истината, която водела Румънската Старостилна Православна Църква, имат и женските монашески общежития. Със своята позиция спрямо гоненията монахините се извисили до равнището на свещениците и монасите. При всички обстоятелства те проявили борбеност и предявявали твърди доводи в споровете с властите и с други лица, желаещи да ги оборят по верови въпроси. Тук не можем да дадем всички сведения, засягащи множеството женски монашески обители, но ще предложим само кратка история на женския манастир Брадицел в Нямецка област.

След като в женските манастири от област Нямц било наченато гонение срещу монахините, отказали да приемат новия календар, много от тях напуснали общините си. Сред тях били м. Епистимия (Борш) от манастира Разбойени и м. Елиза (Фачиняну) от манастира Стара Агания. М. Елиза (Фачиняну) била сродница на монаха Теодор (Фачиняну), който също бил напуснал своя манастир и търсел място, където да построи скит. Заедно с монах Партений (Кожокару) той се срещнал с тези монахини, събеседвали и стигнали до заключението да построят дървен храм, което би било най-доброто разрешение при тяхното положение.

По великата Си благост Бог им пратил вест, че инж. Иванеску от Букурещ, собственик на чифлик и гори в района на общ. Грумазещ, продава парцели земя, обкръжени с гъстолистни гори. Мястото било усамотено, встрани от основните съобщителни пътища и твърде отдалечено от съседните села. На това тихо място през 1927 г. бил започнат строежът на дървена църквица, няколко килии и сгради за добитък. Строежите привършили през 1930 г., като освен

Женският манастир „Брадицел“, област Нямц. Съвременна снимка.

монасите там се трудели и немалко вярващи от околните селища.

Църквицата била красиво зографисана и украсена както подобава, а звънът на камбаните сякаш жално говорел за тежките времена на гонение, в които живеели клетите християни. Скоро манастирът станал жадуван духовен оазис, ала това духовно участие продължило кратко. Лукавият враг не можел да се примири със съществуването на подобно свято място, където се принасяли хваления на Спасителя и Божията Майка, и където намирали спасение хиляди човешки души.

През 1936 година църквицата била разрушена от група, предвождана от селския свещеник Василе Попович, под закрилата на жандармерията. Монасите и монахините не изоставили мястото, на което те били собственици. С мъка обработвали земята, отглеждали добитък и успели по-късно да си построят параклис. Всички тези осветени места, на които се строили църкви, параклиси, скитове, подир това разрушени, били полети със сълзи на болка и осветени с молитви. Те трябва да говорят на днешните и утрешните поколения за Великия петък на Румънската Старостилна Православна Църква и за Възкресението на тази Църква за Божия слава и наше спасение. На предната фасада на всяка построена днес църква по тези места би трябвало да има надписи за Голготата на вярващите такава, каквато е била — жестока, горчива, многострадална, пропита с омразата на ония, които били забравили любовта, проповядвана от Спаси-

теля Иисуса Христа, от светите апостоли и от светите църковни отци.

През същата съдбоносна 1936 година били разрушени и други обители. Майка Теодора от манастира Брадицел, днес осемдесетгодишна, ни разказа онава, което се случило с манастира в Оничени, обл. Сучава, в чието основаване тя участвувала заедно с много други монахини. През 1936 г., по време на гоненията, жандарми и местни органи на властта оказвали натиск върху монахините, принуждавайки ги да преминат към новия стил. Последните отказали. Тогава отвели двайсет и осем монахини в жандармерийския участък в Чумулещ. После ги транспортирали в сепалището на легионерите във Фалтичени, където ги задържали три дни в помещение със сено, сетне под охрана ги откарали с влак в главната жандармерийска инспекция в Букурещ. Храмът и пристройките му били разрушени. По време на разпитите монахините били заплашвани, че ако не преминат към новия стил, никога повече няма да ги пуснат на свобода. Отново те отказали еднородно. После ги заплашили, че ще ги изпратят в крематориум, но те отвърнали, че не ги е страх от смъртта. След като написали декларации, те били отведени при епископа на гр. Бузю, който също се опитал да ги подмами. Премеждията им завършили в манастира Варзарещ, където ги задържали две години и седем месеца под военна охрана. Тук те били принуждавани да работят в дни на църковни празници по стар стил и ако откажели, наказвали ги с лишаване от храна. Тежките условия на заточение станали причина за смъртта на пет монахини, а останалите се разболели от туберкулоза. От време на време се опитвали да ги примамят чрез различни методи, между които обещанието за безусловното им освобождение било най-често използваното средство. След като ги пуснали, били следени от жандарми. Монахините прогължали духовния си живот поотделно или на групи от по две-три, като истински свещи, запалени, за да пръснат светлина по пътя на поборниците на Православието.

От получените сведения, събрани относно позицията на монахините, става ясно, че те са останали предани на истин-

ската вяра, оказвайки героична съпротива с необикновена смелост. През гоненията те изиграли съществена роля за поддържането на чист църковен живот, за жертвеност, за молитва и за увереност в победата на праотеческата православна вяра. Техният пример привлякъл към монашески живот мнозина млади люде, които поели по-нататък факела на чистата вяра на старостилната Православна Църква.

Схимонах Евтимий (Штефан) от манастира Слатиоара, сега деветдесетгодишен, ни разказа, че през 1936 г. седемнайсетима монаси от манастира Рошъори от село Руш били арестувани и осъдени, понеже не се отрекли от старостилната си вяра. Други двайсет и двама вярващи, най-вече мъже, които жандармеристите открили, че работят в дни на новостилни празници, били арестувани, съдени от трибунала във Фалтичени и осъдени на по 40 дни затвор. Изобщо всички свещенослужители, които били заловени да извършват св. Евхаристия и други свещенодействия по стария стил, били задържани, бити и дори предавани на органите на правосъдието.

Симион Докица от Слатиоара ни осведоми, че баща му, Иоан Докица, бил бит от жандармите в същата 1936 година по религиозни причини и по-късно починал от раните, нанесени му при побоя. От същото село били бити още Николае Чокан, Йон Чокан, Николае Думбравяну, Думитру Докица, Думитру Мафтей, Георге Мафтей, Йон Морошану, Григоре Крецу. На Йон Бъргаоану отваряли устата с щик и го насилили да изяде яйце, за да се облажи в дни на пост.

Мъченичеството на йеродякон Дориледонт от Бесарабия

Времето, настъпило след като били разрушени всички старостилни църкви и арестувани почти всички свещеници и монаси, се отличава със застой на религиозната дейност, при който вярата се разпростирала в семейния кръг — една важна мисия, паднала сега върху родителските плещи. Липсата на свещенослужители през този период била попълнена само от монаси, понеже по онава

време на притеснения било трудно да си семеен свещеник.

Арестите и присъдите, които старостилните православни християни претърпели, предизвикали мощен отклик не само в тогавашната преса, но и сред други осъдени в затворите, където тези вярващи лежали.

Всред вълните на гонението случаят с йеродякон Доримедонт (1920-1944) е типичен пример за гонение, омраза и мъст. Той ни бе разказан от вярващ от община Паланка.

Отец Доримедонт се родил в същата тази община, област Бакъу, през 1920 г., бил на военна служба в жангармерийска част в Кишинев, а от армията се върнал с чин сержант. Не след дълго младият човек споделил с родителите си, че желае да стане монах в един бесарабски манастир и че иска да получи своя наследствен дял, за да го подари на манастира. Той се върнал в Бесарабия, в манастира Хънку в района Нисипорени, за да облече монашеска одежда. Скоро се отличил с качества си на послушен и хрисим монах, който чете много и се моли денем и нощем. В беседите си о. Доримедонт бил кротък, търпелив, говорил малко и гавал мъдри съвети за настоящето и бъдещето. Мнозина вярващи го забелязали и го търсели за разрешаването на разни въпроси; освен това те получавали изцеление от тежки болести по неговите молитви. Последното пробудило завист у някои манастирски населници, сред които бил и игуменът. При все това о. Доримедонт обяснявал на всички, че чудото става чрез Божията сила поради вярата на идващите при него. Ала само един-единствен духовно близък брат, на име Иларион, му съчувствал. След като Бесарабия била окупирана от съветската армия през 1940 г., игуменът и повечето братя потърсили приют в Румъния поради страх от болшевиките. Отец Доримедонт и още седмина други монаси не напуснали манастира. Те скрили всички украшения и църковни ценности по домовете на вярващи, а по-късно в нови гробове.

Две седмици след настъпването на съветската окупация братята били приканени да напуснат манастира, който бил превърнат в конюшня и склад за Червената

армия. Монасите се приютавали по разни места поради преследванията на комунистическата власт, до идването на немски и румънски войски в 1941 г. Отец Доримедонт се върнал заедно със седмината монаси в манастира си и с помощта на вярващите го обновили, като почти възвърнали предишния му вид. Върнал се обаче и игуменът, който като видял манастира в почти същото състояние като преди, от завист обвинил о. Доримедонт и другите с него в сътрудничество със съветските войски. Те били принудени да се върнат в Румъния и насила възворени по родните им места. Така о. Доримедонт се завърнал в 1942 г. в дома на родителите си, които били вече покойници. Той обновил къщата и вътре в нея си направил малък параклис и килия, където да води монашеския си живот. Придържал се към стария календар, който приел с родителската вяра и по който служел и в Бесарабия.

По тази причина неговото присъствие събудило омраза този път у новостилните свещеници и по-точно у селския свещеник Гьоргю, чиято попадия непрестанно се оплаквала, че ще останат без енориаши заради отец Доримедонт. На празника на светите Константин и Елена последният извършил помен за майка си Иляна, на който поканил много вярващи. Поп Гьоргю, виждайки любовта на хората към монаха, решил, че е настанал моментът да се отърве от него. Поради това, че селото било близо до границата с Унгария, лесно било да се изфабрикува обвинение в комунистическа или шпионска дейност, тъй като Румъния била във война с руснаците. Една нощ около 22 ч. в килията на о. Доримедонт дошли околийският началник с трима жангармеристи, поп Гьоргю и командирът на граничното поделение, за да инсценират „залавяне на местопрестъплението“. Отец Доримедонт служел утрения, на която присъствували трийсетина вярващи мъже и жени. Част от хората се разотишли от стаята, където останали само един негов брат, сестрата на човека, от когото научихме станалото и още четири жени, на две от които мъжете били на фронта. Те не избягали, понеже искали да видят дали ще се изпълни това, което

отецът отнапред предрекъл — за своето залавяне и за манастира, който щял да се изгради в Паланка.

Отец Доримедонт бил арестуван, окован и отведен в жангармерийския участък в Команец. Когато там го попитали за причината за арестуването му, той отвърнал: „Заизповядването на Разпънатия преди 2000 години“. Откарали го във военната палата в Галац, там бил съден и осъден за комунистическа дейност в погранична зона, а не за старостилна дейност, тъй като не съществувал закон за такава и му били присъдени 25 години принудителен труд. В отговор на произнесената присъда отец Доримедонт казал: „Годините не са във ваша власт, тъй като няма да преживея нито 25 години, нито може би дори 25 месеца, преди да излетите от седалищата си, за да бъдете отведени на мястото на затворените от вас, които пък ще се качат на вашите места.“ Един от военните съдии разпоредил да обръснат главата и брадата на о. Доримедонт. Отецът отговорил: „Косата и брадата можете да ми вземете, ала това, що имам тук — и той турил ръка върху сърцето си — не можете да ми отнемете!“ В същия миг една от свещите, горящи в съдебната зала, угаснала.

Двете вярващи жени заедно с други четири, доведени на процеса като свидетели, били осъдени всяка на три години затвор. Отец Доримедонт бил откаран в лагер в Бесарабия, за да бъде изпратен на фронта. Когато стигнали в болницата в Тараклия, вследствие на лъжовни обвинения лекари-евреи му инжектирали смъртоносна доза медикамент и хвърлили тялото му в моргата. На другия ден го намерили коленичил на молитва. За да се отърват от него, съблекли го, вързали го с кабел за някакъв стълб и го обливали с вода, докато замръзнал. Било 9 февруари 1944 година.

Погребали го в гробищата на селището Салкуца, район Тигина. Отец Доримедонт станал жертва на омразата и насието. Живял като светец, той умрял като мъченик за праотеческата православна вяра. Съдбата на поп Гьоргю била трагична: той бил принуден с цялото си семейство да отпътува за Германия поради страх от кому-

нистите, дошли на власт. По пътя умряла гъщеря му и я погребали в Алба Юлия. Подир две години от Германия се върнали само съпругата и синът му, ала намерили къщата и църквата опожарени, като по този начин се изпълнили думите на о. Доримедонт, с които предрекъл станалото.

Поради смелостта на свещениците и вярващите, застанали твърдо на стража за опазването на праотеческата православна вяра, пред органите на властта те били набедени за съветски агенти и считани за болшевици, тъй като следвали същия календар както и Църквата в СССР. Румънската Старостилна Православна Църква обаче не направила никаква отстъпка пред комунистическия тоталитаризъм, въведен в Румъния след 23 август 1944 г. И при предишния, и при сегашния режим тя била жертвата. Не могла да се приложи максимата: „Византия след Византия“, използвана от официалната Църква, понеже тук мотото било: терор след терор.

Страданията на светител Гликерий Изповедник

Да говорим, а още повече да пишем за монаха, свещенослужителя, духовника и митрополита Гликерий, прославен от Църквата тази година, е задача трудна и отговорна. Трудна е, тъй като целият шестдесет и пет годишен период на гонения срещу клира и вярващите на Румънската Старостилна Православна Църква е примесен с мъдрите дела на изповедника на тази Църква. Отговорна е, тъй като от издадената от манастира Слатиоара книга-житиенпис на светител Гликерий се налага впечатлението, че гоненията срещу този светител са нещо обикновено, което е в реда на нещата. Още по-отговорна е тази задача от туй, че в книгата са вградени спомени лично за него — за човека, който никога не е търсел отмъщение, а напротив — прощение и благословия. Той добре разбирал Голготата на своя живот, тясно свързана с изповедничеството заради праотеческата Православна Църква, тъй като най-скъпите на сърцето му примери и образците на духовен живот, привлекли го към монашест-

во, са били не други, а именно страданията на Спасителя Иисус Христос, пострадал заради нас, за истината и правдата и за спасението на човешкия род, изпълнявайки по такъв начин волята на Своя Небесен Отец. Пример за подражание в очите му е била и Божията Майка, Която най-вече му е била подкрепа и застъпница, а мъжеството и смелостта на Молдавския княз св. Шефан Велики (1435-1504) му служили неизменно за вдъхновение. Светител Гликерий посрещал и понасял с благодушие всички страдания, побеждавайки силите на злото в борба за оцеляването на Църквата през тези 61 години на религиозно гонение, които се изпълнили до преминаването му във вечността на 28 юни (15 юни ст. ст.) 1985 г.

Всички по-граматични епизоди в това гонение са свързани с неговото име, което станало толкова прочуто; всички мигове на радост и болка през целия този период ще носят през вековете името и славата му на монах, свещенослужител, изповедник, архиерей и светец. Следите от дейността му, целият му живот и спомените за о. Гликерий ще сияят като зорница пред поколенията от вярващи, които нивга няма да се отклонят от пътя на стародавната и праотеческа православна вяра и ще светят на ония, които ще се връщат към тая вяра, търсена с толкова усърдие и днес.

По външност той изглеждаше прост човек, ала представляваше сложна личност. Простотата на килията, където живееше, както и суровият му живот го отличаваха от съвременниците му и му създадоха безсмъртна слава, която продължава да свети като запалена свещ на истинското Православие. Презърнал равноангелския живот в монашеската обител Четауця¹ при гр. Яш на 26-годишна възраст. Благодарение на

неоспоримите си качества и поведението си той скоро бил забелязан и след осем месеца, на 24 декември 1916 г. бил постриган в монашество, а на 11 януари 1918 г. получил дяконско ръкоположение. Трудолубието и достойнствата му, както и качествата му на добър стопанин спомогнали през 1920 г. да бъде направен еклесиарх на манастира.

Йеродякон Гликерий. 1918 г.

В продължение на една година на о. Гликерий служил като свещеник в Нямецкия манастир, сетне бил отзован в Четауця, една година служил и в митрополията на Молдова, а след още една година бил назначен за игумен на скита Покров край Нямецкия манастир. Където и да бил назначаван, о. Гликерий проявявал вяра, послушание, усърдие, разумност и дух на предприемчивост. Над него се изпълнила поговорката „човекът свети мястото“. Ведно с йеродякон Давид (Бигашку) обновил храма и прилежащите му сгради в скита и запалил с нова сила светлината на духовния живот в общността, която за две-три години се разраснала и обитателите ѝ станали дванайсетина души.

Календарната реформа в 1924 г. обаче донесла на отец Гликерий големи изпитания. Той погледнал на това деяние с огромно внимание и отговорност. Дни и нощи на безпокойство, питания, дирения на отговори са му били нужни, за да се утвърди в убеждението, че реформата е сериозен проблем, отклонение от истинската вяра, а не безобиден въпрос, както се правели опити да бъде тя представена. Той не бил от тези, които се задоволявали със сигурен подслон и всекидневна храна, не му били достатъчни опростенческите обяснения и заповедите, получени от вишестоящите, тъй като всичко това било в противоречие с решението на светите отци от Първия Вселенски събор в Никея и причинявало сериозна нравствена вреда, чрез изменянето датата на празнуване на Пасхата и нарушаването на Петровия пост.

¹ Названието в превод от румънски език означава „малка крепост“.

Обща снимка на братството на Немецкия манастир. 1920 г. Третият отлясно наляво (седнали) е йеромонах Гликерий.

Отец Гликерий влязъл във връзка с други свещенослужители от страната и от Св. Гора Атон. Те го подкрепили в намерението да се бори за отхвърляне на нововъведението и за опазване на истинската вяра. Върху него бил оказан натиск чрез примамливи предложения за санове и почести, ала отец Гликерий не бил поел пътя на монашеството заради подобни неща. Призванието му било да служи на истината, а не на отстъплението от нея, предизвикващи съблазн. Заблужденията, които отклоняват верните от пътя на правдата, били изобретени от враговете на Православието. Не бивало да се търгува с великото духовно съкровище, получено като скъп дар — то можело само да се съхранява и предава непокътнато на следовниците. Той знаел, че всяка промяна води след себе си и други промени, за да превърне вярата в мода на съвремието, угодна на ония, които искат да унищожат истинската праотеческа православна вяра; всяка такава промяна носи сериозни последици за духовния живот на хората и на човешкото общество като цяло.

През 1925 година о. Гликерий напуснал скита заедно с йеродякон Давид и двамата се заселили в планините, където водели суров отшелнически живот, позволяващ им да пазят истинската вяра. Освен това те били в безопасност от жандармите, които навсякъде търсели подобни бегълци, за да загушат още в пелените му движение на противостоене, по нареждане на

Йеродякон Давид (Бидашку), йеромонах Гликерий и схимонах Дамаскин (Жирибуца). Скита „Покров Богородичен“, 1924 г.

ръководителите на официалната Църква. Някъде недалеч от скита Сихла, в местността наречена „Соколова урва“² двамата отшелници си направили колиба. Това станало през ноември 1925 г. Цялата зима те прекарвали на това място, скрити и добре замаскирани. На следващата пролет изкопали в споменатата урва пещера с три отделения, където да живеят и извършват монашеското си правило. Тя напомняла на катакомбите от първохристиянските времена. Отците продължавали да живеят в молитва, пост и духовно въздържание, за да получат отговор и разрешение на въпроса за православната вяра.

Подир двегодишен молитвен и съзерцателен труд двамата подвижници решили да отидат до светата Атонска гора, за да се посъветват с тамошните свещеници. На Света Гора те прекарвали една година — време, през което се утвърдили в истинската вяра и се усъвършенствували в монашеския живот; нещо повече, те получили благословение да се върнат в родината си и да продължат борбата за запазване на истинската вяра и църковния календар.

След завръщането си отново се приютили в Соколова урва, където намерили йеромонах Памво и другите братя, които били останали там, за да пазят прибежището им. На това място те били открити от двамата овчари от с. Вънатори (Немецка област) — Михайл и Иоан Урзика. Връзката между

² На румънски, Ръпа-луй-Корой.

мези благочестиви християни и отците Гликерий и Давид поставила основите на първата старостилна православна църква.

Религиозното гонение, подето от свещенослужителите на новостилната официална Църква, превърнали се в нещо като инквизитори, било насочено и против двамата отци и оформящата се под ръководството им общност. Връзките между монасите и вярващите от Вънатори били изгадени от селския свещеник Бърлиба и добре осведомените жандарми ги намерили на Соколова урва и ги заловили. После ги отвели в жандармерийския участък и там се издевавали над тях, ала те помнели гумите на Спасителя Иисус Христос, предвещаващи беди и страдания на ония, които проповядват евангелското учение.

Според обичая, който жандармеристите имали, за да впечатляват и плашат хората, двамата отци били откарани пешком в гр. Търгу Нямец, сетне транспортирани в легионерския център в Пятра Нямец. След като били предадени на правосъдието обаче, те били освободени, тъй като трибуналят ги намерил за невинни. Тук ние сме длъжни да приведем гумите на о. Гликерий пред съдебните заседатели, които показват в какво и как е вярвал. Попитан защо се е „натикал вдън гора“ той отговорил:

„Поради смяната на юлианския календар с новия, григориански, бяхме принудени да напуснем манастира, и най-вече поради съблазънта със светата Пасха.“

В 1929 година вярващите от Вънатори се качили на Соколова урва и помолили отец Гликерий да слезе в селото, за да извърши различни служби, от които те имали огромна нужда. Бил създаден и малък параклис в къщата на Ион Урзика и това разлютило гнева на отец Бърлиба, който пак насъскал срещу тях жандармите. Били арестувани и монасите, и вярващите, а църковната утвар била конфискувана. Този арест станал поради клеветите на новостилния свещеник, който твърдял, че арестуваните извършвали служби без да притежават

свещенически сан. Съдебният процес се провел след три месеца като на него дошли и неколцина монаси от Нямецкия манастир, които потвърдили факта, че о. Гликерий бил канонично ръкоположен и имал действена свещеническа благодат, сиреч, обвиненията срещу него били невалидни. Вследствие на тяхното свидетелство трибуналят го оправдал, възвърнал всичкото отнето имуществото и му дал препоръка да не живее повече скрит в гората. Повдигнатото против о. Гликерий гонение било поддържано от новостилните свещеници, които се виждали застрашени от това, че хората вървят подире му. Така, за да опазят своите интереси, те прибегнали към репресивните органи на държавата.

Отец Гликерий бил още един път арестуван въз основа на подобно обвинение през зимата на 1930 г. преди празника Рождество

Христово, когато заедно с о. Давид били откарани в Пятра Нямец. След десет дни ги пуснали на свобода. В тези тежки условия те продължили неустрашимо борбата, поддържайки горящ пламък на праотеческата православна вяра.

През октомври 1931 г. отец Гликерий заминал за Иерусалим, където останал шест месеца, като празнувал Господното Възкресение на Божи гроб. Той служил като свещеник в почти всички тамошни църкви и манастири. Преди да си тръгне, той бил приет от патриарх Дамиан, който му дал благословение да продължи борбата в родината. Подир завръщането си отецът се установил в община Радашени, област Сучава.

На което и място да пристигал отец Гликерий, религиозната дейност се оживявала, а вярващите, раздвижени, събирали смелост да посрещнат всички опасности. Била построена нова църква и в Радашени, която била осветена на 8 май 1932 г. В същата година, на втория ден след храмовия празник — на светите апостоли Петър и Павел — по инициатива на местния новостилен свещеник се намесила жандармерията

Иеросхимонах Памво

чрез насилие, за да арестува отец Гликерий. Той бил заловен и бит от жангармите, но най-накрая по чудо се спасил с помощта на вярващите.

През 1934 година отец Гликерий получил от Света Гора вестта, че мнозина епископи и свещеници, заедно с духовното стаго, което обгрижвали, се върнали към стария календар. По такъв начин у него възраснала надеждата, че един ден той ще може да влезе във връзка с тях, за да се установи мост на духовно и братско общение между двете църкви. Това се сбъднало едва след много време — в 1975 година, поради всевъзможните препятствия, поставяни от властите.

Когато жангармерийските акции били безуспешни, новостилните свещеници сами предприемали действия с цел обезсърчаване на старостилните християни. Такъв е случаят с нападението в с. Мойша, община Бороая, област Сучава, където отец Гликерий отишъл заедно с шестима вярващи за освещаването на параклис. Новостилният свещеник от съседното село, Сакуца, бил осведомен за това и изпратил банда от хулигани, въоръжени с вили, брадви и тояги, като ги надъхал да „бранят вярата“ — и тъй те нахлули посред нощ в село Мойша. За да се избегне сбиване, което нямало да бъде за чест на никого, отец Гликерий избягал от пътя на тези ослепени от злост люде, които обаче уловили един от християните и му нанесли жесток побой, като му строшили ръката.

Друг подобен случай имало в село Бали край Търгу Фрумос, който предагох в предишната глава.

Присъствието на отец Гликерий в община Брустури, Нямецака област, изиграло важна роля за организирането и разгръщането на религиозна дейност. Тук той основал малка печатница и издал църковни календари по стария стил, както и много книги с духовни наставления и книжица с название „Лъжите от Маглавит“. По такъв начин той следял всичко ставащо в религиозната сфера и когато била разпръсвана лъжовна информация в името на вярата, използвана за комерсиални цели, отец Гликерий предприемал енергични действия с цел да опази вярващите от подобни клопки. С тази своя дейност той вдъхнал страх у новостил-

ните свещенослужители, тъй че тяхното внимание не било насочено толкова към вярата, колкото към следенето, залавянето и ликвидирането му. Налице е случаят, разказан по-рано, в село Топорац, както и аналогични случаи, станали на други места.

През есента на 1935 година след празника на светите Архангели отец Гликерий, съпроводен от монах Гимназий, владеещ гръцки език, заминал отново за Света Гора, този път през Сърбия, тъй като излизането през пристанище Констанца било рисковано. Целта на пътуването им била да доведат в Румъния старостилен епископ за ръкоположения, или да бъде ръкоположен отец Гимназий или друг румънски монах от Атон за епископ на родната Църква. Усилията им обаче не се увенчали с успех поради гонението, започнато в Гърция, срещу вярващите, които не приели Григорианския календар. Положението било същото и по други места, които те посетили на връщане.

И тъй, те трябвало да се завърнат сред духовното си стаго, сред лозето, за което се искали грижи — там, където получените таланти трябвало да бъдат умножени и Църквата — водена напред въпреки всички опасности и жертви. Очаквали ги нови мигове от пътя на кръстоносенето, ала те били готови на това, понеже били избрали не път на покой, а на труд и борба с Божията помощ против силите на злото.

Неуказана била радостта на вярващите при завръщането на двамата скиталци — Бог отново им върнал пастира и църковният кораб пак намерил своя кормчия. Започнали строенето на нови църкви, освещавали места за други църкви в селата Брайеш, Моца, Цибукани, Радени и Раучеш. След освещаването на мястото в Раучеш, жангармите пак се опитали да го заловят, но не успели тъй като около него имало почти хиляда души. Отец Гликерий побягнал от Брустури и се укрив в дома на един вярващ, знаейки, че жангармите ще го подирят. Последните се явили нощем и проникнали в двора на църквата, където набили тримата пазачи. За щастие отец Давид бил в камбанарията с брат Антоний и ударили камбаната, надошли разтревожени множество вярващи, строшили прозорците на

автобуса, с който били дошли жандармите и успели да ги принудят да се оттеглят.

Последвали събитията в Бухалница, разказани по-горе, при които отец Гликерий изиграл съществена роля. След като го арестували, използвали всевъзможни начини, за да го сломят и да разбият нервната му система. Разкарването от тъмница в тъмница свършило – след затвора в Йезеру той лежал в затвора в гр. Яш (8 юни) и в Пятра Нямц, откъдето подир две години бил пуснат на свобода. Обвинението в „старостилство“ не било признато като основание за по-голямо наказание; това предизвикало негодувание у радетелите за арестуването му. Тогава, както и в по-ново време, се опитали да изнамерят лъжовни обвинения в по-тежки простъпки, които да могат да му докарат неизбежна присъда. По такъв начин било изфабрикувано обвинението в принадлежност към легионерското движение³,

Отляво надясно: втори – йеросхимонах Памво, до него – йеромонах Гликерий и йеромонах Нифон (Маринаке)

³ Легионът на архангел Михаил, или Легионерското движение, е основан през 1927 г. от Корнелиу Зеля Кодряну (1899-1938), чиято идеология комбинирала фашизъм, месианизъм, антисемитизъм, антикомунизъм, антизападничество, ултранационализъм и тероризъм. Той действал главно чрез сформираната през 1930 г. своя паравоенна ядка – Желязната гвардия, на която станал синоним, Официално разпускана няколко пъти, Желязната гвардия продължила да функционира и влязла в политиката през 1935 г. като партия „Всичко за Родината“, която дотогава се разраснала, че станала третата по големина партия след Националната либерална партия и Националната селска партия. Наричани „легионерите“, „гвардията“ или „зелените ризи“, последователите на това движение станали известни с множеството си отмъстителни политически убийства (включително на двамата действащи и на двамата бивши министър-председатели: Йон Георге Дука (1879-1933), Арманг М. Кълинешку (1893-1939), генерал Георге Аргешяну (1884-1940) и Николае Йорга) и с изключителното си насилие към евреите.

Уплашен от нарастващата популярност на Желязната гвардия, крал Карол II (1893-1953) обявил себе си за диктатор през 1938 г. Той основал Фронт за национално възраждане (преименуван в Национална партия през 1940 г.) като управляваща и единствена законна

ала тогава легионерите били още гледани с добро око и имали влияние в политическия живот на Румъния. Този сценарий обаче бил използван по-късно от комунистическите власти. Сега пък, ако можели да го обвинят

в комунистическа или большевишка дейност (поради туй, че и в СССР църквата ползвала стария календар), нещата щели да се нареждат. Комунистите били врагове на тогавашна Румъния⁴ и, следователно, „старостилците“ също са врагове на румънската държава.

Такъв набор от обвинения звучи другояче и дори плаши, понеже представлява „обществена заплаха“. Би могло, значи, да се даде на онези погодбащо наказание за всеобщо обезсърчаване. Свидетели се явили в изобилие, режисирани обвинения и „факти“ също били приведени, понеже тогава подобни методи били модерна за елиминирането на един неудобен враг. След изпадането и на легионерите в немилост всичко било възможно. И туй,

политическа партия и започнал да управлява чрез политическата клика на корпоратистите, сформирана от неговата любима Магда Лунеску (по-късно принцеса Елена Хохенцолернска) (ок. 1896-1977) – разведена еврейка, заради която той законно се отрекъл от своите права на престолонаследник през 1925 г., но не удържал гумата си и завзел трона през 1930 г. През периода 1938-1939 г. били извършени масови арести и екзекуции на гвардейци и техни заподозрени симпатизанти. Най-забележително сред тях било убийството на Капитана, самия Кодряну, който бил удушен с въже през ноември 1938 г., противно на официалните сведения, че е бил застрелян при опит за бягство по време на прехвърляне от един затвор в друг. – Бел. прев.

⁴ Основаната през 1921 г. от Комунистическия Интернационал Социалистическо-комунистическа партия (по-късно преименувана в Румънска комунистическа партия) подкрепяла претенциите на болшевиките за Бесарабия и Буковина. Затова през 1924 г. тя била обявена извън закона и била принудена да премине в нелегалност, но продължила своята дейност чрез различни фронтови организации. Въпреки това, за разлика от Желязната гвардия, и преди съветската окупация (1944-1947), комунизъмът не могъл да спечели широка популярност и подкрепа.

отец Гликерий бил арестуван и отведен в Миеркуря Чук, гдето се намирал лагер за политзатворници и където всички били екзекутирани рано или късно. Подир девет месеца, тъкмо след като била подписана смъртната му присъда, той бил помилван по неочаквано дошла правителствена амнистия за оцелелите затворници от този лагер⁵.

Заедно с йеродякон Давид отец Гликерий се усамотил в планините на Нямецка област, недалеч от скита Покров. През февруари на следващата година им съобщили, че жангармите са узнали къде се намира скривалището им. Тогава двамата отци се преселили на друго, още по-урвесто и труднодостъпно място, ала през февруари 1941 година ги открили някакви дървари и за да не бъдат издадени и заловени, те отново сменили обиталището си. Срецнали се с Тоадер Флоря от Слатиоара, който им помогнал да пренесат вещите си и когато помолели да им доведе Николае Чокан — добър вярващ и предан човек. След като връзката била осъществена, чрез неговото посредничество се установили да живеят у Николае Морошану в село Буда недалеч от Слатиоара.

⁵ Опитът на крал Карол II да унищожи Легионерското движение вместо да го отслаби, го засилвил още повече. Нещо повече, властта се изплъзвала от ръцете на краля заради корупцията на неговия режим и неговото безсилие да се противопостави на териториалните загуби в полза на съседните държави през 1940 г. Така Карол бил принуден да се примири с легионерите, които дори спечелили позиции в правителството. Ролите окончателно се разменили, когато генерал (по-късно маршал) Йон Антонеску станал председател на Министерския съвет и влязъл в съюз с Желязната гвардия. На 6 септември (24 август ст. ст.) 1940 г. крал Карол II бил принуден да абдикира в полза на предишния монарх, неговия син Михайл. Антонеску се обявил за водач на държавата. Хория Сима (1907-1993), командир на Желязната гвардия, станал вицепремиер и формално била учредена Народна легионерска държава Румъния. Съюзът на Антонеску с Желязната гвардия бил съюз за извличане на политически изгоди, а не идеологическо убеждение; неговите драконовски методи и цели често се сблъсквали с неговия собствен авторитарен идеологически план. Така легионерите предали Антонеску, като през януари 1941 г. направили държавен преврат, който, нямайки подкрепата на Третия райх в Германия, бил безплоден. Това гало възможност на Антонеску, с благоволенieto на Адолф Хитлер (1889-1945) да репресира Желязната гвардия и по този начин да утвърди властта си като военен диктатор на Румъния – Бел. прев.

Голяма група вярващи от Слатиоара им построили колибка в гората на община Ръшка, в местността Гузиноая, гдето те останали да живеят скрити до приключването на Втората световна война. Подкрепяли ги някои непоколебими християни, които им носели нужното за живот при подобно положение. Двата монаси се придвижвали само нощем, като вземали специални мерки да не бъдат разкрити. Само по този начин станало възможно светилникът на вярата и пламъкът ѝ да станат горяща къпина, благогарение на този велик изповедник на съвременето ни, следван от знайни и незнайни свещенослужители и вярващи на Румънската Старостилна Православна Църква.

На тях е посветена настоящата книга – като възпоминание, като сълза и като цвете на признателност от страна на сегашното и утрешното поколение. Независимо от това, което ще каже официалната Църква, Румънската Старостилна Православна Църква успя да изпълни апостолската си мисия. Светилникът на праотеческата православна вяра, пренасян през вълни и вихри, не угасна и нивга вече няма да може да бъде угасен. Обръщайки очи назад към пътя, осеян с жертви от клира и вярващите старостилци от 1924 година до настоящето, можем да твърдим без грях, че не само под троновите на управниците тече кръв, но че кръв, сълзи и вълни от болка и страдание са текли и под владишките тронове на водителите на официалната румънска Църква, които са се опитвали да забулят истината и да накажат, дори да унищожат нейните защитници.

Редом с Божия съд и въздаяние, съдник е и времето. Истината, която то е доказало, е, че Румънската Старостилна Православна Църква е живяла и живее въпреки всички изстрадания от нея гонения. Така се потвърждават гумите, изречени от свети апостол Павел: *Защото ние сме силни не против истината, а за истината* (2 Кор. 13:8).

Превод от румънски език на Constantin Bujor, 65 de ani de persecuție a Bisericii Ortodoxe Române de Stil Vechi. Octombrie 1924 — Decembrie 1989.

(Следва.)

ЗАЩО РАЗЛИКАТА МЕЖДУ ЮЛИАНСКИЯ И ГРИГОРИАНСКИЯ КАЛЕНДАР ПРЕЗ XIX В. Е 12 ДЕНОНОЩИЯ, А ПРЕЗ XX В. – 13 ДЕНОНОЩИЯ?

Въпросът за календара, или по-точно за календарните стилове, буди у съвременния човек редица недоумения. Те са породени от усвоените понятия и норми, които залягат в неговото съзнание още в най-ранната му възраст и които той не подлага на лична оценка заради тяхната общоприетост и общовалидност. Причината може да се търси и в това, че не се среща обстойно изложение на проблема в средствата за масова информация и в достъпната за широкия читател литература. Това обаче не омаловажава предмета на въпроса. Много страни от нашия живот са свързани и обусловени от начина, по който отчитаме ритъма на изминаващото време. Календарната система в своя произход, методи и цели не е само от обществен характер. Тя отразява процеси и зависимости, които доказват, че Земята и хората са част от Вселената като цяло. Затова календарът, наред със своята практическа насока, е получил многостранни изяснения и трактовки – историческа, математико-астрономическа, богословска и други.

Накратко за създаването на двата календара

Юлианският календар (стар стил) е създаден през I в. пр. Хр. (46 г.) от Юлий Цезар с помощта на александрийския астроном Созиген. В тази календарна система са залегнали принципите на многовековните астрономически наблюдения на гревен Египет. Александрийските астрономи реформирали стария египетски календар, като въвели метода на високоса, който от своя страна внася ритъм и цикличност във времеизмерването. Времетраенето на една година по Юлианския календар е по-продължително от действителната тропическа година¹ с 11 минути и 14 секунди. Тази раз-

лика води до изоставането на **Юлианската** година от **тропическата** с три денонощия за всеки 400 години (едно денонощие за ок. 128 години). Това означава, че през вековете точката на пролетното равноденствие постепенно се е придвижвала спрямо датите на Юлианския календар – ако през I в. пр. Хр. пролетното равноденствие се е падало на 23 март, например през XVI в. сл. Хр. то вече се е преместило на 11 март. Именно натрупването на разликата между тези величини е дало повод за по-късната промяна на календара.

През 1582 г. по нареждане на папа Григорий XIII астрономът Луиджи Лилио направил реформа на Юлианския календар. За да се „догони“ времето, той решил след датата 4 октомври 1582 г. да се смята не 5, а 15 октомври. За да не се натрупа отново разлика от три денонощия през следващите 400 години, той определил три от тези столетни години, които по стария стил са били високосни, по новия да бъдат прости. С това при реформирания календар само една от всеки четири столетни години остава високосна – годината, на която числото от първите две цифри се дели на 4 без остатък. По такъв начин 1600-та година и по двата календара е била високосна и през XVII в. разликата във времеизчислението по стария и новия стил останала 10 денонощия. 1700-та година по новия стил е била проста, а по стария – високосна и затова разликата е станала 11 денонощия. След 1800-та година разликата се увеличила на 12 денонощия, а след 1900-та година – 13 денонощия. Понеже 2000-та година е високосна и по двата календара, разлика-

¹ Тропическа година – средният интервал от време между две последователни преминавания на Слънцето през пролетната равноденствена точка у при неговото видимо годишно движение по небесната сфера.

ма от 13 денонощия ще остане до 2100 г.

Въвеждането на григорианския календар в България

В България григорианският календар е въведен през 1916 г. в гражданския живот на страната. В същата година датата 31 март е била последвана не от 1 април, а от 14 април, тъй като, както по-горе се изясни, разликата между двата календара за XX-тото столетие е 13 денонощия. Григорианският календар е бил въведен с царски указ № 8, издаден от Фердинанд I, съгласно Закона за въвеждането на григорианския календар. Член първи от този закон гласи следното: „От 1.IV.1916 г. времброемето в Царство България да става по новия стил – григорианския календар. Денят 31.III.1916 г. остава последен ден, броен по стария стил, и на следващия след него ден веднага влиза в сила новият с дата 14.IV.1916 г., като начало на новото времброеме в Царството.“²

Календарната реформа е била в унисон с международните изисквания и с политическия курс на държавата. Но промяната с 13 дена далеч не е била формален въпрос. И до днес това пряко касае не само историческата наука, но и народността ни само-съзнание. За да бъдат почитени с точност забележителните дати и събития от българската история до 1916 г., се налага да бъдат „превеждани“ на новия календарен стил. Така например датата на Освобождението – 18 февруари 1878 г. (стар стил) – се полага да се празнува през XX и XXI в. на 3 март (нов стил). А паметната дата на клането в Батак – 4 май 1876 г. (стар стил) – на 17 май (нов стил) за XX и XXI в. Освен това църковните дати по стария календар на някои светии с огромно значение за нашата история българите празнуват като общонародни празници. Навярно малцина знаят, че паметта на светите братя Кирил и Методий, която отбелязваме на 24 май по нов стил, съответства в стария църковен календар на 11 май, който е юлиански по своята същност. Това важи и за празника на св. Климент Охридски – гражданска дата е 8 декември, а старата църковна, или юлианска, е 25 ноември. С други думи, съответ-

ната дата по юлианския календар бива отбелязвана с различно число в григорианския, но хронологически става въпрос за един и същи ден.

Някои повдигат въпроса за датата на честване събитията в Батак от 1876 г., като твърдят, че е правилно да се празнуват не на 17 май (нов стил), а на 16 май (нов стил). Доводът за такова твърдение произтича от факта, че датата 4 май 1876 г. по стария стил съответства на 16 май за същата година по новия. Действително разликата между стария и новия календар през XIX в. е била 12 денонощия, като на датата 4 май по стария стил е съответствала 16 май по новия стил. Но трябва да се вземе под внимание, че паралелната съответственост от 12 денонощия между двата календара важи единствено за XIX в. От Освобождението до 1916 г. паметта на убитите в Батак се е празнувала на 4 май по стария юлиански стил – официалният и единствен календар в държавата. Едва след 1916 г., когато новият календар е бил въведен в гражданския живот на страната и всички паметни събития от историческото ни минало вече са се отбелязвали по него, се е наложило и датата на баташкото клане да бъде пресметната съгласно новото времброеме. Тази дата за XX-тото столетие вече не е била 16 май, а 17 май, защото разликата между юлианския и григорианския календар за XX в. (и за XXI в.) се е увеличила на 13 денонощия. Както по-горе беше обяснено, причината за тази разлика е в това, че столетната 1900 г. в григорианския календар е проста, т. е. не е високосна, а в юлианския календар е високосна, което и води до нарастване на разликата за съответното столетие в сравнение с предходното с едно денонощие. Затова твърдението в полза на 16 май (нов стил) като официална дата на баташкото клане не може да бъде обосновано. През XXII в. пак разликата ще нарастне с още един ден и с това същата историческа дата ще се премести на 18 май (нов стил).

Православните християни в България, които празнуват църковните празници по стария църковен календар, богослужебно прославят паметта на баташките новомъченици на 4 май по стария стил, което отговаря на 17 май по новия стил.³

² Държавен вестник, бр. 65, 21.III.1916 г.

В академичното издание на БАН *История на България, т. VI, Българско възрождение 1856-1878 г.*, С. 1987. г., почти навсякъде историческите дати са посочени по стария и по новия календар. Важна особеност е, че паралелната разлика между датите е 12 гена, отговаряща на съответните календарни изисквания за XIX в., които по-горе подробно бяха обяснени. Може да се допусне предположението, че мнозина неволно биха се заблудили, приемайки тези дати като валидни и непроменяеми за XX и XXI в. Нужна е все пак известна осведоменост, за да бъде отчетена принципната разлика между юлианския и григорианския календар в миналото и днес. Но трябва да се отбележи, че и за тогавашното време аналогията между двата календара е била актуална, защото основите и порядъкът на живот на християните в Османската империя са се определяли от стария юлиански календар, докато западната преса, наблюдавайки промените в политическата картина на Балканите, е отразявала събитията по григорианския календар – до началото на XIX в. във всички западноевропейски държави е бил наложен новият календар.

Всичко това само доказва тясната връзка на календарното дело с историческата наука.

Старият календар всъщност се явява свидетел на българската история и пазител на нашата национална памет. Не е случайно изискването за точното фиксиране на дадено историческо събитие от миналото с оглед настоящето. В това се съдържа зависимост, която предопределя незримата връзка между хората и събитията от различните времена. Тази връзка твори не само историята, но и съзидва човешките сърца. Тя крие в себе си най-висшия израз на възпоменанието. Защото много наши предци са не само исторически личности, но живи застъпници и покровители за нас – своите сънародници.

³ Българската православна църква не приема календарната реформа от 1916 г. за църковните празници, като остава на стария юлиански стил до 1968 г. През 1968 г. възприема т. нар. „поправен юлиански“ календар, по който неподвижните празници (като Рождество Христово, Успение Богородично и др.) празнува по новия календар, а подвижните (Великден и свързаните с него църковни празници като Цветница, Св. Троица и др.) – по стария стил.

Защо григорианската реформа връща 10 денонощия в календара?

Защо папа Григорий, поправяйки стария календар, е върнал именно 10 денонощия, а не повече или по-малко? Григорианската реформа е била продиктувана от стремежа да се закрепни „завинаги“ точката на пролетното равноденствие на 21 март. Рим не се е интересувал от датата на пролетното равноденствие през I в. пр. Хр., а вниманието му е било насочено към четвъртото столетие след Хр., когато тя се е падала на 21 март.⁴ Това е произтекло от факта, че през IV в. се е състоял Първият Вселенски събор (325 г.) в град Никея, на който, освен приетите догматически определения и канонически правила, е била извършена забележителна календарна реформа. От астрономическа гледна точка същността на никейската реформа се заключава в следното: в юлианската система на времеизчисление, строго ориентирана по Слънцето (тоест изхождаща от средната величина на слънчевата година – 365,25 гена), е било въведено *лунното течение*, или сдвижението на Луната със смяната на нейните фази. Последното е било извикано от необходимостта за точното определяне на главния християнски празник Пасха. Но Пасхата на християните на свой ред исторически е зависела от юдейската Пасха⁵, която от времето на Моисей (ок. 1250 – 1200 г. пр. Хр.) се е празнувала от евреите само в пълнолуние (Изм. 12-13 гл.). В тази връзка датата на пролетното равноденствие е била от първостепенно значение, защото се е приемала като граница между две последователни календарни години, а оттам и основното правило за празнуването на християнската

⁴ Руският астроном от XIX в. Е. Предтеченски оспорва твърдението за 21 март като дата на пролетното равноденствие през IV в.

⁵ Историческата зависимост на християнската Пасха от еврейската се съдържа в тяхната хронологическа последователност – възкресението на Христа е станало след еврейската пасха, за което свидетелства евангелското повествование. Оттук произтича правилото за празнуване на християнската Пасха след еврейския пасх – правило, спазвано през цялата история на християнството. За да се съобрази изискването за празнуване на християнската Пасха след еврейската, изчисленията за датите на първата са изведени от зависимостите на древноеврейския лунно-слънчев календар.

Пасха гласяло: да се извърши в първия неделен ден след пълнолунието, настъпващо след пролетното равноденствие.

Главната цел на папа Григорий XIII е била да върне равноденствието към датата, на която то се е падало по времето на Първия Вселенски събор. Постепенното придвижване на пролетното равноденствие по числата на юлианския календар – като факт – предизвиквало в църковните кръгове на римокатолическия свят опасение, че Пасхата, бидейки пролетен празник, с течение на времето ще се премести към лятото и ще наруши своето традиционно пролетно положение през годината. Опасението се засилвало от довода, че всички свързани с християнската Пасха евангелски събития са станали именно през пролетта. От формална гледна точка нещата са изглеждали наистина така, но трябва да се отбележи, че отделни изказвания по тази тема се откриват още сред представителите на византийската образованост от XIV в. (Матей Властар, Исаак Аргир и др.). Византия обаче не посегнала на своята хилядолетна традиция. Принципиите на нейния календар правилно отразявали астрономическите процеси свързани със Земята спрямо Слънцето и спрямо другите небесни тела. Забележително е, че до тези изводи и до тяхната научна формулировка са стигнали много по-късно учени като Николай Коперник, Галилео Галилей и др.

Астрономическите величини на двата календара

Принципите, на които почиват двата календара, са същностно противоположни. Григорианският календар е ориентиран към величината на **тропическата** (слънчевата) година, докато юлианският – към **сидерическата** (звездната). Но тропическата година е **условна и въображаема мярка** за време, която, макар и сходяща се с процесите, които реално се наблюдават на Земята (равноденствието и слънцестоеенето), се базира на **геоцентричната** Птолемеева система⁶, според която **Слънцето се върти около Земята**, считана за център на Вселе-

ната. Геоцентричната система, господстваща в официалните научни възгледи през Средновековието на Запад, е известна със своята принципна погрешност. Изчисленията, направени според нея, се базират на продължителността на **тропическата** година – 365d 5h 48m 46s. Това е времето, за което Слънцето прави своя **мним** оборот около Земята. Представата за **сидерическата** година се основава на реален период от време, равен на времето на пълния оборот на **Земята около Слънцето** – 365d 6h 9m 9s. Изхождащата от тази величина юлианска година е 365d и 6h, която е с 11m и 14s по-дълга от тропическата година.

Идеята за въртенето на Земята около Слънцето, което и определя годишните времена, е била добре известна на астрономите в древен Египет и в III в. пр. Хр. е била възприета от Аристарх Самоски – велик математик и астроном на своето време. Разработките на този учен са били широко известни в епохата, през която е бил създаден юлианският календар и са послужили на Созиген Александрийски и на другите създатели на юлианския календар. Така тази **реална** астрономическа величина – **сидерическата** година – станала еталон на юлианското времеизчисление. Отчитайки движението на Земята спрямо звездите, сидерическата година отразява ритми, които свързват Космоса в едно цяло. Така че дори и в този смисъл григорианският календар, отчитащ сезонната цикличност, си остава **геоцентричен**, докато юлианският е **космоцентричен** (или **хелиоцентричен**).

Що се касае до астрономическата точност на григорианския календар, за която толкова се говори, за 25 765 тропически години той изостава от **сидерическата**, реална астрономическа година с 365 дни, тоест с цяла една година. Затова и всички астрономически, а също и историко-хронологически изследвания, особено свързаните с по-големи времеви периоди, по необходимост се провеждат по юлианския календар, отчитащ движението на Земята в космическото пространство.

Пролетното равноденствие

Да се върнем отново на въпроса за пролетното равноденствие, заради което

⁶ Александрийският математик и географ Птолемей Клавдий е живял през втората половина на I в. – първата половина на II в. сл. Хр.

всъщност е била проведена григорианската календарна реформа.

Слънцето, пресичайќи *небесния екватор* в равноденствените точки γ и γ' , изминава половината от своя видим път над *математическия хоризонт*⁷, а другата половина от пътя си – под него⁸. *Еклиптиката* (видимият път на Слънцето) от гревни времена е погрешно разделена на 12 зодиакални знака, всеки от които съставя 30° от звездното небе. Важна особеност за равноденствените точки е, че те се преместват по зодиакалните съзвездия. Това явление се нарича **прецесия**.

Както е известно, явлението **прецесия**, открито от Хипарх (ок. 160 – 125 г. пр. Хр.), се обуславя от това, че посоката на земната ос не се намира в неподвижно положение, а бавно се придвижва в пространството. Това се дължи на елипсоидната форма на Земята. Заради тази форма гравитационното въздействие върху нашата планета от страна на Слънцето и на Луната не е винаги едно и също и ориентацията на земната ос циклично се променя. Тя описва конусообразна форма в пространството. Вследствие на това точките на пресичане *небесния екватор* и *еклиптиката* постоянно се преместват, като преминават през всички зодиакални знаци и извършват своя пълен оборот за 25 920 години. Точката на пролетното равноденствие извървява 30° за 2160 години в посока, противоположна на видимото движение на Слънцето, тоест противоположна на часовниковата стрелка. По тази причина всяко равноденствие неизбежно изпреварва предхождащото го. Затова Слънцето, отп-

равняйки се от равноденствената точка по своя годишен път по *еклиптиката*, се връща в същата точка по-рано от този момент, в който то е заемало предишното положение спрямо звездите. В това се заключава разликата между **тропическата** година (времето, за което Слънцето се връща към равноденствената точка – 365d 5h 48m 46s) и **звездната** година (времето, за което Слънцето се връща към една и съща неподвижна звезда – 365d 6h 9m 10s).

По съвременни оценки движението на Слънцето в **сидерическата** година описва дъга от 360° , а в **тропическата** с $50''$ по-малко, тоест $359^\circ 59' 10''$. По този начин ако в една тропическа година равноденствието се изпреварва с $50''$, то за 72 години то ще се изпревари с 1° ($50'' \cdot 72 = 3600'' = 360'$). Следователно за 360 години равноденствената точка ще се премести с 5° . Оттук е ясно, че за 2160 години равноденствената точка ще се придвижи с 30° ($72 \cdot 30^\circ = 2160$), тоест на величината на един зодиакален знак. И за да премине през целия кръг на еклиптиката, на равноденствената точка са необходими 25 920 години ($2160 \cdot 12 = 25\,920$). От астрономическа гледна точка това възвръщане на равноденствието в своето изходно положение е *възстановяване* или *αποκατάστασις*, както то се е трактувало от гревните астрономи и мислители, които виждали в него не само астрономически смисъл. То още се нарича *Велик прецесионен кръг*.

Ритъм и цикличност в двата календара

Твърди се, че основният критерий, по който са се ръководили изпълнителите на григорианската реформа, е възможната максимална научна точност – приближаването на календарната година до тропическата, свързана с равноденствието. Но независимо от високата точност на григорианския календар спрямо **тропическата** година, и между тях ще се натрупа разлика, равняваща се на едно денонощие за всеки 3280 години. **Тропическата** година е с величина 365d 5h 48s 46s, а **григорианската** е по-продължителна – 365d 5h 49m 12s. Това означава, че 3280 години след григорианската реформа датата на пролетното равноденствие по григорианския календар ще се премести с

⁷ *Небесният екватор* и *математическият хоризонт* са елементи на т. нар. *небесна сфера*. Небесните обекти са толкова отдалечени, че окото е неспособно да прецени на какво разстояние са те от нас. Ето защо ни се струва, че всички са разположени по вътрешната повърхност на някакво кълбо. То се нарича *небесна сфера*. Това е въображаема сфера с произволен радиус и с център в точката на наблюдението. На нейната повърхност се проектират видимите положения на всички небесни обекти.

⁸ Пролетната равноденствена точка γ се намира в съзвездието Риби, а есенната γ' – в съзвездието Дева. Буквата γ е била избрана за означаване на пролетната равноденствена точка, защото преди около 2 хиляди години тя се е намирала в съзвездието Овен, чийто астрономически знак е Υ , напомним розгата на това животно, прилича на γ . Есенната равноденствена точка се обозначава с Υ' по знака на съзвездието Везни, където се е намирала тогава. Сега за простота е възприето означението γ' .

едно денонощие спрямо действителния момент на равноденствието.

Трябва да се отбележи, че едно самоцелно догонване на стриктна точност спрямо **тропическата** година, води до редица несъобразности спрямо други съществени изисквания в календаростроенето. Такива са преди всичко **ритъмът** и **цикличността** на календара, както съответствието му с основната величина – **астрономическата** година, отмерваща пълната обиколка на Земята по нейната слънчева орбита.

Ритъмът на Юлианския календар е следният: три прости години, четвъртата – високосна (тоест три години от 365 денонощия, а четвъртата – 366 денонощия). В григорианския календар този ритъм се нарушава във всяко едно столетие, при което числото на стотиците не е кратно на 4. В Юлианския календар всички кръгли столетия са високосни; в григорианския високосно се счита всяко четвърто кръгло столетие. Но докато в Юлианския календар ритъмът на високосните години е непрекъснат, то в григорианския календар той е нарушен, поради лишението от високос кръгли столетни години. Юлианските столетия винаги имат еднакво число дни, тъй като ритъмът на Юлианския високос е непрекъснат (365, 365, 365, 366). Благодарение на този ритъм в Юлианското четиригодише има 1461 денонощия ($365 \cdot 3 + 366 = 1461$), а в Юлианското столетие – 36 525 денонощия ($1461 \cdot 25 = 36\,525$).

Григорианският календар също има период от цяло число дни, но ако в Юлианския календар този период се състои от 4 години, то в григорианския той е от 400 години (146 007 денонощия). Значението и същността на всеки календар се заключава в **минималния отрязък от цяло число денонощия**, след изтичането на който се погасява някаква грешка спрямо приетата средна продължителност на годината. От такава гледна точка григорианците са усложнили календара, въвеждайки в световната хронология период с такава огромна продължителност. Освен това средната продължителност на григорианското столетие се оказва не цяло число дни, а дробно (3624,25), което е неприемливо за хронологическите изчисления. Поради изброените

нецелесъобразности днес мнозина изследователи се питат защо изобщо е била нужна на Рим календарната реформа.

Мнението на някои учени за григорианската календарна реформа

Николай Коперник е бил поканен на Латеранския църковен събор (1512-1517 г.), на който е била назначена комисия относно предварителните проекти за реформата на календара. Коперник е отказал да отиде в Рим заради несъстоятелността на тази реформа, както самият той се е изразил.

В процеса на работа над новия календар е бил поканен и прочутият учен Йосиф Скалигер – баща на хронологията, но той енергично се е противопоставил на идеята за реформа, като написал капитален трактат, в който доказал превъзходството на Юлианската календарна хронологическа система пред григорианската.

Един от водещите учени по реформата на календара е бил йезуитът-математик Христофор Клавий. Той, въпреки своите ревностни написки убеждения, признал пред съвестта си на учен, че таблиците, въз основа на които се подготвяла реформата, са основани на несигурни, дори абсурдни хипотези. Първото негово възражение било това, че самото пролетно равноденствие се колебае, а не е „заковано“, както пишело в папската була, издадена по повод реформата.

Немският професор Маестлин, също участник в календарната комисия, изразил общоприетото научно схващане, че Луната винаги ще избързва, а няма да следва определеното ѝ от Лулио време.

Учените от Сорбоната категорично не са се съгласили с григорианската календарна реформа.

Няколко заключителни думи

Причините и целите за промяната на календара от папа Григорий XIII не са били научни, а изцяло религиозни. Идеята да се установи християнската Пасха за винаги като пролетен празник не намира оправдание във факта, че свързаните с нея евангелски събития са станали през този годишен сезон. Защото датата, която за Палестина и за северното полукълбо се явява

дата на пролетното равноденствие, за южното полукулабо получава значение на есенно равноденствие. С други думи, точките на равноденствието и на слънцестоеенето за двете полукулаба се намират в отношение една към друга като в огледално съответствие. И ако датата на новозаветната Пасха, която за християните има вселенско, а не местно значение, не може да се случи през пролетта едновременно и в двете полукулаба на Земята, то абсолютизацията на Пасхата, като изключително пролетен празник, няма никакъв реален смисъл. А григорианската реформа била обоснована и изградена именно върху това крайно становище.

Булата, изградена от папа Григорий XIII по повод календарната реформа, гласи: „Беше наша грижа не само да възстановим равноденствието на назначеното му от древност място, което от времето на Никеийския събор е отстъпило приблизително с 10 дни, и XIV-тата Луна да върнем на нейното място, от което в наше време тя е отстъпила с 4 или 5 дни, но и да установим също закони и правила, чрез които равноденствието и XIV-тата Луна никога в бъдеще да не се преместват от своите места.“ Налице е намерение да се внесе радикално подобрение в християнския календар, който е действал до това време повече от 1000 години. Но е била забравена една проста истина, а именно тази, че в календара нищо не може да се закрепни „завинаги“, че категорията *вечност* най-малко може да се отнесе към календарно-астрономическите величини, същността на които е времето, а следователно – изменението.

От казаното става ясно, че не е възможно да се постигне онова, за което е мечтаел папа Григорий XIII – „равноденствието и XIV-тата Луна никога да не се преместват от своите места“. Трезвата мисъл не може да приеме такава директива. И въобще кой и с каква власт би издал подобно разпореждане? Отговорът на този въпрос се крие в римокатолическата доктрина за папския абсолютизъм, официално издигана от Рим още от IX в. – „папата е непогрешим като Бог“, той е „върховен жрец и глава на всички християни“, „наместник на Христос (Vicarius Christi) тук на земята“, който „има власт да променя Божия закон“, който „е господар

на всичко, цар и причина на всички причини“. Оттук може да се изведе обяснението и за господството на геоцентричната теория в научните и мироведни възгледи през цялото Средновековие на Запад, тоест, ако личността на папата е централна във Вселената, астрономическият център на света естествено е Земята. Тази идея векове наред е била успешно обслужвана от Птолемеовата система. А едно от постановленията на Първия Ватикански събор (1870 г.), провъзгласил римокатолическия „догмат“ за главенството и непогрешимостта на папата, гласи, че „властта на папата няма мерки и предели“, че той „може да променя природата на нещата, че „той е над всички закони“ и „може всичко“... Такова едно схващане звучи абсурдно, но римокатолическият свят и досега не се е отрекъл от него⁹.

Древният геоцентризъм и антропоцентризъм има свой философско-християнски смисъл, според който Земята представлява не физически, а духовен център, тъй като на нея е станало боговъплъщението на Иисус Христос.

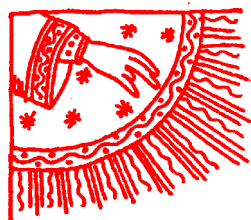
За съжаление малцина днес се замислят какви са истинските устои не само на календара, с който светът отмерва времето, но и на много други страни от спектъра на земния живот.

Благовеста Христова

Използвана литература:

1. История на България. Т. VI. Българско Възраждане 1856-1878. С., БАН, 1987 г.
2. Николов, Н., Т. Стефанова, В. Голев, Е. Илиева. Астрономия. С., Просвета, 1991 г.
3. Зелинский, А. Н. Конструктивные принципы древнорусского календаря. – В: Контекст – 1978. Литературно-теоретические исследования. Академия наук СССР. Институт мировой литературы им. А. М. Горького. М., Издательство „Наука“, 1978 г.
4. Предтеченский, Е. Церковное времячисление и критический обзор существующих правил определения Пасхи, СПб., Типография и Литография И. Г. Салова, 1892 г.
5. Носев, С. Папство и его борьба с Православием, М., Стрижев, 1993г.

⁹ „Догматът“ за главенството и непогрешимостта на папата е потвърден на Втория Ватикански събор (1962-1965 г.).

Ты еси бгъ творѣи чюдеса (Пс. 76:15)

ЧУДЕСА, СТАНАЛИ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ХХ ВЕК

Архимандрит Серафим (Алексиев) в течение на години грижливо е записвал случаи на чудесна Божия помощ, за които е научавал от свои събратя или от различни миряни. Много от събраното той е използвал в своите книги, познати на читателите, и именно тези примери от живота придават непосредственост и убедителност на неговите творби. Тук публикуваме някои от неизвестните чудеса, намерени в неговите записки.

Силата на молитвата

Днес ми разказаха един случай на силна вяра, който ме поразу.

Свещеник Христо Лазаров от с. Горича, Поповско, като ученик в Бачковското свещеническо училище нямал слух. Преподавателят по пеене често го мъмрел и му казвал:

— Защо си постъпил в свещеническо училище, като не можеш да пееш? Не ти е тук мястото! Стани занаятчия!

Бедният момък горещо вярвал в Бога и имал силно желание да стане свещеник. Сърцето му се късало от скръб, когато чувал подобни упреци. Той полагал големи усилия по пеене, ала всичкото му усърдие отивало напразно.

Изведнъж светла мисъл го озарила. Той взел да става нощно време, когато другарите му спели, и отивал на молитва в манастирската църква. Заставал пред чудотворната икона на Св. Богородица и с детска вяра горещо се молел:

— Майчице Небесна, Пресвета Богородице, помогни ми да напредна в пеенето! Отвори ми слуха! Аз искам да служа на Господа, а ето, не мога да завърша свещеническото училище без слух. Помогни ми, Света Богородице! Помогни ми, Пресвета Дево!

И станало чудо. Настойчивите, пламенни и усърдни молитви на младежа били чути. Христо Лазаров започнал изведнъж да чувствава и разбира пеенето. То му станало леко и приятно. Към края на учебната година той вече дотолкова напреднал в него, че бил определен от преподавателя по пеене за диригент на класния хор.

Чуден си Ти, Господи, и чудни са делата Ти!

Неизпълнената молитва

Моят добър приятел Дечко Блъсков, човек с юридическо образование и основни познания по френски език, ми е споделял, че в продължение на 10 години непрекъснато и упорито се молел на Бога да изпълни едно негово заветно желание – да влезе в дворцовата канцелария като чиновник. Тоя стремеж към двореца се бил превърнал у него направо в мания. Ставал ли, лягал ли, само за това мислел и се молел. Надеждата му се подхранвала от обстоятелството, че имало кой да ходатайства за него пред цар Борис: дъвама негови близки сродници били на служба в двореца – единият като адютант на царя, а другият като висш чиновник в дворцовата канцелария.

Ала колкото и усърдно да се молел Богу, бедният Блъсков нищо не получавал. Един ден той трябвало даже да бъде представен на царя, но срещата се осуетила. Нещо съдбовно пречело на успеха му. Тогава вместо да се отчае, той отишъл в Рилския манастир, дето денем и нощем се молел в продължение на 40 дни: „Господи, дай ми да постъпя в двореца! Изпълни молбата ми!“ Той поръчал и на монах Ефрем Босия да се моли за него. Но Бог, Който тъй бързо чува някои молитви, сякаш бил затворил ушите

Царският дворец откъм площад „Александър“

Си и явно отказвал да изпълни прощата му.

Междувременно царят умрял. Дошъл 9.09.1944 г. Всички дворцови служители били арестувани, много от тях осъдени и разстреляни. Блъсков бил зашеметен от светкавичните събития. В уплахата си той само шептял: „Боже, благодаря Ти, че не изпълни молитвата ми!“

Сега вече, когато го налегне тежка нужда, той се моли Богу по иначе: „Господи, ако е Твоята света воля, и ако това е добро за мене, чуи молитвата ми и я изпълни!“

Внезапно изцеляване при кръщение

Свещеник Димитър п. Филипov, служащ в храма „Св. архангел Михаил“ в Пазарджик, ми разказа следния забележителен случай:

„През нощта на 11 октомври 1967 г. се парализирала една сравнително млада (38-годишна) циганка мохамеданка, майка на пет деца, живееща в циганската махала на гр. Пазарджик, ул. „Орех“ № 1. На сутринта мъжът ѝ Иван Янков я вижда в безпомощно състояние, с разкрито лице и парализирани дясна ръка и десен крак. Езикът ѝ бил скован. Тя не можела нито да ходи, нито да говори, но била в съзнание. Уплашен от случилото се нещастие, той извикал веднага двама лекари, но те като ѝ дали лекарства, казали, че ударът е тежък и че медицината едва ли ще помогне. Тогава той я закарал в Пловдив при една туркиня врачка, неженена, грамотна. Тя се поровила из своите турски книги, но след това признала, че не е в състояние да излекува болната, че български свещеник трябва да ѝ чете, за да оздравее.

Мъжът върнал жена си в Пазарджик. Близки я повели по църквите и свещениците на града ни, докато стигнаха до мене. Аз ги видях за първи път на 13 октомври в 3 часа след обяд. Бях отишъл в църковната работилница при храма „Св. Богородица“ да помагам на презвитерата си, която работи там, в обленване на погребалните ковчези. Изведнъж виждам – пред работилницата спира талига с няколко циганки. В талигата лежеше млада циганка със страшно изкривено лице и рамене, съвсем неподвижна. Разбрах, че придружаващите я са нейни роднини. Мъжът ѝ не беше с нея. Той останал да пази децата. Талигарят, баджанак на мъжа ѝ, ми разказа накратко за случилото се с нея и ме помоли да ѝ прочета някоя и друга молитвичка за здраве. Аз отговорих, че не мога да сторя това, щом тя не е християнка. Циганите се съгласиха да я покръстя, но да ѝ чета. Било им казано, че български свещеник трябва да ѝ чете, след което тя щяла да оздравее...

Отидохме в моя храм. Там беше само клисарят и две-три християнки, които бяха дошли там по това време. Започнах последованието на св. Кръщение. Кръстник стана клисарят. Поставахме болната на стол. Тя не можеше да седи, та трябваше близките ѝ да я поддържат. Парализираната ѝ ръка беше безпомощно отпусната и неподвижна. Лицето ѝ продължаваше да е страшно изкривено. Тя мълчеше през цялото време, защото беше онемяла. Кръщението извърших чрез обливане, както се полага при такива случаи, понеже болната не можеше да прегъва коленете си и да навежда главата си. Дадохме на новопокръстената името Величка. След като я миропомазах, казах ѝ: „Я да видим сега как си дигнеш ръката!“ И повдигнах дясната ѝ ръка високо. Тя я отпусна и ръката ѝ падна безпомощно надолу. Но аз забелязах все пак някакво живително раздвижване в ръката и я повдигнах отново, съвсем малко. Казах на новопокръстената да не я отпуска. Ръката се задържа във въздуха. Вдигнах я по-високо. Тя пак се задържа. Дигнах я още по-високо и рекох на болната да я спуска по малко надолу. Тя започна да я спуска. Всички цигани се разплакаха, изумени от станалото чудо. Казах на покръстената

да стане от стола и да се опита да направи с болния си крак мъничко движение напред, поне един сантиметър. Тя отначало не можеше и се плашеше. Но с моя помощ се придвижи на няколко сантиметра, а след това постепенно увеличаваше движението, докато подир малко направи и няколко крачки. Така проходи. Църквата отново се изпълни с плач и с радостни викове.

Заведоховопокръстената Величка пред олтара и я накарах да повтаря пред иконата на Спасителя след мене: „Боже, благодаря Ти, че ми помогна заради децата!“ Тя госта ясно повтори гумите. После я заведох пред иконата на Света Богородица и ѝ рекох да казва с мене: „Майко Божия, помагай ми винаги, пак заради децата!“ С това исках да ѝ внуша, че помощта е получила от Бога по застъпничеството на Св. Богородица, именно заради гребните си рожби... Тя повтори и тия гуми със създи и с дълбоко чувство на благодарност. Така езикът ѝ се развърза напълно... А нейните близки и хористките, дошли междувременно за спявка, слушаха с благоговейна радост.

Като видях, че Величка вече пази равновесие и може сама да се движи, помолих я да се изкачи по госта стръмната стълба на църковния балкон, което тя направи два пъти нагоре и надолу, без да се опира на стените. Аз само вървях за кураж съвсем близо до нея, без да я докосвам.

Когато завършихме всичко, Величка се сбогува най-сърдечно с мене, с кръстника си и с хористките, сама се качи на талигата и като вдигна двете си ръце, махайки ни викаше радостно: „Довиждане!“

На 22 октомври мъжът ѝ също се покръсти в знак на голяма благодарност за проявената от Бога милост към цялото му семейство.

На 24 декември покръстих и петте им деца. Сега Величка и Иоан са ревностни християни и редовни посетители на богослуженията и на повечето от братствените беседи. Те се снабдиха с иконички и кандилце, което ежедневно озарява тяхната домашна църква.

Записаното тук е под моя диктовка и напълно отговаря на истината.

(подпис)

Шигновено изцеляване на болно дете при св. Кръщение

Г-жа Сийка Димитрова в присъствието на своя съпруг Атанас Димитров, дългогодишен преподавател в Софийската Духовна семинария и известно време и.г. ректор на същата, ми разказа следното:

На 6 септември 1921 г. се роди в София нашият син Антоний (Дончо). Ние бяхме решили да го кръстим към четиридесетия ден, но поради някои причини кръщението се отложи.

Срещу 1 ноември Дончо се разболя: вследствие на простуда, вдигна висока температура. На другия ден дойде семинарският лекар г-р Киров, който по същото време завеждаше и детското отделение в Александровската болница. Той видя, че живеем в жилище без пряка слънчева светлина и уреди да ни вземат – мен и детето – в болницата, за да бъдем при по-добри условия. Детето постъпи в болницата със сравнително невисока температура, но след няколко дни Дончо се простуди отново там и пламна в огън – вдигна 41°. Лекарката в болницата се колебаеше в определяне начина на лечение, а състоянието на Дончо с всяка минута се влошаваше. Изведнъж той получи екламсия – припадъци с гръчове. Можете да си представите ужаса на майката, която вижда детето си в такова състояние! През интервали от 6-10 минути припадъците се повтаряха една и съща сила и станаха 7-8 на брой. Още при първия припадък прекръстих детето в името на Отца и Сина и Светаго Духа, поръсих го със светена вода, поставих до него иконата на Св. Богородица и започнах усърдно да се моля. Помня, че в голямата си мъка дадох и някои обети.

На следния ден сутринта лекарите определиха лечението – на детето трябваше да се правят топли бани сутрин и вечер, а на главичката му да се слага лег. Три дена то беше в безсъзнание. Нито издаваше звук, нито проплака през това време.

На третия ден стана консулт. Събраха се всички детски лекари при болницата начело с руския професор г-р Попов – II души. Проф. Попов забождаше игли в лявата бузка

на детето, за да провери състоянието му. А то лежеше съвършено безчувствено, без да помръдне. Лекарите определиха категорично диагнозата – типичен енцефалит (менингит в най-страшна форма).

След консулта моят мъж отиде при г-р Георги Караиванов, който ни беше близък, за да го помоли да ни каже откровено какво е положението. Той рече: „Безнадеждно! Можете да взимате мерки за погребението. Ако все пак детето остане живо, за което има вероятност на едно на хиляда, то ще бъде голямо нещастие и за него, и за родителите. Такива деца обикновено остават идиоти, недоразвити, сака̀ти.“

След обяд Атанас отиде в погребалния магазин „Йерусалим“ да се информира за погребален ковчег. Аз останах в болницата. Изведнъж си спомних: „Ами че детето не е кръстено! То трябва да се кръсти!“ Сестра Ройдева, която проявяваше трогателни грижи за нас докато боледуваше Дончо, каза: „Аз ще имам грижа!“ И действително, тя се погрижи кръщенето да стане още същия ден.

Към 3.30 ч. болничният свещеник протоерей Иоан от с. Зарево, Солунско, дойде с купела и с всички други принадлежности за кръщение. Той влиза от едната врата в коридора на детското отделение, а от срещуположната – идва моят брат Тодор Генов, кръстникът, който ни е венчал, без да сме го предизвестявали или викали. Това беше като че ли от Бога наредено.

И кръщенето започна... Помня като сега, че детето, което до този момент беше подобно на мъртво, изведнъж отвори очи. Когато го извадиха от св. купел и ми го подаваха, то протегна живо ръчичка към медальончето на Св. Богородица, което висеше на шията ми, и го гръпна с такава сила, че скъса синджирчето! И сега виждам широко отворените му очички, които преди това три дни бяха затворени! Това поразу всички.

През останалото време на тайнството детето изглеждаше съвсем здраво. Но аз още не можех да проумея станалото и затова когато чух от завършителната молитва на свещеника, че този ден се празнува паметта на св. Мина, изтичах в църквата „Св. Петка“

да се помоля на светеца за оздравяването на Дончо.

Когато се върнах в болницата, при влизането в стаята още от вратата видях около насрещното легло насъбран народ – медицински сестри и майки на други деца от отделението. Сестра Ройдева гържеше детето и му даваше с биберон нещо. Бях в таква напрежение, че не можех да си обясня какво става. Помислих, че детето е умряло и затова се е насъбрал народ. Макар че очите ми виждаха детето живо, аз не можех да повярвам в чудото. От силно нервно изтощение припаднах. Сестрата ме подкрепи с валериан.

Когато дойдох напълно на себе си, отидохме в канцеларията, където сестра Ройдева се обади по телефона на г-р Киров у дома и му съобщи радостно: „С Дончо стана чудо! Оживя! Сега му даваме чай!“ – „Веднага идвам!“ – отговори г-р Киров. Той действително дойде, не можеше да повярва на очите си и бе въвн от себе си от удивление. Помня, че дълго се разхождаше напред-назад из стаята и накрая заключи: „Действително, с вашия Антоний стана чудо!“ И вдигайки пръст нагоре, каза: „Излекува го Лекарят на лекарите!“

Подир това Дончо пак имаше няколко по-слаби припадъци. Но когато на следващата година на празника Преображение го причастихме, той напълно оздравя и оттогава не е боледувал. Сега е на 35 години, жив и здрав, слава Богу, и без каквито и да било последици от енцефалита.

Разказаното по-горе потвърждаваме с подписите си:

Сийка Атанас Димитрова

При кръщаването на детето случайно дойде и остана г-жа Тонка Иван Георгиева
(съпруга на колега на Атанас)

23.02.1956 г.

Значението на литийните шестивя

„Около Възнесение Господне – разказва свещениконом Евстатий Богданов, – има обичай в Трънския край да се прави литийно шествие с иконите и хоругвите. Двете

съседни села Туроковци и Забел по традиция извършват литийните шествия на Възнесение Господне, а другите села – в други дни. През 1952 г. свещеникът от Туроковци след Божествената литургия събрал младежи и желаещи да тръгнат с него на литийното шествие. Но се намесил един от селяните – околийски управител в Трън, Димитър ... – който имал известно влияние сред селяните и ги спрял да не правят обичайната лития, казвайки: „Какви са тия суеверия? Хлябът от нивите вече е дошъл, дето се казва, до устата ви, а вие сте тръгнали да се молите на парцаливи облаци!“ (Той въобще не споменал за Бога, от Когото отгавна се бил отрекъл.) Придружаващите свещеника отказали да вземат участие в литийното шествие от страх пред управителя и литията в с. Туроковци се осуетила.

А в същото време в с. Забел свещеникът, необезпокояван от никого, извършил със селяните литийното шествие: обиколил целия синор на селото, благословил нивите, ливадите, добитъка и поднесеното му според обичая в сита жито, направил общ водосвет в селото, поръсил всички и с това завършил литийното шествие. В 4 ч. след обяд благословил колачите (донесените от всяка къща хлябове) и всички селяни доволни се върнали по домовете си.

За голямо учудване на всички на следващия ден над с. Туроковци се изсипала силна градушка, която опустошила всички плодове по нивите и градините, без да закачи и на косъм земището на с. Забел, което е в непосредствено съседство със земището на с. Туроковци.

Всички селяни са убедени, че Господ наказал селяните от Туроковци, защото не направили литийното шествие. Но оттогава тези литийни шествия са подновени в селото.

Силата на кръстния знак

Александър Илиев Анков, на около 13-14 години, сродник на Врачанския митрополит Паусий, разказва:

„През 1947 г. майка ми Елена Илиева Анкова, братчето ми Венцеслав и аз летувахме в почивната станция на пощенци „Св. Константин“ край Варна. Оставахме два дена до свършването на летуването. За

Сателитна карта на селата Туроковци и Забел

гощавката при раздялата домакинят беше взел едно цяло теле. Сготвиха го и част от месото направиха на шницели. Ядохме всички на обяд. Надвечер на някои стана много лошо – получиха отравяне, силно стомашно разстройство и взеха да повръщат. Поради това те не ядоха вечерта от обедната гозба. И мама не яде, понеже също се почув-

ствува много зле. А ние децата ядохме и на обяд, и вечерта. През нощта почти всички повръщаха и бяха зле. Следващите два дена леговицето ни се превърна в същинска болница. Само 3 деца останахме здрави – ние, двете братчета, и едно момченце – Сашо Балеv от София.

През това кратко време умряха 6 души от възрастните курортисти и едно дете – всичко 7 души. Всички останали бяха болни с изключение на нас – трите деца и на градинаря.

Скоро дойдоха лекари от София и мило-сърдни сестри от Варна. По-тежките случаи откараха във Варна, а по-леките останаха да се лекуват на място. Мама дълго боледува, но сега е вече добре.

Ние си обясняваме случая така: майка ни и другите пострадаха, понеже се срамуваха да се кръстят сутрин и вечер. А ние се кръстехме. И със силата на кръста Бог ни запази.

Орейски епископ Киприан

ЧРЕЗ ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА И ЗАЕДНО С ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА „ИМЕСТО НА МОЯ СИН И МОЕТО ИМЕ“*

*Ваше Преосвещенство Триадички епископ Фотий,
преподобни отци и братя, подобни майки и сестри,
възлюбени в Христа православни християни на Българската Старостилна Православна Църква,*

Снеузразима и препрославена радост Ви приветствувам в непорочна любов и мир, възкликвайки с думите на Златоуста: „Слава Богу за всичко!“

Нашият многоуважаем и христовлагодатен отец и митрополит заедно с досточтимите членове на нашата йерархия, Светия Синод на Противостоящите в Гърция, ви приветствуват в Духа Светаго и в литургично единство.

„Христос посред нас!“

Христос на крайното смирение, Христос на неизтощимата любов, Христос на многовъжделения мир да бъде винаги, сега и всякога Онзи, Който ще ни обединява и ще ни удостоява да живеем в дух и истина.

По синодално решение днес имам изключителната чест да участвувам в светия празник на вашия катедрален храм, посветен на всепочитаното Успение на Пресвета Богородица, като представител и заместник на нашия боледуващ митрополит Киприан.

Пренепорочната Майка на нашия Спа-

сител, Христос, ни посвети за пореден път днес в неизречените тайни на нашето спасение, на нашето обожение.

Всички ние, които сме получили милостта да бъдем православни християни, се свързваме с Пречистата Богородица с една реална връзка; тоест, нашата връзка не е само връзка на благодарствен спомен и свято вдъхновение, не е само връзка от психологически порядък.

Тази реална връзка и дълбоко общение – общение на личности – се изживява, както е известно, с център Богочовешката Личност на нашия Спасител, Христос, в тайнствения празнично-богослужебен живот на нашата Православна Църква.

В тази атмосфера истинските личности, тоест светците на Небесата, общуват с вярващите на земята, които се борят да станат личности в Христа, нашия Бог, чрез молитвите на Преблагословената Богородица.

Тази истина подчертава с изключителна изразителност, че нашето спасение не е един бъдещ дар след Страшния съд, но е нашата лична връзка с Богочовека още от този живот, тук и сега чрез Неговите светци и заедно с Неговите светци, и най-вече чрез Пресветата, Пречиста, Преблагословена, Преславна наша Владичица Богородица и Приснодева Мария.

По този начин ние още отсега изживяваме – с един изключително голям реали-

* Проповед, произнесена в катедралния храм „Успение Богородично“ на 28 август (15 август ст. ст.) 2008 г.

зъм – есхатологичното бъдеще като продължително настояще, в рамките на което се извършва нашето очистване, просвещаване и обожаване посредством деятелен живот и съзерцание, с подвиг в Христа, добролюбив нрав и евхаристиен опит.

Доколко е действителна тази наша връзка със Спасителя Христа чрез Пресвета Богородица и заедно с Пресвета Богородица, ни се открива многократно чрез опита за обожение на много светии във времето.

◆ Един неизвестен атонски свети исихаст от XVIII в., намиращ се в състояние на духовно видение, като се облегал на пречистите гърди на Господа Иисуса Христа, Го попитал:

„Защо, Господи, понякога, докогато спя, усещам в сърцето си кипене и възвиране, ту от Твоето божествено име, когато сърцето ми от само себе си говори: „Господи Иисусе Христе, Сине Божий, помилвай ме“, ту от преславното име на Твоята Пречиста Майка, когато сърцето ми от само себе си говори: „Богородице Дево, радвай се, богатна Марие, Господ е с Тебе, благословена си Ти между жените и благословен е плодът на Твоята утроба, защото си родила Спасителя на нашите души?“

И нашият пресладък Спасител му отговорил:

„Когато чувствуващ, че в съня ти кипи в сърцето ти и на устата ти умосърдечната молитва, ту с Моето име, ту с името на Моята Пречиста Майка, то знай, че в този час ще се удостоиш да бъдеш посетен от Мене и от Моята Пречиста Майка; тогава Моята богат, която пази сърцето ти, го раздвижва, за да го подготви и то да приеме

¹ Анонимен исихаст. Ниптическо съзерцание, стр. 257, Солун, 1979. Терминът „ниптически“ означава „отнасящ се до учението за духовното трезвение или бодърствуване и неговото и практикуване“.

посещение от Мене и от Пречистата Ми Майка.“

◆ Същият богоносен исихаст, когато веднъж бил нападат с насилие от лукавите духове, прибягнал към светата икона на Пресвета Богородица, видял милостивата [Дева] съвсем жива, в царствена слава, и Я попитал:

„Пресвета Богородице! Слагка ми Богородице и Майко на моя Иисус, как ще се избавя от бесовете, които ме преследват?

— С името на Моя Син и с Моето име ще побеждаваш и ще изтребваш бесовете... – отговорила Пресвета Богородица.

„Господи Иисусе Христе, помилвай ме“, „Пресвета Богородице, спаси ни“, „Пресвета Богородице, помогни ми“...

И тук, в храма, и в килията ти, и навън, когато работиш и почиваш, винаги и навсякъде призовавай името на Моя Син и Моето име...“ – продължила Пресвета Богородица.²

Тези две събития, които са наистина от изключително важно значение, потвърждават както дейната реалност на живота в Христа, така и централното място на Пресвета Богородица в единението ни в Светаго Духа с нашия Спасител Христос.

Името на нашия Господ Иисус Христос и името на Пресвета Богородица са тайнствено свързани; посещението на Господа в сърцето ни е и посещение на Неговата Пречиста Майка в тайниците на нашето съществуване.

И това посещение ни прави обители на нетварната Божия слава; удостоява ни да „пием ново питие“, да се опиваме с „трезво опиянение“, с духовно опиянение „на вдъхновение, на самооблагане в най-висша степен,

² Анонимен исихаст, пак там, стр. 30-31, Слово I, опростено от друг източник.

на вселенско съгласие; трезво опиянение с радост, която прегръща всички с любов, гори и онези, които (ни) мразят; опиянение с радост чиста, духовна...³

Току-що споменатите примери ми позволяват вече да разширя изложението си за пресвятата Личност на Пресвета Богородица, винаги във връзка с опита на православния исихазъм и особено с неговия център, тоест умсърдечната молитва.

Светите богослови на нашата Църква наричат Пресвета Богородица „Майка на различните видове благодат“⁴, „пазителка и страж на всички съкровища и дарове на Небесното Божие царство“, които „раздава и разпределя на всички създания, безплътни и осезаеми, на ангели и на човече“⁵.

„Тя – казва свети Григорий Палама, – като приела първа пълнотата на Онзи, Който изпълва всичко, е поставена да разпределя на всички по отделно за укрепване на всеки един според съответствието и мярата на чистотата му; тъй че Тя е и хранилище, и разпоредителка на богатството на Божествената природа.“⁶

❖ Един съвременен нам млад човек, който се занимавал с умсърдечна молитва в света под ръководството на своя духовен отец, разказва (това е особено важно и ви моля да внимавате над това, което ще чуем, защото не го разказва някой светец в пустинята и в отшелнически колиби, или пък някой монах в манастир, но един млад човек в света):

„Една нощ, докато се молах с умсърдечната молитва прав под едно маслинено дърво, съвсем внезапно „умът ми бе грабнат“ и аз се намерих онемял и неподвижен. Някой друг действуваше, а умът ми възприемаше пасивно, „парализиран“ от удивление...“

Сякаш се намерих високо в духовното небе. Високо и далеч от мен видях една ог-

ромна сладка светлина, която обаче криеше „вътре“ в себе си друга светлина – източник на първата – и която не можех да видя. Около нея и на разстояние от нея имаше малки светлинки, подобни на искрици.

У мен се роди увереността (и това впоследствие ми го потвърди моят духовен отец), че това е била Пресвета Богородица, от вътрешността на Която е струяла светлината на Пресвета Троица.

Цялата светлина на Пресвета Троица минаваше през Пресвета Богородица и от нея [преминаваше] в останалото творение. И така, Пресвета Богородица притежаваше пълнотата на Божията благодат. Цялата Света Троица се намираще вътре в Богородица.

Толкова по-възвишена и по-велика беше Тя от всяко друго Божие създание! Дори и светите ангели и архангелите бяха толкова малки пред Нея, като искрици, тъй както е светлината на една свецица пред лятното обедно слънце...⁷

*Ваше Преосвещенство,
възлюбени в Христа братя и сестри,*

Пречистата Богородица, по повод Пречестното Си Успение и Преславното Си Преселване, ни удостои да се доближим до неизречените тайни на нашето спасение, на нашето обожение.

Да бъде благословено Нейното име!

Да Й се помолим, тъй както е Пазителка и Разпоредителка на Божественото богатство, да ни дарява все по-богато благодатта на единството в Христа; да обединява все по-дълбоко православните християни от Гърция и България във вярата и преданието на нашите отци, неподлежащи на нововъведения, за слава на Отца и Сина, и Светаго Духа. Амин.

³ Отец Димитрий Станилоае, Шествие със Спасителя Христа, стр. 47, Солун, 1984.

⁴ Преп. Никодим Светогорец. Градина с различни видове благодат, стр. 211-А, Солун, 1979.

⁵ Преп. Никодим Светогорец, пак там, стр. 217-А.

⁶ Св. Григорий Палама, Слово 53, На Въведение в Святая Святых, § 39.

⁷ Дионисий Фарасиотис, Личностите ГУРУ, Младият човек и старецът Паусий, стр. 313-315, Солун, 2007.

Триадицкий епископ Фотий

ДА РАЗТВОРИМ УМОВЕТЕ И СЪРЦАТА СИ ЗА СЛОВОТО НА КРЪСТА*

Светител Николаї Сръбски, възлюбени, изповядва: „Преди да изляза от утробата на майка си, светът с неговите желания се засели у мене. За всяка ласка на света скъпо и прескъпо плащам, като всеки път късах и давах частица от сърцето си, докато не му дадох цялото си сърце и ласките му станаха горчиви.“

Само тия люде, които са усетили и са проумели, че ласките на света са горчиви, или пък тия, които по начало са ги загърбили, могат да вкусят сладостта на словото за Кръста, на това слово, което за влюбените в света е безумство, а за възлюбилите Господа е сила Божия. Словото за Кръста е безумство за всички, които полагат смисъла на съществуването си във волята за удоволствия, във волята за власт, в стремежа към надмощие над останалите – надмощие всякакво: физическо, умствено, нравствено, материално. Потопени във волята за удоволствия, волята за власт и надмощие, такива люде никога не ще разберат смисъла на словото за Кръста – за тях то е и ще си остане безумство. Само ако съумеят да излязат от тези мътни и увличащи надолу води, само ако успеят да се отърсят от волята за удоволствия, власт и надмощие, такива люде ще станат годни да разтворят умовеите и сърцата си за словото на Кръста.

Какво да речем? Слатолубието и гуренето на храна за чувствата, чрез които ние преживяваме „високата си“ собствена стойност, обезсилват словото на Кръста и у нас, християните. Впрочем, разкрили ли сме ние ума и сърцето си за словото на Кръста, или се задоволяваме с това да бъдем повече или по-малко обредни християни, да бъдем полу-християни, да се опитваме да вместим в сърцата си както словото на Кръста, така

и ласките на света? Ала това не е възможно, това е признак на опасна заблуда, в която, боя се, ведна или друга степен тънем всички. А Христос Господ ясно казва, че не можем да служим на двама господари. Не можем да се стремим към ласките на света, към удоволствията, към преживяването на своето собствено превъзходство над другите, към лъжливото сладостно усещане за собствената ни висока стойност, и в същото време да бъдем следовници на Христа, в същото време да носим кръста си и да вървим подир Христа, в същото време да носим вътре в себе си словото за Кръста.

Словото за Кръста гласи: „Бог се въплъти, умря, бе разпнат на кръст, възкръсна и ни спаси; вярвай в Него и ще се спасиш“. Ала „вярвай“ означава: живеї в пълнотата на живота според вярата, а не: изповядвай отвлечена теоретична вяра на ума; „вярвай в словото за Кръста“ означава: живеї със силата на словото за Кръста, която е сила Божия; „вярвай“ означава: отхвърли ласките на света, възнеси ума си над мъдростта на света, устреми волята си към Този, Който може да просвети и ума, и сърцето, и волята, и цялото ти същество със словото за Кръста.

Ако се стремим към такава вяра, то ние ще вървим наистина по пътя към спасението; ще вървим по този път просвещавани, укрепявани от словото за Кръста. Тогава ласките на света не ще ни примамят; тогава мъдростта на света не ще ни съблазни; тогава тъмнината на света ще кръжи около нас, но не ще ни обземе; тогава нашето съществуване тук, нашият земен живот ще бъде преддверие на вечния живот, на безкрайното ни съществуване в бъдещия век; тогава ще можем да познаем сладостта на живота в Христа Иисуса, в *Христа Разпнатия*, Който за юдеи е съблазн, а за елени безумство, а за тия, що се спасяват, е Божия сила и Божия премъдрост (срв. 1 Кор. 1:23-24). Амин.

* Проповед, прочитана в катедралния храм „Успение Богородично“ на 27 септември (14 септ. ст. ст.) 2008 г.

Триадицкий епископ Фотий

МОЖЕМ ЛИ ДА СЕ НАРЕЧЕМ ЧЕДА НА СВ. ИВАН РИЛСКИ?

Днес, възлюбени, ние славим всебългарския наш духовен отец, преподобни Иоан, Рилски Чудотворец. Это, зовем го отец, народът е нарекъл днешния празник Отчов ден, украсяваме неговата икона, молим му се пред нея, утре част от вас ще посетят Рилската обител и ще преклонят колене пред светите моци на преподобни Иоан. Ала можем ли ние с вас да се наречем наистина чеда на свети Иван Рилски?

На кого е посветил мой цялото си същество, целия си живот? На Христа Спасителя. Неговото сърце, гушата му са станали вечен олтар, на който свети Иван геноночно е служил на възплътеното Слово. Върху този осветен от вяра, труд, молитва, от всички светоевангелски добродетели Христов олтар свети Иван е служил на Христа.

Той е възприемал света и всичко в него в Христа и чрез Христа. На всички люде и на всеки човек е гледал с Христовите очи, т. е. с очите на вечния живот, на вечната истина, на вечната правда, на вечната любов.

А ние с вас с какви очи гледаме към свети Иван, един към друг; на кого или на що сме посветили ние живота си? Ако ние имаме в очите си похот, ако в очите ни блести тъмният пламък на житейската гордост, на ламтежа за земни блага и наслади, то ние не ще можем да гледаме чисто иконата на свети Иван, не ще можем да гледаме чисто един към друг, и следователно не можем да се наречем чеда на свети Иван. Ако ние на дело сме посветили живота си на земните стихии и на собствените си страсти, об-

лепени, прикрити с един външно-приличен християнски църковен живот, ние не можем да се наречем чеда на свети Иван. Ако ние с вас не гладуваме и не жадуваме за Христа, а четем, разсъждаваме, богословствуваме, говорим, или пък с Мартино усърдие тичаме да изпълняваме дела от църковно-органи-

низационния живот, ние не ще можем да се наречем чеда на свети Иван. Ако ние не живеем в Христа, ако ние реално не се променяме с благодатта на покаянието и на останалите свети тайнства и си оставаме полуезичници по нрав и християни по традиция, ние не ще можем да се наречем чеда на свети Иван. Ако нашето християнско съзнание се свежда до набор от усвоени навици, които заместват, изместват порива да посветиш себе си на Христа, да се променяш, да

станеш първом човек, а сетне и да започнеш да се обожаваш чрез действието на несътворената благодат, то тогава ние не можем да се наречем чеда на свети Иван.

Никакви навици, никакви външни традиции, нищо не може и не бива да замества и измества сърцевината на християнския живот. А тази сърцевина е отново и отново подновяване на стремежа, изясняване на съзнанието за смисъла на нашия живот, за целта на нашия живот; отново и отново подновяване на стремежа към живот в Христа, към живо и дейно приобщаване с истините на Божието слово, към живот според животворните начала на това слово. Никакви навици на външно благочестие, та дори и никакви повърхностни навици за изповед и причастяване с Христовите тайни не бива да заместват и да изместват стремежа към това да осъзнаем сво-

* Проповед, произнесена в катедралния храм „Успение Богородично“ на 1 ноември (19 октомври ст. ст.) 2008 г.

ята нищета, да осъзнаем, че нямаме тук постоянен град, а бъдещия търсим, според думите на Апостола, да осъзнаем колкото е възможно по-дълбоко и по-живо, че ние сме тук странници, че постоянна цел и завършен, пълен смисъл на нашето съществуване е Небесното отечество, а не една или друга задача, не една или друга дейност, не едни или други мисли, планове, мечти, свързани със земното ни съществуване.

Та ето, ако ние сме едни инертни, полубитови християни, ако лъжливото спокойствие в усвояния набор от навици за християнски живот съществува съвместно и някак мирно с полу-езически нрави, с притъпена съвест, с купежа на собствените

ни страсти, с нашата грубост, с нашето неумение дори да общуваме с ближните въз основа на най-обикновените човешки норми за приличие, възпитаност, скромност, усетливост, то ние просто не сме християни, и в това състояние не можем да бъдем чеда на свети Иван Рилски.

Какво да кажем? Безответни сме.

Свети Иване, възкреси ни, съживи души-те ни, оживи в тях светоевангелската вяра, животворната вяра в Христа Спасителя, извади ни от гробовете, оживи ни, та да станем вместилище на Христовия живот, та този единствено истински живот да съживи, да напои с духовна роса и нашата пресъхнала, изстрадала, родна българска земя. Амин!

Триадицкий епископ Фотий

ЗА КОРЕНА НА ГРЕХА И КОРЕНА НА СВЕТОСТТА

Къде е коренът на злото, къде е коренът на греха, къде е коренът на смъртта, възлюбени? Несметен брой човешки същества са си задавали тия въпроси. Въплътеният Бог Слово, нашият Господ Иисус Христос, ни отговаря: в дявола, в чудовищно извратената личност на разумни безплътни същества, насочили великия Божий дар, свободата, срещу самия Бог. Ето къде е коренът на злото, коренът на греха, коренът на смъртта.

Видях сатаната как падна от небето като светкавица (Лука 10:18), казва Господ. И ето, подмамен от сатаната, човешкият род се отвърна от Бога и по пътя на греха и злото

отиде в далечна страна, и там прахоса имота си, като живееше разпътнио (Лука 13:15), както казва Спасителят в притчата за блудния син. Воден от дявола и греха, човешкият род отиде в земя без Бога и започна да гради свой свят – свят без Бога, без Неговата истина, без Неговата правда, без Неговата любов. Ето го този свят около нас и в самите нас. Уви, – и в самите нас, защото във всеки грях е дяволът, по думите на свети Иоан Златоуст. Следователно дяволът е не само външна по отношение на човека сила, но има дял и във вътрешния му живот. Грехът е непослушание на човека спрямо Бога, чрез което човекът иска да бъде пълновластен господар на битието си; затова в най-дълбоките си прояви грехът е търсене на свобода от Бога, грехът е желание за живот без Бога. Грехът е желание и неустов порив да не съществува Бог, да няма Бог. Ето това е в своя корен грехът.

Впрочем всеки един грях носи отпечатъка на зловонната и извратена личност на падналите духове. Неслучайно в класическите иконографски образци от VI в. демоните са изобразени като малки, черни силуетни фигури. Черният цвят поглъща,

* Проповед, произнесена в катедралния храм „Успение Богородично“ на 21 ноември (8 ноември ст. ст.) 2008 г.

но не отразява; черното силуетно изображение символизира ужасяващата пустота и злоба, разяждащи природата на гемоните. Тази безумна пустота и злоба те неустово се стремят да вляят у всяко човешко същество. Ето защо пред очите ни шеметно се ширят лъжа, нечестие, безжалостно умъртвяване на нравствените начала в душите на лодете. Ето защо се насажда омразата към тия начала като към отживяла отренка на миналото. Целта е една: да стане човешката гуша студена като тялото на змия, да се разгради човешката личност, да се възцари у човека пустота, прикривана от земни блага и наслади.

Днес ние ясно виждаме как съвременният човек от екраните на телевизора, компютъра, киното, сменя маската на това, що по-рано се наричаше култура, и съвсем неприкрито удовлетворява страстите си, най-вече жестокостта и похотта. Впрочем съвременното изкуство в неговите авангардни изяви ярко онагледява бягството на човека от Бога към дявола. И тъй, в своя вавилонски свят човекът търси наслади вместо блаженство от общуването с Бога; човекът иска да лети нагоре, а всъщност пада надолу; бяга от Бога, като не иска дори и да си спомни за Него.

Да, всичко това ние днес виждаме около нас, и както споменах, уви, и у нас – дотолкова, доколкото в тъмните дълбини на грехопадналата ни природа живее грехолюбие, доколкото ние имаме влечение към греха; дотолкова, доколкото ние се поддаваме на стремежа, на щението да вкусим от сладостта, която ни предлага грехът.

Но не звучи ли всичко това твърде тягостно, омрачаващо? Да, това звучи така за мнозина, и може би и за нас; но ако ние сме християни в същинския смисъл на това понятие, ние не ще се потискаме, не ще се помрачаваме, не ще се боим от тържеството на злото, защото това тържество е мнимо, а то е мнимо, защото в края на краищата победител е и ще бъде Господ.

Къде е обаче опасността за нас? Там, че не сме християни по същество. Защото да си християнин означава да имаш в себе си Христа, да живееш в Христа – гуми, чувани неведнъж. Ала какво ще рече да имаш в себе

си Христа, да живееш с Христа? Отговорът не е толкова труден – трудно е да го изпълниш на дело. С прости гуми това означава следното: да поемеш Христовото слово и с ума, и със сърцето си, колкото и сърцето да се противи, да не му се ще; да го разтвориш, дори с цената на болка и кървене – те са само в началото; да разтвориш сърцето си и Христовото слово, светоевангелските добродетели, макар и като начални, съвсем мънички семенца, да попаднат в сърцето ти и то да заживее с тях; защото в противен случай сърцата ни живеят с греха, а християни сме въвн от сърцата си, на едно съвсем повърхностно равнище – на равнището на външното благочестие, на равнището на придобити повърхностни навици.

И ето, вижте, колко гребнави сме ние с вас по отношение, ако щете, на самата ни вяра: топлохладни, двоедушни, половинчати. Пит ни е лесно да схванем вярата и да я възприемем като сборник от норми: това можем да правим, онова не можем; и като правим това, значи е добре; като не правим онова, значи пак е добре, – и така можем да си живеем спокойно, иначе въвв всичко останало да сме като всички хора днес: „Е няма да сме фанатици, сега може ли да не гледаме филми, телевизия, едно, друго?“ Нали разбирате? Колко жалко и повърхностно е да се поставят въпросите по този начин! А иначе – гребнави лодете, които се отличават от всички останали само по това, че ходят редовно на църква и там нещо изпълняват като молитвено правило и още нещо, и още нещо.

Стана дума, че във всеки грях е дяволът и че дяволът чрез нашето вътрешно грехолюбие има дял във вътрешния ни живот. Е, как ще се избавим от властта на дявола, как ще му се противопоставим, ако Христос няма дял в нашия вътрешен живот по същество, ако ние вътрешно във възможната дълбочина не се стремим да боравим с оръжията, с които можем да победим дявола? Кои са те? Всеки знае – светоевангелските добродетели: смиреннието, кротостта, покаянието, съкрушението, молитвата, милосърдието. Кои не е чувал тези гуми? Въпросът е живее ли сърцето ни с благодатта на тези светоевангелски добродетели? Защото единствено

и само благодатта на Светия Дух поражават демонската енергия, демонското действие, демоничната „противоблагот“, която в нашия свят се среща на всяка крачка.

Ето защо жалки са нашите повърхностни възражения срещу духа на този свят; жалки са всякакви кресливи писания, които говорят само за антихрист, масони и т. н.; жалки са тези, които мислят, че могат да противопоставят някаква идеология на отстъплението. Човек може да остане незасегнат от отстъплението единствено и само, ако в светата Православна Христова Църква, вътре в нея като жив неин член живее в благодатта на Светия Дух и се стреми към единение с Христа Спасителя, Който привежда Своите към небесния Отец. Ако ние имаме начатъка на такова съзнание, на такива разположения, – на такива стремежи, нашият облик щеше да бъде съвсем друг – обликът на всеки един от нас и нашият облик като общност. Следователно животът ни – не друго, а животът ни показва, доказва, че ние, уви, сме твърде далеч от това да бъдем християни по същество.

Жалки са и такива нагласи: „Светът днес е много страшен: ще дойдем тука, ще сме в Църквата, и като изпълняваме каквото ни се предписва, спокойно, няма да ни сполетят страшни бедствия, няма да се боим от това, което става в света...“ Не, християнинът не е призван към малодушно бягство от зло в света. Християнинът би следвало да стане твърд като адамант, неподатлив на това зло и да пръска, да разлива от себе си светлина, истина, правда, любов, а не малодушно да се плаши, да бяга. Това е духът на първите християни, тоест на истинските християни.

В какво нездравомислие, в какво еснафство, гребнавоство, бих казал, тънем ние и в отношението си към Бога, и във взаимните си отношения! Поне това съзнание да ни освети, да ни направи, ако щете, по-скромни, по-внимателни, по-отговорни към това, което мислим, говорим и вършим!

Та ето, ето къде е коренът на зло, коренът на греха и коренът на смъртта. Ала ето и къде е коренът на доброто, коренът на светостта, коренът на вечния живот – той е във всеки един от нас, кръстените православно в името на Триединния Бог, и от нас зависи как ще употребим превеликия дар на свободата. Дали ще го употребим за това, за което ни е даден – да умножим и преумножим тази свобода, ставайки богове по благодат, приобщавайки се към Бога, стремейки се към живот в Него, към единение с Него, или пък това за нас ще си останат просто гуми, гуми и отново гуми, а на дело – на дело ние нещичко ще правим в тази посока, за която четем в Светото Евангелие, а всъщност в дълбочина не ще ни се иска да се разделим изцяло с онази антисвобода, с онази противосвобода, която ни шепне, че истински свободен е този човек, който е свободен от Бога и от Неговия закон, и от Неговите заповеди.

Ето това е. Пътищата са пред нас, изборът е наш. Да се помолим на светия Господен архистратиг Михаил да запали в душите ни поне искрица от неговата огнена ревност, от неговата огнена преданост и любов към общия ни Творец, за да можем наистина да се осветим, наистина да преосмислим живота си, наистина да положим добро начало, наистина да се опълчим срещу зло, греха и смъртта в себе си, и така да тръгнем – скромно, незабелязано, смирено, но истински, с кръст на рамо подир нашия Спасител, Богочовека Господ Иисус Христос, на Когото с Отца и Светия Дух подобава слава и чест, поклонение и благодарение сега и всякога, и в безкрайността на бъдещия век. Амин!

СКРЪБНА ВЕСТ

Дълбоко опечалени известяваме, че на 17 ноември 2008 г. след продължително боледуване почина нашият обичен събрат

Злати Здравков Златев

Роден на 19 август 1931 г.

От ранна възраст възпитаван в традиционно-православен дух, той естествено попива в сърцето си благочестивата традиция на родния си град Велико Търново. От детство се запечатват в душата му великите празници с богослужението, в което лично участва като олтарник, с причастяването на гарнизона, с общото участие на всички в празника. Семейната среда много спомага за формирането в него на милосърдие, състрадателност, готовност да вникнеш в чуждата болка. Това възпитание го довежда до вратите на Духовната академия. То му помага да издържи изпитанията в живота, връхлетели семейството след комунистическия преврат. По време на следването той се издържа като търговски пътник, а след като завършва богословското си, а по-късно и икономическо висше образование, намира работа в Софийска митрополия. Скоро става началник на „Църковни монополи“. Развива дейности, които носят доход на Църквата в тези трудни времена. След църковно-календарната реформа през 1968 г. напуска Софийска митрополия и си намира работа първо като плановик, а по-късно и като главен счетоводител на малко предприятие. Тъй като не крие вярата си, нито показва срам от потеклото си, си навлича неприязън и омраза от страна на партийното ръководство, но поради своята добросъвестност и професионализъм не е уволнен от предприятието. Животът му е низ от случаи, в които той с радост открива незакъсняващата Божия подкрепа.

Божият промисъл довежда Злати Златев до Княжевската св. обител „Покров на Пресвета Богородица“, където той намира истинска утеха, намира своя истински духовен дом. Тук той намира духовен отец в лицето на архим. Пантелеимон, майчинска духовна подкрепа получава и от приснопаметната игумения Серафима. Така Злати Златев става завинаги духовно свързан с Княжевската св. обител. След ръкоположението на Негово Преосвещенство Триадицкия епископ Фотий, той става член на Църковния съвет на Българската Старостилна Православна Църква – секретар и финансов отговорник. Онези, които отблизо са общували със Злати, са усещали неговата подкрепа, неговото меко покровителство, дори ласкаво отношение. Но и неговата строгост, неотстъпчивост за неща, според него недопустими. Дълбокото му чувство за дълг и отговорност не му позволи да се оттегли от служението си и след като се разболя; до последно той се грижеше със затрогваща жертвеност и за болната си съпруга.

Господи Иисусе Христе, Ти си казал, че който претърпи докрай, той ще бъде спасен (Марк. 13:13). Молим Твоята благост: упокой в селенията на праведните душата на нашия събрат!

Опелото ще се състои на 20 ноември, 10,30 ч., в катедралния храм „Успение Богородично“, кв. Бъкстон, а погребението – в Княжевските гробища, парцел № 8, в 13,30 ч.

От Църковния съвет на Българската Старостилна Православна Църква

Триадицкий епископ Фотий

СЛОВО ПРИ ОПЕЯТО НА ЗЛАТИ ЗЯТИ ЗЯТЪВ

Во имя Отца и Сына и Святаго Духа!

Предстои ни да се простим, възлюбени, с нашия обичен брат в Господа, с нашия Злати и в негово лице сякаш ни предстои да се простим с цяло едно поколение православни българи, закърмени с вяра и благочестие в семейната среда, вкусили от духовните плодове на една България, която ние днес не виждаме и не познаваме.

Помня как Злати ми е разказвал за детските си години във Велико Търново, за свещеника и богослужението в техния енорийски храм, за ярките си впечатления от Преображенския манастир, където родителите му заедно с други благочестиви търновски християни ходели на поклонение и за изповед. Помня как Злати ми е разказвал за гостолюбието на родителите си, за особената им почит към монаси, към монахини, които често посещавали техния дом или отсядали в него.

Злати принадлежеше към онова поколение православни българи, на което бе съдено още в пролетта на живота му да бъде попарено от развилнялата се зима на комунистическата диктатура. Под нейното кърваво знаме премина по-голямата част от житейския път на това поколение българи. Ала Злати бе от тия млади тогава православни люде, които запазиха напълния цвят на вярата. С грижите на отец архимандрит Пантелеимон, към когото Злати питаше по детски всеотдайно обич и преданост, с грижите на матушка игумения Серафима, този цвят даде плод. За мене в онова отдавна отминало време Злати бе жив пример за вяроност към делото на нашите духовни наставници, за дискретност и отговорност по отношение на всичко, отнасящо се до светата Княжевска обител, която бе за нас родно духовно гнездо. Помня как години наред в ранната пасхална утрин, след катакомбното богослужение в манастира, двамата със Злати вървахме пеша до Княжево – така въпреки голямата разлика

във възрастта ни започна нашето близко познанство, нашето приятелство. Помня как след кончината на отец Пантелеимон съм виждал неведнъж Злати усилено да се моли край гроба му, мислейки че никои не го забелязва. Християнин с будно църковно съзнание, предан, честен, безкористен, търпелив, някак свенливо избягващ да говори за трудностите си, с деликатен усет да не натоварва другия със себе си, с проблемите си – такъв ще остане в сърцето ми Злати, с когото толкова години са ме свързвали както топлото човешко и духовно приятелство, така и общата ни работа в Църковния съвет. Смело мога да кажа, че нашето приятелство и съвместната ни работа бяха основани на пълно взаимно доверие и обич – тия така рядко срещани днес скъпоценни основи на истинските човешки взаимоотношения.

Процавай скъпи приятелю и брате в Христа, ти бе рожба на една друга, на една православна България, която днес вече не е сред нас. Ти завърши странстването си из тази скръбна земя и пое пътя към вечността. Предстои да ти дадем последно целование. Ала докато не свърши и нашият път из дебрите на този скоропреходен свят, ние не ще те забравим – ще се молим за тебе и в тази молитва ще намира израз нашата неумираща любов към тебе. Да ти прости Господ, скъпи наш Злати, всяко волно и неволно съгрешение, със Своята безмерна милост да утеша душата ти и да я всели там, дето няма болест, нито въздишка, нито печал, но безкраен живот, а нас да помилва като благ и човеколюбив Бог! Амин.

РОЖДЕСТВЕНСКО СЛОВО

*Какво е това странно и превелико чудо?
Как да Те поема и нося, Неизречена Рожбо, безначални мой Сине,
Който със словото Си носиш всичко –
казваше Всечистата, държейки трепетно Христа на дланите си.**

Възлюбени в родилия се Богомладенец братя и сестри,
чеда на светата Православна Църква!

Току-що прочетеният кратък църковно-песенен текст е само отблясък от несметното словесно съкровище на Църквата в прослава на Христовото Рождество. Изречени от лицето на Божията Майка, тия думи са не просто поетичен похват, реторична условност, а духовна истина, чудно потапяне в тайната на Сина Божий и Сина Човешки, в тайната на Богомайчинството. Да, с втъканите в слово богословски съзерцания, молитвен трепет, удивление, благоговейно преклонение Църквата ни приобщава към великата тайна на благочестието – явяването на Бога в плът (ср. 1 Тим. 3:16). Църквата радостно ни кани на богата словесна трапеза, Църквата ни храни, възвисява, просвещава ума и сърцето ни с бездънен духовен смисъл, с благодатно красиви духовни чувства, от които блика светлината и радостта на тази велика тайна, която празнично възпоменаваме днес. Нека влеем в този словесен отблясък и светлоносните думи на свети Григорий Палама: „Седящият на Херувими като Бог днес е положен на земята като Младенец. Невидимият за шестокрилите Серафими – на Когото не могат да съзерцават не само природата Му, но дори сиянието от славата Му, поради което покриват с криле лицата си – днес е достъпен за земния взор и телесните очи, понеже прие плът. Полагащият на всичко предел и Неограниченият от нищо се вмести в набързо направени ясли. Този, Който държи всичко в шепата Си и го прави плътно и здраво, се пристяга с малки пелени... Владеещият неизчерпаеми съкровища драговошно се обрича натакава бедност, че за Него не се намира място в людско жилище...; и не само с раждането Си се облича в повалената наша природа Този, Който има една и съща природа с Всевишния Отец, не само приема тази крайна нищета, като се ражда в бедна пещера, но още от майчината Си утроба се причислява към робите – Той, Който по природа е Господар на целия свят.”

Разтърсващо велика, неизмеримо дълбока, безкрайно свята е тайната на благочестието!

Но защо душите на мнозина наглед празнуващи Христовото Рождество са глухи и слепи за тази пазена в лоното на Църквата тайна? Защото те са залинели от тлъстите веществени трапези на този свят, защото са натежали от натъпкани със

* Чтò сѣ стрáнноє и величáйшее чѣдо; кáкъ понесѣ члá, носáщаго глаголомъ всѣчскаа; неизглаголанное рѣчтвò, сѣ мòй безначáльне, глаголаше всѣчтáа, хрѣтá на длáнѣхъ оубѣа́сно держáци. (Минея, 24 декември ст. ст., канон на утренията, песен седма, тропар трети)

земна пръст мисли и чувства, защото са омаяни от дяволито мигащите светлини на един друг празник... Малки пещерки с ясли, разноцветни фигурки, накичени елхи, магазини, купища ядива, глъч, суета, подправени с малко църковно богослужение – непонятна обредност, обичайни за случая слова, в много от които вечните истини звучат все по-обезкървено и плахо за сметка на силно туптящия пулс на времето; и сетне..., сетне отново стихията на другия празник... Има ли тук място за Христос, има ли тук място за Живия Бог, за Сина Божий, станал Син Човешки? Има ли предел човешкото безумие, което прокужда Христос от празника на Христовото Рождество? Нима нашето съвремие е лишено от огненосни христолки люде, които със слово, дух и живот благовестят тайната на благочестието, нима не ще се намерят верни Христови следовници, които да се възрадват от празника на тази тайна?

Не. Стихиите на този свят безмилостно шибат сетивата ни с шумното веселие, с крясъка и светлините на другия празник, на празника без Христа. Ала Христос незримо е със Своите люде до свършека на времената и Негови верни люде ще има до свършека на времената. Ето, тук и там, незабележимо за нас двама, трима и още редица други редом с тях носят в душите си отблясък от днешния празник, носят глъч от тайната на благочестието, носят зрънца духовна манна от пира на вярата. В тези люде и чрез тези люде тихо и смирено и в също-то време могъщо и непобедимо ще сияе великата тайна на благочестието, която се лее от песенното богословие на Църквата, струи от богосветената мисъл на светите отци, с гръмовна мощ ехти от словата на богоречивия Богослов Григорий: Днес „Роденият без майка се ражда без баща. Безплътният се възплъщава, във вещество се облича Словото, Невидимият става видим, Неосезаемият става осезаем, Безлетният получава начало, Син Божий става Син Човешки”. Нему слава, чест и поклонение сега и всякога и във вечни векове! Амин.

Честито Рождество Христово!

† **Триадицкий епископ Фотий**

СЪДЪРЖАНИЕ

Архим. Серафим (Алексиев) Новият стил е антиканоничен и води към все по-голямо потъпкване на св. канони	5
Подвигът на светите Христови изповедници от Едеса, претърпели гонение от арианите	13
Светител Амвросий Медиолански Книга за християнските добродетели	16
свещеник Владимир Соколов Младостарството и православната традиция	23
Константин Бужор Кратка история на Румънската Старостилна Православна Църква (продължение)	31
Благовеста Христова Защо разликата между юлианския и григорианския календар през XIX в. е 12 денонощия, а през XX в. – 13 денонощия?	43
Архим. Серафим (Алексиев) Чудеса, станали в България през XX в.	50
Орейски епископ Киприан Чрез Пресвета Богородица и заедно с Пресвета Богородица	55
Триадицкий епископ Фотий Да разтворим умове и сърцата си за словото на Кръста	58
Триадицкий епископ Фотий Можем ли да се наречем чеда на св. Иван Рилски?	59
Триадицкий епископ Фотий За корена на греха и корена на светостта	60
Скръбна вест	63
Триадицкий епископ Фотий Слово при опелото на Злати Златев	64
Триадицкий епископ Фотий Рождественско слово	65

На 29 август (16 август ст. ст.) вечерта в катедралния храм „Успение Богородично“ бе извършено последованието Опело на Пресвета Богородица.

Храмовият празник на манастира „Св. св. Киприан и Юстина“, Фили, Гърция

Празникът на светите мъченици отново събра председателите на трите поместни Православни Църкви – митрополит Власий, оглавяващ Синода на Румънската Старостилна Православна Църква, Триадицкия епископ Фотий и епископ Агатангел – председател на Руската Православна Загранична Църква. Заедно с Орейския епископ Киприан, изпълняващ длъжността председател на Синода на Гръцката Истинно-православна Църква – Свещен Синод на противостоящите и останалите архиереи от Синода, както и с други епископи от Румънската Старостилна Православна Църква, те отслужиха празничните богослужения.

На 1 ноември (19 октомври ст. ст.) в приземния параклис „Св. Иван Рилски и всички български светии“ на катедралния храм „Успение Богородично“ след водосвет бе отслужена св. Литургия по случай празника на светеца. По-късно същия ден Негово Преосвещенство Триадицкият епископ Фотий оглави св. Литургия в катедралния храм.

Рождество Христово в катедралния храм, София

